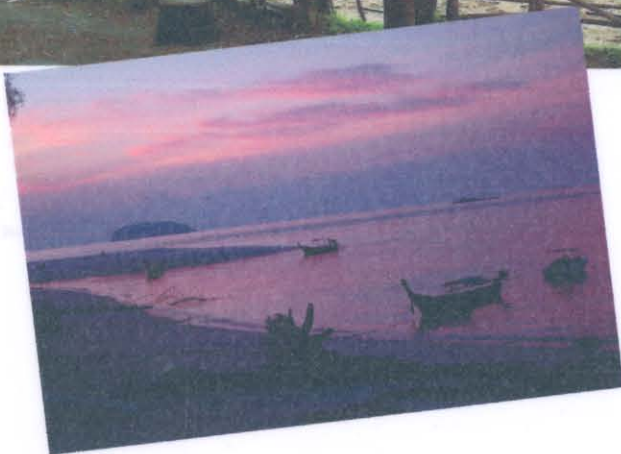

มีดพรานาป้อและวัวชนควนปริง
กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง
**Meed Praa Na-Por and Khuan Pring Fighting Bulls
VS. Cultural Tourism in Trang**

พศ.กัญญา ต้นพิทยกุลต์
สุดใจ จิโรจน์กุล
บุญจิรา มากอัน
ธิดารัตน์ ศรีเมฆารัตน์
วิริณีย์ วัฒนะ
สัคคยศ สังขพันธ์

โดยทุนอุดหนุนจากเงินรายได้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประเภททั่วไป ประจำปี 2550

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง มีดพรำนาป้อและวัชชนควนปริงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อสร้างฐานข้อมูลชุมชนเรื่องมีดพรำและวัชชน เพื่อเพิ่มช่องทางและโอกาสให้กับชุมชนในการปรับใช้ทุนที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการสำรวจในการรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาประมวล วิเคราะห์แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาสำคัญเกี่ยวกับมีดพรำ พบว่า การตีมีดพรำเป็นภูมิปัญญาของชาวมุสลิมในนาป้อ สืบทอดต่อเนื่องกันมาไม่น้อยกว่า 150 ปี วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการตีพรำ คือ เหล็กแหลมเก่าของเรือหรือรถยนต์ และกระบวนการชุบน้ำที่เป็นเคลือบสีของช่างนาป้อ ทำให้มีดพรำนาป้อมีเอกลักษณ์ คือ ความคม ทน และน้ำหนักดี ความเชื่อและพิธีกรรมสำคัญของช่างตีเหล็กนาป้อ คือ การบูชา "ครูหมอเหล็ก" ในวันพฤหัสบดี เดือน 6 ของทุกปี ภูมิปัญญาการตีมีดพรำนาป้อสามารถใช้เป็น "จุดขาย" ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง และยังสามารถเป็น "แหล่งเรียนรู้" ที่มีคุณค่าของนักเรียน นักศึกษาได้อีกสถานหนึ่งด้วย

สำหรับวัชชนควนปริง พบว่า ควนปริงไม่ใช่แหล่งวัชชน แต่เพราะสนามชนวัวควนธานีตั้งอยู่ติดต่อกันกับควนปริง ควนปริงจึงเป็นแหล่งพักของวัชชนต่างถิ่นก่อนการชน การฝึก การเลี้ยงวัชชนเป็นศาสตร์ที่น่าสนใจและเรียนได้ไม่รู้จักจบ แต่ไม่สามารถใช้เป็น "จุดขาย" ทางการท่องเที่ยวได้ เพราะการเลี้ยงวัชชนต้องการความระแวดระวังเป็นพิเศษ กิจกรรมการชนวัว สามารถใช้เป็น "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในฐานกีฬาพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้ แต่การที่ตารางการชนวัวไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าได้นานกว่า 1 เดือน จึงเป็นอุปสรรคสำคัญของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในนาป้อและควนปริงขณะนี้ พบว่า กลุ่มที่มีดีของนายประเวศ ชิดจันทร์จะมีนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษามาเยี่ยมชมมากที่สุดและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น สำหรับการชนวัวมีนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ ที่มาบ้างประปราย ในอนาคตหากสนามชนวัวควนธานีย้ายออกไปจากที่ตั้งปัจจุบัน น่าเชื่อว่าวัชชนและการชนวัวก็จะไม่สามารถเป็น "จุดขาย" ทางการท่องเที่ยวของควนปริงได้อีกต่อไป

Abstract

This study aims at surveying Meed Praa Na-Por and Khuan Pring Fighting Bulls through cultural tourism in Trang. There are two purposes of this study. First, to build data base of Meed Praa Na-Por and Fighting Bulls. Second, to increase more opportunities for communities in managing their capital to gain the value in tourist industry. The method for surveying was done through documents and books, interviews, discussions, and observations in the respective areas and they were analyzed and presented by description.

The results showed that making Meed Praa Na-Por is based on local wisdom of Muslim community in the area of Ban Na-Por. The wisdom has been orally passed for generations from person to person over 150 years. The materials that are used for making Meed Praa Na-Por are old boats clasp and old automobiles clasp. Moreover, water sink process for making Meed Praa is a special technique for making a very sharp, a durable, and a good weight Meed Praa Na-Por to be unique. The blacksmiths of Ban Na-Por believe in "Kru Mor Laek". They pay their respects on Thursday in the sixth month of each year. This local wisdom in beating Meed Praa can be used for "tourist attraction" in promoting cultural tourism in Trang and can be used as "valuable learning resource" for students.

Khuan Pring Fighting Bulls. Khuan Pring is not a place for good fighting bulls, but Khuan Thani Field is sited bordering Khuan Pring. This place uses for domiciling fighting bulls that come from different areas. The fighting bulls feeding and training are interesting knowledge and unlimited learning. However, it cannot be used for "tourist attraction" because fighting bulls feeding is kept private, but bulls fighting activity can be used for "tourist attraction" in promoting cultural tourism like a unique local athletic in the south of Thailand. Due to the exact time schedule of fighting bulls, it cannot predict longer than one month, so it is an obstacle for tourist promotion.

The cultural tourism of Na-Por and Khuan Pring today, many tourists and students who are interested in making Meed Praa Na-Por come to visit the blacksmiths group of Mr.Pravet Chitchan most. It is possible that the number of visitors of Meed Praa Na-Por will increase continually in the future. In contrast, there are only some tourists who come to visit Bull Fighting. In the future, if Khuan Thani Field moved off from the current site, Fighting Bulls and Bull Fighting might not be a tourist attraction of cultural tourism of Khuan Pring.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์	3
- สิ่งที่คาดหวัง	3
- การดำเนินงาน	3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
- ข้อมูลทั่วไป	5
- วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่ 3 มีดพร้านาป้อ และวิวชนควนปริง	17
- ประวัติการตีมีดพร้านาป้อ	17
- ที่มาของภูมิปัญญาตีมีดพร้านาป้อ	19
- ข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของภูมิปัญญาตีมีดนาป้อ	20
- ตำนานกำเนิดมีดพร้านาป้อ	22
- กระบวนการผลิตมีดพร้านาป้อ	22
- เกียรติภูมิของมีดพร้านาป้อ	24
- พัฒนาการของการตีมีด	24
- พัฒนาการของแรงงาน	24
- การจัดตั้งกลุ่มตีมีด	27
- กลุ่มตีเหล็ก	29
- พัฒนาการของรูปแบบผลิตภัณฑ์	29
- มีดพร้า	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	มิดพรัานาป้อ และวัชชนควนปริง (ต่อ)
- รูปแบบพรัานาที่กำล้งสูญหายไป	30
- พรัานูปแบบเก่าแก่คูเมืองตริง	31
- รูปแบบพรัานาป้อที่ปรับเปลี่ยนใหม่	31
- ขนาด รูปร่างและราคาของมิดพรัานา	32
- ตรา (ยี่ห้อ)	33
- ศักยภาพของโรงเหล็กและช่างเหล็กของนาป้อ	34
- ตลาดของมิดพรัานาป้อ	35
- ปัญหาการตลาดภายในจังหวัด	36
- ช่างตีมิด : รายได้ การเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาและความเชื่อ	37
- ภาวะคุกคามของอาชีพตีมิดพรัานาป้อ	38
- วัชชนและการชนวัวในควนปริง	39
- วัชชนควนปริง	40
- มูลเหตุการเลี้ยงวัชชนในควนปริง	41
- คอกวัวในตำบลควนปริง	42
- ผู้มีความรู้เรื่องวัชชนในควนปริง	45
- การเลี้ยงวัชชนในควนปริง	45
- ปัจจัยส่งเสริมการเลี้ยงวัชชนที่ควนปริง	46
- วัชชนและคนควนปริง	46
- วัชชนและเยวชนควนปริง	46
- วัชชนกับการสร้างงานและรายได้ในชุมชน	48
บทที่ 4	ความเชื่อมโยงระหว่างมิดพรัานาป้อ และวัชชนควนปริงกับการท่องเที่ยว
- ด้านการท่องเที่ยว	49
- ด้านวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้	51
- การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้	51
- การบริหารจัดการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	52
- สภาพความเป็นจริงของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ควนปริง	53
- ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการท่องเที่ยว : กรณีศึกษากลุ่มนายประเวช ชิตจันทร์	53
- สัญญาณที่ตีจากพื้นที่	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ	56
- ข้อค้นพบสำคัญ	56
- การอภิปรายผล	57
- ข้อสรุป	59
- บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	59
- ข้อเสนอแนะ	60

บรรณานุกรม

นามานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 2-1	แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองจังหวัดตรัง	6
ภาพที่ 2-2	แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองอำเภอเมืองตรัง	7
ภาพที่ 2-3	แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองตำบลควนปริง	8
ภาพที่ 3-1	แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของกลุ่มทำมีดพร้าตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง	28
ภาพที่ 3-2	มีดพร้านาป้อ	30
ภาพที่ 3-3	พร้าโอ	30
ภาพที่ 3-4	ขนาด (เบอร์) ของมีดพร้านาป้อ	32
ภาพที่ 3-5	วัชชนควนปริง	41
ภาพที่ 3-6	แผนที่แสดงที่ตั้งคอกวัวในตำบลควนปริง	43
ภาพที่ 3-7	คอกพักวัวถาวร	44
ภาพที่ 3-8	คอกพักวัวชั่วคราว	44

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในยุคที่การท่องเที่ยวเป็นที่มาสำคัญของรายได้ของประเทศ จังหวัดตรังได้ตั้งเป้าหมายให้ จังหวัดตรัง เป็นเมืองการท่องเที่ยว ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สวรรค์แห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาการเกษตรสู่สากล” และกำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมเป็นประเด็นยุทธศาสตร์อันดับสองควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดตรัง 2549, 49) และเมื่อสำรวจข้อมูลในรายละเอียดเพิ่มเติม พบว่า จุดขายของการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังที่ผ่านมา มี 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ทะเลตรัง อันประกอบด้วยเกาะแก่ง ถ้ำ รวมทั้งหาดต่างๆ ในส่วนของวัฒนธรรม จุดขายสำคัญได้แก่ เทศกาล งาน ประเพณี ที่เก่าแก่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย คือ เทศกาลกินผัก และเทศกาลที่ภาคเอกชนริเริ่มจัดขึ้น ได้แก่ เทศกาลขนมเค้ก เทศกาลหมูย่าง เทศกาลเก็บหอยตะเภา และเทศกาลวิวาทันต์สมุทร เป็นต้น

ในความเป็นจริงแล้ว จังหวัดตรังยังมีทุนสติปัญญา (wisdom capital) คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว ซึ่งหากมีการศึกษาและประมวลไว้อย่างเป็นระบบก็จะ เป็นศักยภาพที่นอกจากจะสร้างเสริมความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนของตนแล้ว ภูมิปัญญาดังกล่าว ยัง อาจจะใช้เป็นจุดขายใหม่ๆ (new attractions) ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดได้อีกทางหนึ่งด้วย

บ้านนาป้อ ต.ควนปริง มีภูมิปัญญาในการตีมีดพร้ามาช้านานแล้ว แต่ผลิตภัณฑ์บ้านนาป้อดูจะไม่ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเท่าผลิตภัณฑ์หมู่บ้านอรัญญิก ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผลิตภัณฑ์หมู่บ้านอรัญญิกมีข้อมูลความเป็นมา (story) ที่สามารถนำไปเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะมีผล ต่อการตลาด และที่สุดคือ มีผลต่อรายได้ของผู้ประกอบการนั่นเอง ขณะที่มีดพร้าบ้านนาป้อ แม้จะมีการสืบทอดมา ยาวนานควบคู่กับการเกิดของหมู่บ้าน และเชื่อกันว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างถนนข้าม เทือกเขาบรรทัดเชื่อมจังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรังในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ และยังคงทอดเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของชุมชนมาจนทุกวันนี้ องค์ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับมีดพร้าบ้านนาป้อ คือ “ทุนสติปัญญา” ของ ชุมชน ซึ่งควรเป็น “ศักยภาพ” ที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ช่วยกันคิดอ่านให้เกิดประโยชน์กับชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ วัวชนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัวชน ซึ่งมีอยู่ในตำบลควนปริง รายละเอียดอยู่รอบรั้ว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง ในทุกวันคณาจารย์ บุคลากร นักศึกษาของมหาวิทยาลัยทุกคน ต้องได้รู้ได้เห็นวัวชน แต่เรื่องราวของวัวชนในตำบลควนปริงยังไม่ได้มีการศึกษารวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ การศึกษาของอาคม เดชทองคำ เรื่องหัวเชือกวัวชน ได้ยืนยันชัดเจนว่า การเลี้ยงวัวชนเป็นวัฒนธรรม เป็นภูมิ ปัญญาของชาวใต้ และมีส่วนสร้างเครือข่ายธุรกิจสืบเนื่องมากมายในท้องถิ่น (2542, บทคัดย่อ) วัวชนและองค์ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงวัวชนจึงจัดเป็น “ทุนสติปัญญา” ที่มีอยู่ในตำบลควนปริง และน่าสนใจว่า จะมี

แนวทางในการร่วมมือกันนำ "ศักยภาพ" ที่ชุมชนควรมีอยู่สร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การศึกษาเรื่องมรดกพำนาบ่อและวัฒนธรรมปริงจึงเป็นการพยายามนำเสนอแนวคิดในการใช้ "ทุน" ที่ชุมชนมีอยู่เพื่อเพิ่มช่องทางให้ชุมชนได้รับประโยชน์มากขึ้น และเพิ่มช่องทางการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ นำความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในตำบลควนปริง นับตั้งแต่คุณลักษณะ กระบวนการฟูมฟัก และการฝึกฝน พิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ไปสร้างเป็น "จุดขาย" หรือจุดสนใจใหม่ ของการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง ขณะเดียวกัน ประวัติความเป็นมาของการที่มีพำนาบ่อ กระบวนการผลิต คุณภาพที่ดีเด่นของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของชุมชนคนตีมีด พิธีกรรมและความเชื่อของคนตีมีด อาจจะนำไปสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ให้กับผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใบบอก/ใบรับรองที่มา และคุณภาพกำกับไปกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตีมีด เช่น การเยี่ยมชมชุมชนคนตีมีด กระบวนการตีมีดก็อาจเป็น "อีกหนึ่งจุดขาย" สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจจะเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยว หรือสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนผู้สนใจในจังหวัดตรังเอง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตีมีด ชุมชนคนตีมีดอาจจะเป็น "แหล่งเรียนรู้" ภูมิปัญญาชุมชน ที่มีส่วนส่งเสริมกระบวนการทัศน์ใหม่ในการมองชุมชนในเชิงบวก เล็งเห็น "ศักยภาพ" แทน "ปัญหา" เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน (community dignity) เมื่อได้มีโอกาสมาเยี่ยมชม เพิ่มทางเลือกในกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งก็คือ การท่องเที่ยวในลักษณะหนึ่งนั่นเอง

โดยเหตุที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรังตั้งอยู่ที่ ตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง และเปิดสอนหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยว การศึกษาสืบค้นศักยภาพ คือ ทุนทางสติปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนควนปริง จึงควรต้องเป็นทิศทางที่มหาวิทยาลัยพึงส่งเสริมดังแนวคิดที่ ดร.เสรี พงศ์พิศ ได้เคยเสนอแนะแก่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งไว้ว่า "มหาวิทยาลัยจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน แนวคิด ประสบการณ์ ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของพวกเขา.... และเรา (มหาวิทยาลัย) มีศักยภาพที่จะสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง..... เราจะใช้ศักยภาพของบุคคลและความรู้ ประสบการณ์ที่มีอยู่เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างไร" (2549, 13)

คณะผู้วิจัยมุ่งหวังว่าการศึกษาเรื่อง "มรดกพำนาบ่อและวัฒนธรรมปริงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง" จะเป็นโครงการนำร่องการร่วมมือเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยและชุมชน โดยมุ่งเพื่อศึกษาเรื่องมรดกพำนาบ่อและวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่ตำบลควนปริง ในฐานะที่เป็นศักยภาพที่มีอยู่แล้วในชุมชน และเสนอแนวทางที่มหาวิทยาลัยจะนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปร่วมเพิ่มมูลค่าให้กับศักยภาพ ซึ่งเป็น "ทุน" ที่ชุมชนมีอยู่แล้ว ซึ่งจะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ประเทศตั้งระบุนิวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่เน้นย้ำให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการนำทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางเศรษฐกิจมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างฐานข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับมีดพร้านาบ้อและวัวชน ตำบลควนปริง
2. เพื่อเพิ่มช่องทางและโอกาสให้กับชุมชนในการปรับใช้ทุนที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สิ่งที่คาดหวัง

1. กิจกรรมที่เป็นจุดสนใจในการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังจะมีเพิ่มขึ้น
2. เกิดการท่องเที่ยวเชิงความรู้และวัฒนธรรมในจังหวัดและกิจกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มโอกาสในการกระจายผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. ชุมชนจะเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการทางการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

การดำเนินงาน

1. วิธีการวิจัย

- 1.1 ศึกษาเอกสาร
- 1.2 การสัมภาษณ์
- 1.3 การสนทนากลุ่ม
- 1.4 การสังเกต
- 1.5 การสำรวจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview)
- 2.2 เครื่องวัดพิกัดภูมิศาสตร์ (GPS)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาจัดระบบ แยกประเภทตามวัตถุประสงค์แล้วประมวลข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ นำไปอภิปรายผลในภาพรวม

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

กรณีมีดพร้านาบ้อ ประชากรได้แก่

- (1) สมาชิกกลุ่มดีเหล็กบ้านนาบ้อ
- (2) เกษตรกรใน 3 อำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 3 อันดับแรกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอปะเหลียน อำเภอห้วยยอด อำเภอวังวิเศษ อำเภอละ 50 คน
- (3) เกษตรกรตำบลควนปริง จำนวน 50 คน

ประชากร (2) และ (3) ใช้วิธีการสุ่มโดยบังเอิญ กระจายตามพื้นที่เป้าหมาย

กรณีวุ่นชนควนปรัง ประชากร ได้แก่

- (1) เจ้าของวุ่นชนในตำบลควนปรัง จำนวน 20 คน
- (2) ผู้มีอาชีพเกี่ยวเนื่องกับวุ่นชนในตำบลควนปรัง จำนวน 30 คน
- (3) ผู้มีความรู้เกี่ยวกับวุ่นชนในจังหวัดตรัง จำนวน 10 คน

การสุ่ม (1) (3) เป็นการสุ่มแบบเจาะจง เฉพาะคนที่เป็นที่ยอมรับในแวดวงของวุ่นชน
ในตำบล

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) มีดีพำนาบ้อและวุ่นชนเป็นทุนคือศักยภาพของชุมชนควนปรังอย่างไร และจะสามารถเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างไร
- 2) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรังจะมีบทบาทเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างไร

5. สถานที่ทำการวิจัย : พื้นที่จังหวัดตรัง

6. ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี : 1 กันยายน 2550 – 31 สิงหาคม 2551

7. การรายงานผลการวิจัย

นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

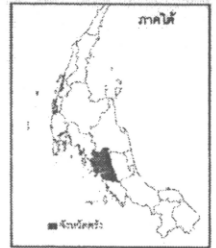
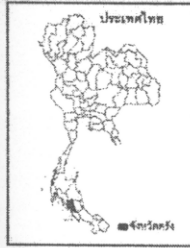
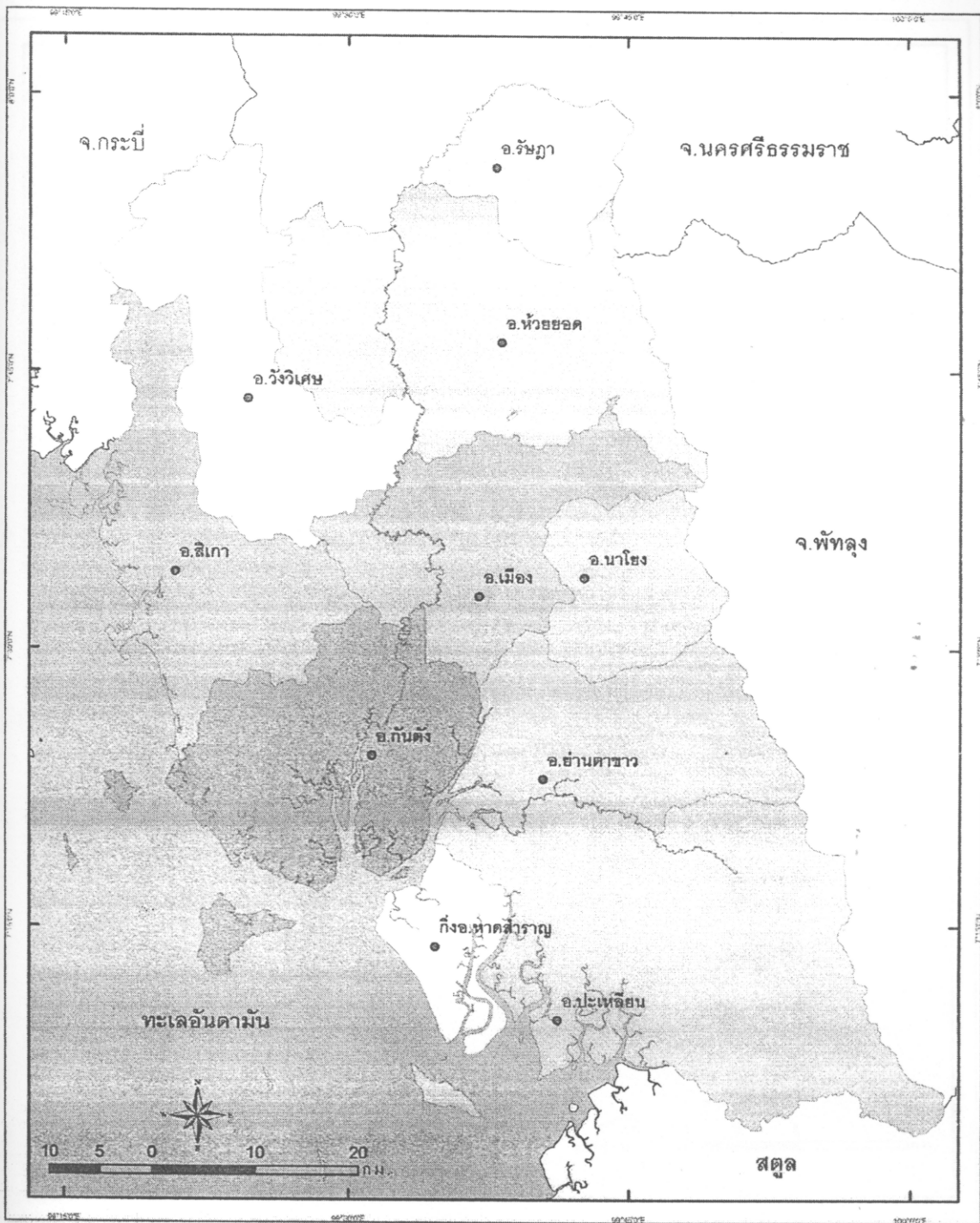
ข้อมูลทั่วไปและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั่วไป

จากเอกสาร (ร่าง) แผนพัฒนาสามปีประจำปีงบประมาณ 2551-2553 ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง ประมวลได้ว่า ตำบลควนปริง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองตรัง ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 9,375 ไร่ หรือประมาณ 15 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดกับตำบลบางรัก อำเภอเมืองตรัง ทางทิศใต้ติดกับตำบลบางหมาก อำเภอกันตัง ทิศตะวันออกติดกับตำบลทับเที่ยง และตำบลโคกหล่อ อำเภอเมืองตรัง ทิศตะวันตกติดกับตำบลควนธานี อำเภอกันตัง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่

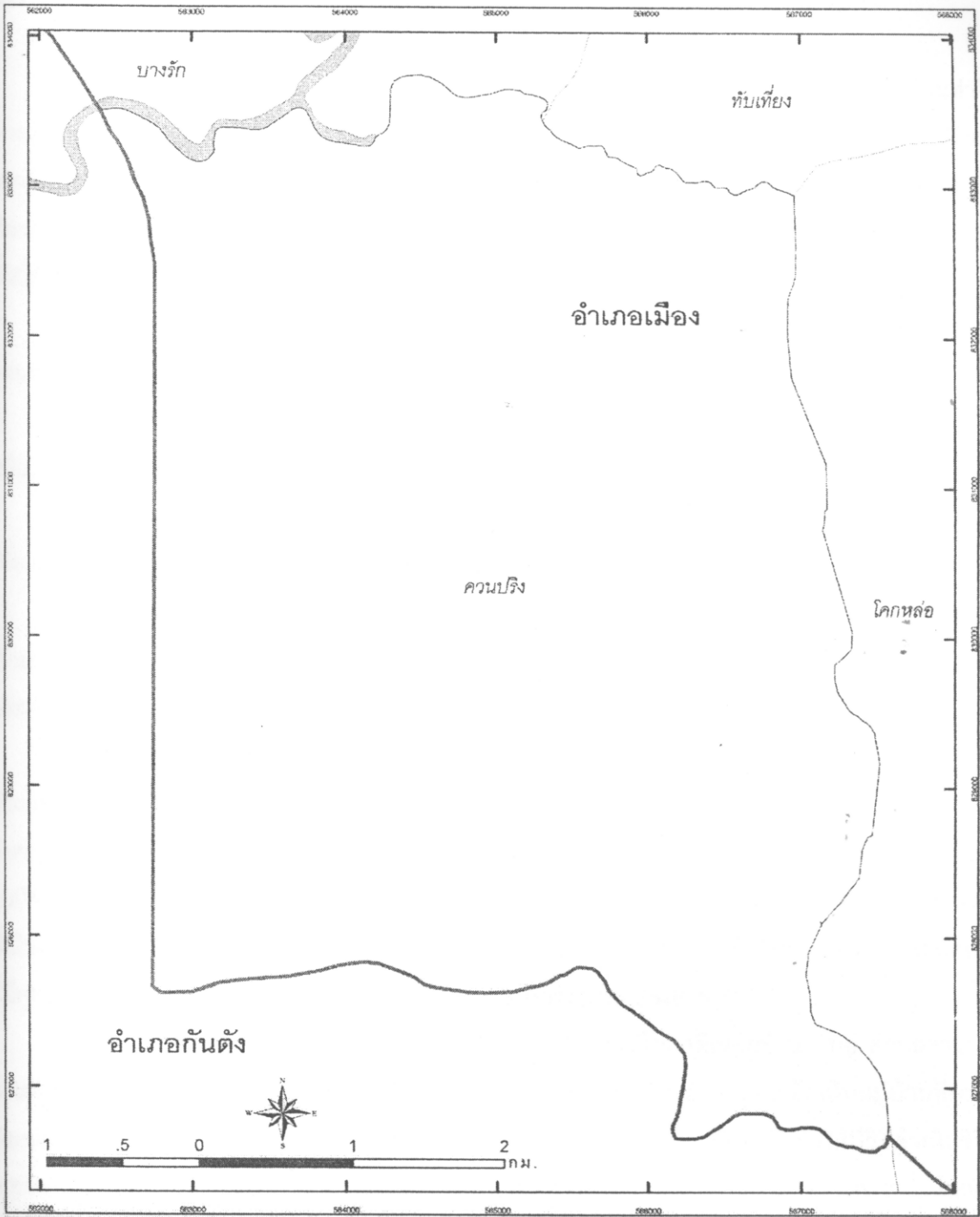
- หมู่ 1 บ้านเกาะปริง
- หมู่ 2 บ้านโคกสะท้อน
- หมู่ 3 บ้านไซหนูน
- หมู่ 4 บ้านหลวนช้าง (ฝั่งตะวันตกของถนนสายตรัง — กันตัง)
- หมู่ 5 บ้านควนปริง
- หมู่ 6 บ้านควนปริง
- หมู่ 7 บ้านทุ่งหวัง
- หมู่ 8 บ้านนาป้อ (ฝั่งตะวันออกของถนนสายตรัง — กันตัง)
- หมู่ 9 บ้านกลาง

ประชากรและครัวเรือนในปี พ.ศ. 2550 ตามสถิติของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง จำแนกเป็นชาย 3,444 คน หญิง 3,948 คน จำนวนครัวเรือน 2,060 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนน้อยนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพสำคัญได้แก่ การทำสวนยางพารา รับจ้าง ทำการเกษตรเป็นหลัก ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้จากโลหะ ในตำบลมีสถาบันการศึกษาประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่ง และมหาวิทยาลัย 1 แห่ง มีองค์กรทางศาสนาคือ วัด 2 แห่ง มัสยิด 5 แห่ง

มาตรฐานนำเข้าข้อมูล..... 1:4000 1:50000 1:250000
 แหล่งข้อมูล
 - แผนที่ขอบเขตการปกครอง.....กรมโยธาธิการและผังเมือง
 - แผนที่ภูมิประเทศ.....กรมแผนที่ทหาร
 - ข้อมูลพื้นที่ศึกษา.....จัดเก็บโดยใช้ GPS
 จัดทำโดย
 ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาพที่ 2-1 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองจังหวัดตรัง

<p>อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี</p> <p>■ ตำบลควนปริง</p>	<p>— ขอบเขตตำบล</p> <p>— ขอบเขตอำเภอ</p>	<p>มาตราส่วนนำเข้าข้อมูล.....1:4000 1:50000 1:250000</p> <p>แหล่งข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> - แผนที่ขอบเขตการปกครอง.....กรมโยธาธิการและผังเมือง - แผนที่ภูมิประเทศ.....กรมแผนที่ทหาร - ข้อมูลพื้นที่ศึกษา.....จัดเก็บโดยใช้ GPS <p>จัดทำโดย</p> <p>ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ</p>
--	--	---

ภาพที่ 2-3 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองตำบลควนปริง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมิดพรำ

สุชาติ เย็นวิเศษ (2547, 1, 2, 65) ได้ศึกษาเรื่องมิดน้ำน้อยและมีข้อค้นพบสำคัญว่า ชุมชนบ้านท่าจีน ตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นแหล่งมิดพรำ ขวาน และมิดแบบต่างๆ ที่มีคุณสมบัติและเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ขณะนี้มีผู้ประกอบการเหลือเพียง 3 ราย ทั้งที่ความต้องการสินค้ายังมีปริมาณสูง และมีปัญหากระบวนการสืบทอด มีแนวโน้มว่าจะขาดผู้สืบทอดในรุ่นปัจจุบัน ทั้งนี้ด้วยขาดปัจจัยสำคัญ ได้แก่

1. ผู้ประกอบการไม่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ จึงผลิตสินค้าตามความต้องการของตน คือ วันไหนอยากทำก็ทำ วันไหนอยากหยุดก็หยุด ไม่มีการวางแผนการผลิตสินค้า
2. ขาดการพัฒนาวิธีการผลิต ตลอดจนจรรยาบรรณของผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและพร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง
3. ไม่มีความรู้ด้านการเงิน การบัญชี จึงไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตและวางแผนขยายการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ถูกลง ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้
4. ผู้ประกอบการตีเหล็กและชาวบ้านในชุมชนน้ำน้อย มองว่าอาชีพตีเหล็กเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ เป็นอาชีพของผู้ที่ไม่มีการศึกษา จึงนิยมส่งลูกหลานเรียนหนังสือในระดับสูง และไปประกอบอาชีพอื่นที่สบาย และเบาแรงกว่าแทน

ผู้วิจัยได้นำกลุ่มผู้ผลิตมิดน้ำน้อย และกลุ่มเยาวชนไปดูงานของผู้ผลิตมิดที่ตำบลนาบ่อ จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตที่มีศักยภาพสูง มีผลผลิตต่อวันสูงมาก แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ประกอบกับการได้ทดลองใช้เครื่องตีมิดต้นแบบ และเตาเหล็กที่ประยุกต์สร้างขึ้นใหม่ มีผลทำให้กลุ่มเยาวชนและช่างตีมิดรุ่นปัจจุบันต่างมีความกระตือรือร้น และหันกลับไปให้ความสนใจในอาชีพนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดีที่เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดเทคโนโลยีพื้นบ้าน เกียรติภูมิของบ้านนาบ่อในฐานะแหล่งผลิตมิดพรำที่มีคุณภาพและชื่อเสียง (อ้างจากวิทยานิพนธ์ของผอบ ชนะวรรณโณ 2546, 5-7)

สุพัตรา ปรีดาศักดิ์ และวรรณภา แก้วพรหม (2539, 1,5) กล่าวถึงการตีเหล็กบ้านนาบ่อ ตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง สรุปได้ว่า ... เป็นถิ่นตีเหล็กอันลือชื่อของจังหวัดตรัง บ้านนาบ่อเป็นหมู่บ้านที่รักษาวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางสังคมเมืองค่อนข้างน้อย จึงทำให้มีวิถีดำเนินชีวิตเฉพาะตัว ณ หมู่บ้านนาบ่อแห่งนี้ เป็นถิ่นกำเนิดของช่างฝีมือทางด้านการตีเหล็กในนาม "มิดนาบ่อ" ... ในอดีตการตีเหล็กของชาวบ้านในหมู่บ้านนาบ่อ บ้านแต่ละหลังจะมีโรงตีเหล็กเป็นของตัวเอง ชาวบ้านอาศัยรายได้จากการตีเหล็กเลี้ยงครอบครัวไปวันหนึ่งๆ ไม่มีเงินเหลือเก็บสะสม การตีเหล็กในอดีตมีความยากลำบากมาก กว่าที่จะผลิตมิดพรำออกมาสักเล่มต้องเสียเวลามาก การคมนาคมก็ไม่สะดวกสบาย เมื่อผลิตมิดพรำได้แล้วต้องแบกหามมิดพรำบุกป่าฝ่าดง เป็นระยะทางหลายกิโลเมตร เพื่อนำไปขายในเมืองทำให้เสียเวลามาก วันไหนโชคดีก็ขายมิดพรำได้หมด แต่บางวันโชคร้ายเจอกับพ่อค้าที่คอกยกราคาด้วยจำเป็นที่จะต้องนำเงินไปเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของสมาชิกในครอบครัว แม้ว่าขายมิดพรำไปแล้วจะต้องขาดทุน ช่างตีเหล็กก็จำใจขายมิดพรำไป

...หมู่บ้านนาป้อเป็นถิ่นกำเนิดของช่างฝีมือทางด้านการตีเหล็กในนามของ "มีดพร้านาป้อ" การตีเหล็กที่หมู่บ้านนาป้อมีมานานประมาณ 200 ปี จากการที่ชาวอินเดีย ซึ่งอพยพเข้ามาและได้นำช่างตีเหล็กติดตัวมาด้วย ในระยะแรกๆ มีการตีเหล็กอย่างไม่จริงจังนัก แต่ต่อมาผู้ใหญ่นั่น เอ็มเอ็ม ซึ่งเป็นลูกหลานชาวอินเดีย ได้ชักชวนชาวบ้านมารวมกลุ่มกันตีเหล็ก และได้ออกไปติดต่อหาตลาดจำหน่ายด้วยตนเอง จะมีบ้างบางครั้งที่ มีดพร้าจากที่อื่นเข้ามาทำให้มีดพร้านาป้อซบเซาไป แต่มีดพร้านาป้อก็สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวช ชิตจันทร์ ประธานกลุ่มเครือข่ายมีดพร้านาป้อ ได้กล่าวถึงการตีเหล็กบ้านนาป้อสรุปได้ว่า ในอดีตเมืองท่าอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญระหว่างอินเดีย จีน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย และประกอบกับประเทศไทยได้ให้มีการค้าขายอย่างเสรี จึงทำให้อินเดียบางส่วนที่ ได้เข้ามาค้าขายบริเวณเมืองท่าอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และขึ้นมาที่คลองเมืองเพื่อตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน บริเวณหมู่บ้านนาป้อ ซึ่งมีชาวบ้านอาศัยอยู่ก่อนแล้วแต่มีไม่กี่ครัวเรือน และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวอินเดีย เหล่านี้ตกลงตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาป้อ เพราะชาวบ้านในหมู่บ้านนาป้อ ตำบลควนปริง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง นับถือศาสนาอิสลามเหมือนพวกตน ชาวอินเดียได้นำเอาอาชีพการตีเหล็กเข้ามาด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านี่คือ จุดเริ่มต้นอาชีพตีเหล็กของชาวบ้าน หลังจากนั้น ชาวอินเดียก็ได้เผยแพร่และถ่ายทอดแบบอย่างและศิลปะการตีเหล็กให้กับคนในท้องถิ่น จนเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของชาวบ้านหมู่บ้านนาป้อ ตำบลควนปริง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรังมาจนถึงปัจจุบันนี้

ผอบ ชนวรรณโณ (2546, 143, 158) ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ช่างตีเหล็กและผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ของบ้านนาป้อสรุปได้ว่า การตีเหล็กของบ้านนาป้อมีการสืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 200 ปี จนไม่สามารถประมาณได้แน่ชัดว่าเริ่มมีการตีเหล็กในช่วงไหน แต่การตีเหล็กก็มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตายเป็น และการสืบทอดกันมาเรื่อยๆ ในปัจจุบันหาผู้สืบทอดได้ยาก เพราะเยาวชนรุ่นหลัง และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่หันไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับราชการ ทำงานบริษัท รับจ้างในโรงงาน เป็นต้น ในปัจจุบันผู้ประกอบการได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พยายามฟื้นฟูอาชีพการตีเหล็กให้รุ่งเรืองดังเช่นในอดีต นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลังได้สนใจที่จะศึกษาถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ โดยการมาศึกษาดูงานการตีเหล็กยังสถานประกอบการที่บ้านนาป้อแห่งนี้ และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) ควรบรรจุเรื่องวัฒนธรรมการตีเหล็กบ้านนาป้อไว้ในหลักสูตรการศึกษาชั้นนอกโรงเรียน
- (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้การส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการตีเหล็กในลักษณะการพัฒนาและอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง
- (3) หน่วยงานของรัฐควรมีการสนับสนุนในด้านเงินทุนแก่ผู้ประกอบการและการเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน เกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีเหล็กให้มากขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2538, 52) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า นาป้อเป็นแหล่งอารยธรรมของสังคมเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียงโดดเด่น ในด้านการผลิตเทคโนโลยีด้านการเกษตร จากเหล็กเป็นเครื่องเหล็กรูปพรรณและมีดพัว ซึ่งมีชื่อเสียงขจรไกลไปยังจังหวัดใกล้เคียง ดังสำนวนโวหารกระเซ้ากันว่า “เอาลูกสาวใส่เชี่ยนเพียรป้อยอทำเป็นแขก” “นาป้อยอพัวชาย”

สถาพร ศรีสังข์ (2542, 6021) ได้อธิบายถึง มีดอ้ายงอ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่งของบ้านนาป้อ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 12 ไว้ว่า มีดอ้ายงอ มีดงอ อ้ายงอ พัวหังงอ ก็ว่าเป็นมีดชนิดหนึ่งคนภาคใต้ทั่วไปออกเสียงเป็น “อ้ายฮอ” นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช สตูล และจังหวัดใกล้เคียง ลักษณะพิเศษของมีดพัวชนิดนี้คือ ที่หัวหรือปลายสุดงอโค้งลงเป็นจะงอยไม่เหมือนอีกชนิดที่ชาวใต้ โดยเฉพาะจังหวัดตรัง พัทลุง เรียกว่า “อ้ายลีมงอ” คำเรียก “อ้ายงอ” และ “อ้ายลีมงอ” นั้นมาจากลักษณะพิเศษที่หัวของมีดพัวทั้ง 2 นั้นเอง

อ้ายงอเป็นที่นิยมใช้ของคนภาคใต้มาแต่อดีต เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ มหามงกุฎราชกุมาร เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้เมื่อ ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) กล่าวถึงมีดพัวชนิดนี้ไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องจดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 ตอนหนึ่งว่า

“ได้เสด็จโดยขบวนรถม้าไปทอดพระเนตรตลาดนัด (หมายถึง ตลาดนัดจังหวัดตรัง สมัยตั้งเมืองที่อำเภอ กันตัง (อ้างถึง สถาพร ศรีสังข์ (2542)) ตลาดนัดนี้มีนัดต่อกัน 3 วันต่อครั้ง คือนัดวันหนึ่งวันสองวัน มีของขายต่างๆ ทั้งของสดและของแห้ง ซื้อได้ทั้งลูกและไก่ ปลาและผลไม้ มีมีดและผ้าอีกด้วย ก็อยู่ข้างจะสนุกพอใช้มีดเมืองนี้มีชนิดหนึ่งเรียกว่า “อ้ายฮอ” เพราะหัวงอ รูปร่างก็เหมือนพัวด้ามยาวๆ น้อย ยังมีอีกชนิดหนึ่งที่หน้าตาเหมือน “อ้ายฮอ” แต่หัวไม่งอ จึงเรียกว่า “ลีมฮอ” “ฮ” กับ “ง” ชาวเมืองนี้มักพูดปนๆ กัน เพราะฉะนั้นคำว่า “งอ” จึงเป็น “ฮอ” ไป ที่จริงชื่อที่ตั้งเรียกมีดทั้งสองอย่างนี้เหมาะสม เพราะฉะนั้น พอได้ยินแล้วไม่ลืมได้ง่ายๆ”

จากพระราชนิพนธ์แสดงว่า “อ้ายงอ” มีใช้กันในจังหวัดตรังมานานแล้ว ปัจจุบันผู้ขายชนบทภาคใต้ทั่วไปก็ยังนิยมใช้มีดพัวชนิดนี้กันอยู่ ออกจากบ้านจะไปนา ไปเลี้ยงวัว หรือไปธุระที่ไหนในหมู่บ้านก็มักจะเอาติดตัวไปด้วย ทั้งนี้คงเป็นด้วยเหตุที่ว่าเวลาพบอะไรที่ต้องตัดฟันหรือต้องใช้ของมีคม ก็สามารถใช้ได้เลย และอีกประการสามารถใช้เป็นอาวุธป้องกันตัวได้ด้วย อ้ายงอที่นิยมทั่วไปมักจะตีขึ้นจากเหล็กเหนียวชนิดโดยช่างฝีมือท้องถิ่น

พรทิพย์ จันทร์แก้ว และคณะ (2548, 2) นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง ได้รวบรวมข้อมูลประเภทของมีดพัวนาป้อ ไว้ว่า

- (1) มีดพัวหัวแหลม ส่งขายในจังหวัดยะลา และประเทศมาเลเซีย ใช้ตราเบตง
- (2) มีดพัวหัวแหลม ส่งขายในจังหวัดกระบี่ ใช้ตราจระเข้
- (3) มีดพัวหัวตัด ส่งขายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง ใช้ตรา 5 ดาว และตรา 22
- (4) มีดพัวหัวแหลม ส่งขายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร ใช้ตรา 007
- (5) มีดพัวภูเก็ท ส่งขายในจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดระนอง ให้ตราหน่อไม้และตราน้ำเต้า ขนาดของมีดพัวที่ผลิตออกมามีหลายขนาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัวชนและการชนวัว

อาคม เดชทองคำ (2543, 139-147, 170-178) ได้เสนอแง่มุมเกี่ยวกับวัวชนไว้หลายประการ ดังนี้

(1) ความเชื่อ ไสยศาสตร์ และภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการคัดเลือกวัวที่มีลักษณะเด่นด้านต่างๆ โดยมีความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการคิด

(2) การ “ปรนนิบัติ” วัว วัตรปฏิบัติของคนเลี้ยงวัวในรอบวัน

(3) หลักธรรมในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายการเลี้ยงและการชนวัว

(4) ธุรกิจและภาวะการณ์มีงานทำในชุมชนอันสืบเนื่องจากวัวชน

(5) น่าจะได้ศึกษากิจกรรมวัวชนโดยเน้นหนักในแง่เศรษฐกิจว่ากิจกรรมดังกล่าวได้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในตลาดจำนวนมากน้อยเท่าใดและอย่างไร และจะหาหนทางใดที่จะนำเอากิจกรรมนี้มาเสริมแนวทางในการพัฒนาและสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้สูงสุด

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์ (2548, 63-64) ให้ความเห็นไว้ว่า วัวชนเป็นที่ฟ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของชาวไทยภาคใต้ จนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภาคใต้ที่สามารถจูงใจให้ชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวและชมกีฬา “ชนวัว” หรือ “ชนโค”

การชนวัวในระยะแรกเป็นการนำวัวมาชนกันเล่น เพื่อความสนุกสนานในงานเทศกาลต่างๆ เช่น สารทเดือน 10 วันสงกรานต์ เป็นต้น แต่ต่อมานอกจากคนจะนำวัวมาชนกันเล่น เพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังเกิดมีการเล่นพนันขึ้นต่อเกิดขึ้นด้วย ทางราชการจึงจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมกีฬาพื้นเมืองประเภทนี้ให้เป็นไปตามกฎหมาย ผู้ใดจะจัดให้มีการชนวัวจะต้องขออนุญาตจากทางราชการขอจัดตั้ง “สนามชนโค” หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “บ่อนชนวัว” “บ่อนวัวชน” หรือ “บ่อนวัว” ซึ่งปกติแต่ละบ่อนจะได้รับอนุญาตให้ชนได้เดือนละ 1 ครั้งเท่านั้น

จังหวัดในภาคใต้ที่ประชาชนนิยมกีฬาประเภทนี้กันมาก คือ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา ส่วนจังหวัดอื่นๆ ก็นิยมจัดให้มีกีฬาชนวัวกันบ้างเป็นครั้งคราว

วิเชียร ณ นคร (2542, 1895, 1871) ได้สะท้อนทัศนะของคนได้ต่อการชนวัว ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 4 ว่า กีฬาชนวัวหรือชนโค ไม่ได้เป็นกีฬาการต่อสู้ที่เป็นการทรมานสัตว์ เพราะวัวชนรู้จักแพ้ชนะอันเป็นธรรมชาติของสัตว์โลกที่รู้จักเอาตัวรอด ไข่เหมือนการต่อสู้ระหว่างคนกับวัว อย่างเช่นในบางประเทศ แต่เมื่อกีฬาชนวัวมีการพนันแทรกปนเข้ามาจนเกินไป ก็อาจทำให้เกิดความวิบัติต่างๆ ขึ้นได้ เช่น ทำให้เกิดความเดือนร้อนต่อเศรษฐกิจของครอบครัว แล้วจะขยายวงกว้างออกไปจนถึงสังคม เป็นต้น แต่ถ้าหากไม่มมกยกับการพนันขึ้นต่อเสียจนเกินไป คือ รู้จักดู รู้จักเล่น พอหอมปากหอมคอ เพื่อเป็นการบันเทิงใจในบางครั้งบางคราวก็อาจจะเป็นการพักผ่อนหย่อนใจได้อย่างหนึ่งเช่นกัน

การชนวัว มักจัดให้มีขึ้นในเทศกาลต่างๆ เช่น งานสารทเดือน 10 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หรืองานเฉลิมพระชนมพรรษา (งานฉลองรัฐธรรมนูญเดิม) ที่จังหวัดตรัง เป็นต้น ในช่วงปกติจะชนได้เดือนละ 1 ครั้งเท่านั้น โดยกำหนดให้ชนได้ในวันเสาร์หรืออาทิตย์

การชนวิวในจังหวัดภาคใต้ นั้น ส่วนมากจะไม่จัดให้ตรงกัน คือ หมุนเวียนกันชนในจังหวัดหรืออำเภอ หรืออำเภอที่ใกล้ๆ กัน เช่น บ่อนหนึ่งชนวันเสาร์ อีกบ่อนหนึ่งชนวันอาทิตย์ หรืออาจจะจัดให้ชนกันแห่งละ สัปดาห์ของเดือนหนึ่งๆ ก็มี ทั้งนี้เพื่อให้ นักเลงชนวัวได้มีโอกาสได้เล่นพนันกันอย่างทั่วถึง อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ นักเลงชนวัวในจังหวัดภาคใต้ได้รู้จักและคุ้นเคยกันเป็นส่วนมาก

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง

ปาริฉัตร ชวชนานนท์ (2547, 22, 23, 28) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวใน จังหวัดตรัง โดยการสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน พบว่า

1) วัตถุประสงค์ที่เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกมาเที่ยวที่จังหวัดตรัง คือ เพื่อพักผ่อน ร้อยละ 58.3 และเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ร้อยละ 29.0 เพื่อสนุกสนานรื่นเริง ร้อยละ 8.3 เพื่อเหตุผลอื่นๆ เช่น การทำงาน ร้อยละ 3.4 และเพื่อพักผ่อน ร้อยละ 1.0

2) สถานที่ที่นักท่องเที่ยวอยากไปมากที่สุด คือ ทะเล ร้อยละ 79.0 น้ำตก ร้อยละ 16.5 ภูเขา ร้อยละ 4.0 ป่า ร้อยละ 0.5 และไม่พบว่า มีสถานที่เที่ยวอื่นๆ อีกที่นักท่องเที่ยวอยากไป

3) แรงจูงใจด้านวัฒนธรรม เทศกาลที่นักท่องเที่ยวในจังหวัดตรังสนใจส่วนใหญ่ คือ งานวิวาทิได้ สมุทร ร้อยละ 33.1 รองลงมา คือ เทศกาลกินเจ ร้อยละ 25.8 เทศกาลหมูย่าง ร้อยละ 25.6 เทศกาลขนมเค้ก ร้อยละ 13.2 และเทศกาลอื่นๆ

4) กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำเมื่อมาจังหวัดตรัง ส่วนใหญ่คือน้ำ ร้อยละ 37.9 รองลงมา คือ เล่นน้ำ ทะเล ร้อยละ 37.5 เล่นน้ำตก ร้อยละ 14.5 เดินป่า ร้อยละ 4.6 ปีนเขา ร้อยละ 3.1 และอื่นๆ ส่วนงานเทศกาล ชมทัศนียภาพ ร้อยละ 2.4

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ท่องเที่ยวในจังหวัดตรังในเทศกาลต่างๆ ดังนี้
ทัวร์ประเพณี ... วิถีตรัง (2550)

หอการค้าจังหวัดตรังจัดทัวร์ "ประเพณี ... วิถีตรัง" อย่างต่อเนื่อง ทุกวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ ระหว่าง เดือน สิงหาคม-ตุลาคม โดยนักท่องเที่ยวจะพบกับการจำลองวิถีชีวิต มุมมองของชาวตรังที่น่าสนใจ วัฒนธรรมการกิน สัมผัสวิถีชีวิตของชาวใต้ ชมการกรีดยางพารา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนตรังในยามเช้า เยี่ยมชมการทำขนมเค้กสูตรดั้งเดิม นมัสการเจ้าแม่กวนอิมหยก นมัสการเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากั๋วอ่องเอี้ย ลิ้มรสกับแกงใต้รสเด็ด ต้มชัม โกปี๋ ทั้งในยามค่ำคืนและหมูย่างในยามเช้า ซึ่งจะช่วยทุกเรื่องกลายเป็นเรื่องหมู..หมู ก่อนเริ่มทำกิจกรรมใดๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถสัมผัสความงามของหินงอก หินย้อย และลอดถ้ำได้ที่ ถ้ำเล - เขากอบ ซึ่งเป็นอีกสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งที่มีชื่อเสียงที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความมหัศจรรย์ ที่ธรรมชาติได้สรรสร้างมาให้มนุษย์ได้ชื่นชมอย่างรื่นรมย์

งานเทศกาลหมุย่าง (2550)

ด้วยกิตติศัพท์เลื่องลือของเมืองตรังที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่ง "คนช่างกิน" เมืองตรังจึงมีหมุย่างดำรับพิเศษ หนึ่งกรอบ เนื้อนุ่ม จากการหมักด้วยเครื่องปรุงสูตรเฉพาะแล้วย่างทั้งตัว ซึ่งนอกจากรสชาติและความอร่อยแล้ว ตรังยังถือเป็นเมนูอาหารเช้าประกอบด้วยกาแฟสูตรพิเศษของชาวตรังที่เรียกว่า "โกปีข้า" อันหมายถึงกาแฟผสมชาในสัดส่วนที่พอเหมาะ ทำให้ได้กาแฟมือเช้ารสชาติอร่อยและแปลกถิ่น ถือเป็นอาหารเช้าที่ได้รับการขนานนามว่า "อาหารเช้าเมืองตรัง" งานเทศกาลหมุย่าง กำหนดจัดอยู่ในสัปดาห์แรกของเดือนกันยายนของทุกปี

วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่น่าสนใจ ของจังหวัดตรัง ได้แก่

- งานมหกรรมอาหารดี ศรีตรังบาน
- งานวิวानीได้สมุทร
- ลิเกป่า
- หนึ่งตะลุง
- มโนราห์ หรือโนรา
- งานประเพณีไหว้พระจันทร์
- งานเทศกาลหอยตะเภา
- งานเทศกาลกินเจ
- งานเทศกาลหมุย่าง

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2 (2550) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า เมืองตรังนอกจากได้สมญาว่า เมืองคนใจกว้าง ยังเป็นเมืองคนช่างกินอีกด้วย ชาวตรังให้ความสำคัญกับการกิน ถึงกับจัดเทศกาลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลขนมเค้ก เทศกาลหมุย่าง เทศกาลกินเจ ทุกเทศกาลล้วนส่งผลมาจากวัฒนธรรมการกินของชาวตรังที่สืบทอดและมีเรื่องเล่าต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, 13) ให้กรอบแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ได้แก่ 1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) 2. การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม (Traditional and Art Tourism) 3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism or Village Tourism) 4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism) 5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism)

ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2551) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย

ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

Pierre Bourdieu ได้ให้คำสรุปไว้ว่า ทุนวัฒนธรรม ก็คือ ตัว “วัฒนธรรม” ที่มีอยู่เดิมของสังคมนั้นๆ ที่สั่งสมสืบทอดกันมา ซึ่งปรากฏเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยอาจจะเป็นนามธรรมอย่างประเพณี ความเชื่อ หรือเป็นรูปธรรมอย่างวัดวาอาราม โบราณสถาน หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น ผ้า เครื่องปั้นดินเผาและอาหาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ยังเป็นสิ่งที่สังคมนั้นๆ เห็นคุณค่า ยังเป็นที่ต้องการ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้ออกเงยขึ้นมาได้ (media thai news, 2549)

David Throsby ได้นิยามความหมาย ต้นทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึง ทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีต มีคุณค่าต่อมนุษย์และความต้องการของสังคม นอกเหนือจากการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจ (media thai news, 2549)

เว็บไซต์ วัดพระพุทธฉาย (2551) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ประการหนึ่ง คือ การบริการและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดูแลบริการสาธารณะทุกด้านรวมทั้งระบบการจัดเก็บหรือทำลายขยะ การบำบัดน้ำเสีย การจัดเก็บผลประโยชน์ การจัดทำของที่ระลึกชุมชน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาสาสมัครประจำท้องถิ่น ที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น

อุทัย ดุลยเกษม (2545, 186) ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา : แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาว่า ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่นน่าจะเป็นการทำให้ท้องถิ่นหรือชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน (security and sustainability) เป็นหลัก นั่นคือ เป้าหมายของการพัฒนาท้องถิ่นท้องถิ่นหรือชุมชนจะมั่นคงและยั่งยืนได้จะต้องมีทุน (community capital) ในท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องชัดเจนว่าเป็นชุมชนอะไร ชุมชนไหนในทุกชุมชนจะมีทุนของมันอยู่ หรือที่เรียกว่า สินทรัพย์ของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่น ถ้าเราไม่รู้ว่าท้องถิ่นมีทุนอะไรอยู่บ้าง ถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่ผิด เราต้องรู้ว่าทุนของท้องถิ่นที่เราจะไปพัฒนาเป็นอย่างไร ทุนของชุมชนแบ่งออกหยาบๆ ได้ 4 ประเภท และล้วนสำคัญทุกประเภท

1. ทุนระบบนิเวศ (ecological capital)
2. ทุนสังคมและวัฒนธรรม (social and culture capital)
3. ทุนสติปัญญา (wisdom capital)
4. ทุนเงินตรา (financial capital)

องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง (2549, 15) ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนา 3 ปี ประจำปีงบประมาณ 2551-2553 ไว้ดังนี้

1) วิสัยทัศน์

"เป็นชุมชนเมืองที่มีระเบียบ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เศรษฐกิจดี การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ สืบสานประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น"

2) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนท้องถิ่น 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านคุณภาพชีวิตและสังคม มีแนวทางการพัฒนา คือ

- ส่งเสริมการจัดสวัสดิการและนันทนาการ
- ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน
- พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน
- พัฒนาศักยภาพบุคลากร
- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย การใช้ข้อมูลประชาสัมพันธ์
- ส่งเสริมการศึกษาของประชาชนทุกระดับ
- เพิ่มช่องทางในการรับรู้ข่าวสารให้แก่ประชาชน

2.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีแนวทางการพัฒนา คือ

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ส่งเสริมระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- พัฒนาการบริหารจัดการของหน่วยงาน

2.3 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนา คือ

- สร้างจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- บำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เพิ่มศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.4 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวทางการพัฒนา คือ

- ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง (2549, 9) ได้ประเมินและสรุปศักยภาพของชุมชนและพื้นที่ไว้ดังนี้

1. ตำบลควนปริง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีป่าไม้สมบูรณ์ มีเนื้อที่เหมาะแก่การเพาะปลูก มีลำคลองไหลผ่านหลายสาย
2. ตำบลควนปริง มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองตรัง การขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว
3. ตำบลควนปริง มีสถานับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ทำให้เกิดหน่วยธุรกิจต่างๆ มากมาย

บทที่ 3

มิดพร้านาป้อ และวัชนควนปริง

นาป้อในปัจจุบัน คือ หมู่บ้านเล็กๆ (หมู่ 8) ของตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง มีประชากรรวม 790 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2550, สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง) แต่ในอดีต เอกสารทำเนียบกรมการเมืองตรังของเก่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มีรับสั่งให้คัดมาจากต้นฉบับของเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (พร้อม ณ นคร) แต่ปีฉลูตรีศก พ.ศ.2444 หน้า 60 (ตรังสาร ม.ปท., 59) ได้บันทึกไว้ว่า

ตำบลบ้านไทยบ้านแขกฝ่ายตะวันตก

บ้านนาป้อ 11 เรือน ตั้งนายอำเภอ 2 คน คือ

จะเอม 1 } ถือศักดินาคนละ
จะเดน 1 }

บ้านนาป้อ(นาป้อ) ในอดีตจึงเป็นหมู่บ้านใหญ่ อาณาเขตต้องกว้างขวางกว่าบ้านนาป้อในปัจจุบัน ซึ่งในระยะต่อมาได้แบ่งออกเป็นนาป้อกลาง นาป้อตะวันออกและนาป้อตะวันตก การปรับเปลี่ยนเขตปกครองในตำบลควนปริงครั้งล่าสุดเป็น 9 หมู่บ้าน พื้นที่นาป้อทั้ง 3 ถูกแบ่งเขตใหม่เป็นพื้นที่ หมู่ 1, 3, 4, 8 และ 9 ของตำบลควนปริงในปัจจุบัน

ประวัติการตีมิดพร้านาป้อ

การตีมิดพรวดเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวมุสลิมในชุมชนนาป้อ ไม่มีหลักฐานดั้งเดิมบันทึกไว้ว่าชาวนาป้อเรียนรู้และเริ่มทำอาชีพตีมิดพรวดมาจากใครและเมื่อใด แต่การเก็บข้อมูลภาคสนามและการศึกษาเอกสารที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนหน้านี ยืนยันตรงกันว่า ชาวนาป้อตีมิดพรวดต่อเนื่องกันมามากกว่า 3ชั่วอายุคน คำบอกเล่าจากผู้รู้ในพื้นที่ประมวลได้จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน เช่น "ทำมาแต่สมัยปู่" (ปู่- ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) "เเนะทำ โต๊ะทำ ป๊ะแล้วผม" (ทวด - ปู่ - พ่อ ชาวมุสลิมถิ่น -- ผู้วิจัย) "พ่ออายุ 90 แล้ว พ่อของพ่อก็ตีเหล็ก" "3 ชั่วคนตีเหล็ก" ช่างตีเหล็กนาป้อที่ให้ข้อมูลจะเล่าภูมิหลังของอาชีพในภาพรวมว่า "ทำมาแต่สมัยปู่ย่า" และทุกคนยืนยันว่า "ตั้งแต่เกิด จำความได้ ก็เห็นเขาตีพรวดกันแล้ว"

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ได้พบข้อมูลตรงกันและบันทึกไว้ในหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดตรัง (2542, น.141) ว่า พร้านาป้อเป็นผลผลิตและมรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ที่ส่งสมภูมิปัญญาและประสบการณ์มาแต่ครั้งบรรพชนสืบทอดมาจนถึงลูกหลานรุ่นปัจจุบัน ช่างตีพรวดแห่งบ้านนาป้อแทบทุกคนกล่าวว่า "ตั้งแต่เกิดจำความได้ก็เห็นเขาตีพรวดกันแล้ว"

นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5/2 ของโรงเรียนบ้านนาป้อ 2 คนได้เขียนไว้ในเรียงความเรื่อง “ของดีบ้านนาป้อ” ดังนี้

คนที่ 1 “ทุกวันฉันตื่นขึ้นมา ฉันได้ยินเสียงค้อนดังเป้งป้างๆ ทั่วหมู่บ้าน เสียงนี้เป็นเสียงจากชาวบ้านที่กำลังตีมีดพั่วของชุมชน.... พ่อของฉันเคยตีมาแล้ว ตาของฉันก็ดี ตาของฉันบอกว่า การตีเหล็กมีมาตั้งแต่ตายังเด็กๆ และตอนนี้ตาก็ใหญ่แล้วและแก่แล้วด้วย” (เด็กหญิงนันทวรรณ สงรักษา)

คนที่ 2 “เมื่อฉันไปในตลาดได้มีมีดพั่วขายอยู่ในตลาด ฉันก็คิดว่า สินค้านี้ก็เป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านนาป้อของเรา และก็สินค้าที่เผยแพร่ไปไกล และเป็นผลิตภัณฑ์ที่เลี้ยงชีพของคนในหมู่บ้านนาป้อมา และอาชีพนี้ยังเป็นอาชีพที่มีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย และปู่ของฉันก็เคยทำอาชีพนี้มาเหมือนกัน แต่ตอนนี้ปู่ได้ตายไปแล้ว พ่อของฉันก็เลยจะทำต่อมาจากปู่ของฉัน” (เด็กหญิงวิภาวรัตน์ โปหลง)

จึงสรุปได้ว่าอาชีพตีมีดพั่วเป็นภูมิปัญญาของชุมชนนาป้อมาอย่างน้อยร่วม 150 ปี เป็นอาชีพที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาโดยตลอด แม้ในทุกวันนี้ที่นาป้อ ชายอายุ 40 ปีขึ้นไปจะตีมีดได้ทุกคน แม้บางคนจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นแล้วก็ตาม การศึกษาภาคสนามประมวลได้ว่า แต่เดิมชุมชนนาป้อเป็นชุมชนปิดเป็นพื้นที่การเกษตรที่ผลผลิตต่ำมาก ยางพาราที่มีเป็นยางเก่าและแก่ อยู่ในสภาวะที่นางยุค สัญกุล คุณยายวัย 70 เศษ เล่าว่า “สวนมีก็เหมือนไม่มี” ทำนอง 20 ไร่ ได้ยาง 2-3 มื่น เศษเก็บกัน “อิตาย” (แทบแยะ- ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) ไม่พอกิน มะพร้าวก็น้อย งานอื่นไม่มี กิติเหล็กตีกันทุกคน ผู้ชายตีเหล็กไม่เป็นก็ไม่ใช้ช้อนนาป้อเหมือนคนเล (ชาวเล- ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) ชับเรือไม่เป็น มีลูกชายก็จะบอกว่า “อย่าเรียนเลยลูก เรียนก็ไม่ได้นายนายอำเภอ”

การคมนาคมของชุมชนนาป้อแต่เดิมมีทางเดียวที่สะดวกที่สุด คือ ทางรถไฟ ซึ่งจะมีวันละเที่ยว ทางถนนยังไปมาหาสู่กันลำบาก เพราะพื้นที่เป็นป่าเป็นสวน ระหว่างทางก็มีโจรผู้ร้ายออกดักจี้ปล้น อาชีพตีเหล็กจึงเป็นอาชีพคู่กับชุมชนนาป้อ แทบทุกบ้านจะมีโรงตีเหล็กหรือ “โรงเหล็ก” ของตนเอง ทำมีดพั่วขายเองหรือส่งขาย และเมื่อมีนายทุนตั้งโรงเหล็กในเมือง ชวนาป้อบางส่วนก็ไปเป็นลูกจ้างตีเหล็กในโรงเหล็กของนายทุน เช่น ร้านช่างไก่อ๋ ตลาดทับเที่ยง โรงเหล็กของแม่กันยา หลังจวนผู้ว่าราชการจังหวัดและร้านเปิดแดง ตลาดทับเที่ยง เป็นต้น และบางคนก็ขยับขยายไปตั้งโรงเหล็กที่ต่างจังหวัด เช่น นายบุญล้น บาเส็ม ไปตั้งโรงเหล็กที่ทรายขาว จังหวัดกระบี่

การตีมีดพั่วจึงเป็นศักยภาพด้านภูมิปัญญาของบ้านนาป้อมาแต่ดั้งเดิม เป็นอาชีพที่ควบคู่กับชาวบ้านนาป้อ จนเกิดสำนวนโวหารกระเซ้ากันว่า “เอาลูกสาวใส่เชี่ยนเพียรป้อยอ ทำเป็นแขก” “นาป้อยอพั่วขาย” (ยอคือ บอกต่อ บอกกันต่อๆ (สมเจตนา มุณีโมไนย 2538, 52)) และคำขวัญของบ้านนาป้อที่ว่า “ตำนานมีดพั่ว ช้าวปลาสมบูรณ เพิ่มพูนการศึกษา ศาสนาเป็นเลิศ” (ผอบ ชนะวรรณโณ 2546, 84)

ที่มาของภูมิปัญญาตีมีดพรานาป้อ

เนื่องจากไม่มีหลักฐานบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน อาศัยแต่คำบอกเล่า ที่มาของภูมิปัญญาตีมีดพรานาป้อจึงมีหลายกระแส บ้างว่าชาวนาป้อเรียนรู้ภูมิปัญญานี้มาจากชาวอินเดีย บ้างว่าเรียนรู้มาจากชาวมลายู บ้างว่าเรียนรู้มาจากช่างชาวจีน ดังนี้

1. ที่ระบุว่า เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้มาจากชาวอินเดียนั้น สุพัตร ปรีดาศักดิ์ และวรรณ แก้วพรหม เขียนไว้เมื่อปี พ.ศ. 2539 ในมีดพรานาป้อ หน้า 3-4 อ้างอิงจากปริญญาานิพนธ์ของผอบ ชนะวรรณโณ (2546, 41) การตีเหล็กที่นาป้อนี้มีมานานแล้วประมาณ 200 ปี จากการที่ชาวอินเดียที่อพยพเข้ามา และได้นำวิชาการตีเหล็กมาถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานและคนในท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้านสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้เป็นอย่างดี ผลงานการตีเหล็กของชาวบ้านนาป้อเป็นที่เลื่องลือไปเกือบทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย" และ วีระศักดิ์ ศรีจันทาม และประเวศ ชิตจันทร์ ได้ให้ข้อมูลแก่ผอบ ชนะวรรณโณ (2546, 93) ไว้ว่า "ในอดีตชาวอินเดียซึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาป้อและได้ถ่ายทอดศิลปะการตีเหล็กให้กับคนในท้องถิ่น และต่อมาผู้ใหญ่บ้านเด่น เอ็มเอ็ม ช่างตีเหล็กบ้านนาป้อซึ่งเป็นลูกหลานของชาวอินเดีย โดยเริ่มจากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการตีเหล็กจากสมาชิกในครอบครัวเพื่อเป็นแรงงานในการตีเหล็ก"

2. ที่ระบุว่า เป็นภูมิปัญญาจากมลายูนั้น โต๊ะอิหม่ามอียัด หงส์ทอง อายุ 70 ปีเศษ ได้ให้ข้อมูลว่า ทวดเป็นคนมาเลย์ได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่นาป้อ ในสมัยก่อนคนมาเลย์ คนไทยข้ามแดนไปมาหาสู่กัน เป็นปกติวิสัย ความรู้เรื่องการทำมีดพรานาป้อจึงถ่ายทอดเรียนรู้จากกันและกัน ทวดของโต๊ะอิหม่าม คือ นายตะแห หงส์ทอง เข้ามาทำพรานาป้อ ว่างก็ทำนาที่นาป้อ และเป็นเจ้าของที่ดินมากมายที่ตกทอดมาจนถึงรุ่นลูกหลาน หรือปู่ฝ่ายแม่ นายหมาด ไกรทอง (มุสลิมไม่แยกว่าฝ่ายแม่เรียกตา ฝ่ายพ่อเรียกปู่อย่างไทยพุทธ-- ผู้วิจัย) ก็ไปทำพรานาป้อที่มลายู ตระกูลไกรทองยังคงมีลูกหลานเป็นเจ้าของโรงเหล็กที่นาป้อในปัจจุบัน คือ นายกะดิน ไกรทอง

3. ที่ระบุว่า เป็นภูมิปัญญาจากชาวจีนนั้น แหล่งอ้างอิงสำคัญคือ จากการบอกเล่าของนายแหนด สีมม อายุ 77 ปี ซึ่งให้ข้อมูลว่า "พ่อ (นายโกบ สีมม) เล่าว่า "การตีมีดมาจากเมืองจีน" นายโกบเป็นช่างมีชื่อเสียงที่สุดของบ้านนาป้อมาแต่อดีต เป็นช่างเหล็กคนแรกที่มีตรา (ยี่ห้อ) มีดพรานาป้อเป็นของตนเอง คือ "โกบนาป้อ" ตระกูลสีมมยังสืบสายตระกูลช่างตีเหล็กมาจากรุ่นลูกและหลานในปัจจุบัน การเรียนรู้ภูมิปัญญาตีเหล็กมาจากชาวจีนนั้น นอกจากช่างที่นาป้อ จากคำบอกเล่าของนายโกบ สีมมแล้ว ช่างเหล็กรุ่นแรกๆ ของอำเภอห้วยยอด นายประยูง ไชยกุล อายุ 75 ปี ก็บอกเล่าว่า "หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ฝึกวิชาการตีเหล็กจากช่างคนจีน โดยเริ่มต้นจากการตีเหล็กกลมขายญี่ปุ่น ต่อมาตีอาชีพตีพรานาป้อ ใช้ตรา "ตา" เป็นยี่ห้อ ตีครั้งละไม่มาก ส่งไปขายจังหวัดใกล้เคียง เมื่อก่อนที่นี่มีทั้งหมด 3 เตา ปัจจุบันเจ้าของเสียชีวิตหมดแล้ว และเลิกกิจการไป ส่วนของลุงมีลูกชายและลูกเขยรับช่วงกิจการต่อ" (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2542, 143)

จากการศึกษาในพื้นที่ ช่างจีนที่ช่างชาวนาป้อทุกคนทั้งที่เลิกทำอาชีพนี้แล้ว และยังทำอาชีพตีเหล็กอยู่ พูดถึง คือ ช่างไก่อว (นายไก่อว ฟองโหย) ที่มีโรงเหล็กอยู่ที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ช่างไก่อวเป็นที่รับรู้ว่า

1) มีโรงเหล็กใหญ่ ปัจจุบันตกทอดมาถึงชั้นหลาน

2) โรงเหล็กนี้เป็นต้นตำรับพำตรา 22

3) มีชาวนาป้อเป็นแรงงานและได้ฝึกการตีพำ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หลานช่างโก๋ คือ นายหมั่ง ฟองโหย ประธานสมาคมนาตาล่วง เล่าว่า ที่บ้านมีชาวนาป้อมาตีเหล็กเป็น 10 คน ปัจจุบันรุ่นที่มาเป็นลูกน้องปู น่าจะตายหรือไม่กี่แก่เกินกว่าจะตีเหล็กได้แล้ว นายหมั่งเคยไปดูการตีเหล็กที่เมืองจีน สภาพโรงเหล็กและเครื่องมือเหมือนกับที่โรงเหล็กที่บ้าน ปูเป็นจีนภาษาควางตุ้ง อพยพมาตั้งโรงเหล็กที่ตรงเป็นโรงเหล็กเก่าแก่ที่ขึ้นชื่อที่สุดในตลาดทับเที่ยง

ร้านนี้มีการตีตรา (ยี่ห้อ 22) ที่ตีพำด้วย วัฒนธรรมการตีตราของจีน อาจเป็นที่มาของการตีตราโกบนานาป้อ ของช่างโกบ สีผม สอดรับกับคำบอกเล่าของช่างแหนดว่า "พ่อเล่าว่าเรียนการตีพำจากจีน"

นายหมั่ง เล่าด้วยว่า คนโบราณเขาไม่คิดเรื่องลิขสิทธิ์ ตรา 22 ของปู ใครก็เอาไปใช้ได้ ตรงกับช่างโกบ ตราโกบนานาป้อ ก็ไม่ได้มีการจดลิขสิทธิ์

ข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของภูมิปัญญาตีมีดนาป้อ

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ที่มาของภูมิปัญญาการตีมีดของชาวนาป้อ ทั้ง 3 กระแส และมีข้อสังเกต ดังนี้

1. ที่ว่าเป็นภูมิปัญญาเรียนรู้จากชาวอินเดียอพยพมายังนาป้อนั้น จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ช่างตีเหล็กอาวุโสและครอบครัวช่างตีเหล็กที่ไม่ได้มีเชื้อสายอินเดีย จะได้ข้อมูลตรงกันว่า

1.1 ครอบครัวชาวอินเดียที่เข้ามาอยู่ในนาป้อ ยุคแรกเท่านั้นที่รู้จักกันในชุมชนนาป้อ มี 2 ตระกูลด้วยกัน คือ ตระกูลเอ็มเอ็ม (นายดอลล่า มาได้ภรรยาเป็นชาวนาป้อ) และตระกูลชิตจันทร์ (นายเด่น) ได้เข้ามาอยู่ที่นาป้อ ในยุคที่ชาวนาป้อได้ตีมีดพำเป็นอาชีพอยู่ก่อนแล้ว ช่างเหล็กที่มีฝีมือในยุคนั้น เช่น นายโกบ สีผม นายสัน สัญกุล นายโย้ย โปหลง นายแดง จับปั้ง นายเหรบ บัวชำ นายหยก สัญกุล นายหวบ สัญกุล นายหมาด ไกรทอง นายบู สัญวงค์ นายช่วย หาดเกลี้ยง นายโดด ชูช่วย นายบี้ ทะจี เป็นต้น

1.2 ต้นตระกูลชาวอินเดียทั้ง 2 นั้น ไม่ได้ตีมีดพำ ช่างตีพำหลายตระกูล หลายคน เช่น นายสา แอโสีะ ยืนยันหนักแน่นว่านายดอลล่า และ เด่น "ตีมีดพำไม่เป็น" แต่เก่งทางการค้า เป็นพ่อค้าคนกลางที่เก่ง และมีทุนรอน ในรุ่นลูกจึงตั้งโรงเหล็กเอง และจ้างช่างที่เลิกโรงเหล็กเล็กๆ ของครอบครัว (เตาหรือ 2 เตา) เพราะมีทุนน้อย ไปเป็นลูกจ้างในโรงเหล็กของตน ดังนายสนิ สัญวงค์ บุตรนายบู สัญวงค์ ช่างตีเหล็กนาป้อ ได้บอกเล่าว่า "ผู้ใหญ่เด่น (เอ็มเอ็ม) ไปกับพ่อผม พ่อผมตีเหล็ก ผู้ใหญ่เด่นไม่ตีเหล็ก พ่อผมช่วยพาผู้ใหญ่ไปค้าพำ แต่ตอนหลังพ่อผมไปรับจ้างในโรงเหล็กของผู้ใหญ่"

1.3 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ระบุว่า การตีมีดของชาวนาป้อเป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้ และถ่ายทอดมาจากชาวอินเดียจะอ้างอิงเฉพาะคำบอกเล่าของบุคคลในตระกูลเชื้อสายอินเดียที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในนาป้อเท่านั้น เช่น งานของสุพัตรา ปรีดาศักดิ์ และวรรณ แก้วพรหม (อ้างอิงในงานของผอบชนะวรรณณ 2546, 5-6) "การตีเหล็กที่หมู่บ้านนาป้อมีมานานประมาณ 200 ปี จากการที่ชาวอินเดียซึ่งอพยพเข้ามาและได้นำวิธีตีเหล็กติดตัวมาด้วย ในระยะแรกๆ มีการตีเหล็กอย่างไม่จริงจังนัก แต่ต่อมาผู้ใหญ่เด่น เอ็มเอ็ม

ซึ่งเป็นลูกหลานของชาวอินเดีย ได้ชักชวนชาวบ้านรวมกลุ่มกันตีเหล็ก และได้ออกไปติดต่อหาตลาดจำหน่ายด้วยตนเอง” หรืองานของผอบ ชนวรรณโณ ก็อ้างอิงเฉพาะคำสัมภาษณ์นายประเวช ชิตจันทร์ (2546, 6) ว่า “ในอดีตเมืองท่าอำเภอกันตัง จังหวัดตรังเป็นจุดค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญระหว่างอินเดีย จีน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย และประกอบกับประเทศไทย ได้มีการค้าอย่างเสรีจึงทำให้อินเดียบางส่วนที่ได้เข้ามาค้าขายบริเวณเมืองท่า อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และขึ้นไปที่คลองเมืองเพื่อตั้งถิ่นฐานทำมาหากินบริเวณหมู่บ้านนาป้อ ซึ่งมีชาวบ้านอาศัยอยู่ก่อนแล้ว แต่มีไม่กี่ครัวเรือนและปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวอินเดียเหล่านี้ตกลงตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาป้อ เพราะชาวบ้านในหมู่บ้านนาป้อ ตาบลควนปริง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง นับถือศาสนาอิสลามเหมือนพวกตน ชาวอินเดียได้นำเอาอาชีพการตีเหล็กเข้ามาด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านี่คือจุดเริ่มต้นอาชีพตีเหล็กของชาวบ้าน หลังจากนั้น ชาวอินเดียก็ได้เผยแพร่และถ่ายทอดแบบอย่างและศิลปะการตีเหล็กให้กับคนในท้องถิ่น จนเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงปาก เลี้ยงท้องของชาวบ้านหมู่บ้านนาป้อ ตาบลควนปริง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรังจนถึงปัจจุบันนี้

2. ฉะนั้น จากข้อมูลเท่าที่ประมวลได้ขณะนี้ ความเกี่ยวพันที่ว่า เป็นภูมิปัญญาเรียนรู้จากชาวมาเลย์นั้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่นาป้อ พบว่า ชาวนาป้อและชาวมาเลย์ได้ไปมาหาสู่กันแต่ครั้งโบราณ คนในสายสกุลหนึ่งๆ ได้แยกย้ายไปทำมาหากินตั้งครอบครัวในมาเลย์บ้าง นาป้อบ้าง เช่น โต๊ะอิหม่ามเอียด หงส์ทอง ซึ่งเล่าว่า ทวดเป็นชาวมาเลย์ เดินทางเข้ามาประเทศไทย 4 คนพี่น้อง ก็มาทำมิดพร้าว ขณะเดียวกันปุนายหมาด (ไกรทอง) ฝ่ายแม่ (ธรรมนิยมมุสลิมถิ่นใต้ เรียกปู่ทั้งฝ่ายแม่และพ่อ -- ผู้วิจัย) ก็ไปทำพร้าวอยู่มาเลย์ เป็นต้น

ข้อมูลเท่าที่รวบรวมได้ขณะนี้ยังไม่มากพอที่จะสรุปได้ชัดเจนว่าความรู้ในการตีมิดพร้าวชาวนาป้อเรียนจากชาวมาเลย์ หรือชาวมาเลย์เรียนรู้จากชาวนาป้อ แต่ที่แน่ๆ คือ น่าจะมีการเรียนรู้ระหว่างกันและกัน ส่วนใครจะเรียนจากใคร ใครเป็นต้นกำเนิดขององค์ความรู้เรื่องการตีมิดพร้าว ผู้สนใจยังต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

3. ที่ว่าเป็นภูมิปัญญาเรียนรู้จากช่างชาวจีน บุคคลอ้างอิงในพื้นที่ คือ ช่างแหนด สีมม ที่อ้างตามคำบอกของพ่อ (ช่างโกบ สีมม) ว่า “เรียนมาจากจีน” นั้น มีข้อสังเกต คือ

3.1 จีนเป็นชาติที่เจริญมาแต่ยุคประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในชาติเก่าแก่ที่รู้จักนำโลหะมาทำเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ (ชาลิต เขียงกุล 2542, 52)

3.2 ชาวจีนได้อพยพเข้ามาอาศัย ค้าขาย และรับราชการจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นถึงเจ้าเมือง และเทศาภิบาลว่าราชการมณฑล เช่น พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ชาวจีนที่เข้ามาน่าจะรวมถึงผู้รู้วิชาการตีเหล็ก หรือเป็นช่างเหล็กอยู่บ้าง เท่าที่สอบถามจากช่างเหล็กและผู้อาวุโสในนาป้อ แทบทุกคนจะเอ่ยถึงช่างจีนคนหนึ่ง คือ “ช่างไก่อว” (นายไก่อว ฟองโหย) เจ้าของร้าน “ช่างไก่อว” อยู่ที่ทับเที่ยง ช่างไก่อว เป็นช่างและเป็นเจ้าแก่งโรงเหล็กที่มีชาวนาป้อไปทำงานด้วยหลายคน

3.3 โรงเหล็กของตระกูลสีมมมีการคิดตราและประทับตราบนผลิตภัณฑ์เป็นเจ้าแรก เจ้าเดียวของนาป้อ ตั้งแต่เริ่มทำมิดพร้าว ขณะที่ช่างไก่อวก็ได้รับการยอมรับจากช่างนาป้อว่าเป็นต้นตำรับของพริাত্রา 22

การสร้าง "ตรา" เป็นของตนเองน่าจะเป็นเอกลักษณ์ของการสร้าง "ยี่ห้อ" ของตนเอง และข้อเท็จจริงที่พบในพื้นที่ตั้งแต่ 80 ปีก่อน ร้านค้าชาวจีนในจังหวัดตรัง จำนวนไม่น้อยจะสร้างตราขายสำหรับประทับชื่อร้านของตนเองขึ้นใช้แล้ว แม้กระทั่งร้านขายกาแฟ เช่น ร้านฮกจิ้นหิ้น เป็นต้น

จากข้อสังเกตทั้ง 3 ประการ ทำให้กระแสดูความเชื่อว่าการตีมีดของนาป้อเป็นภูมิปัญญาเรียนรู้มาจากชาวจีนมีความน่าจะเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กระนั้นการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ยังควรต้องดำเนินการเพื่อความชัดเจนแน่นอนมากขึ้น

ตำนานกำเนิดมีดพร้านาป้อ

นายประเวช ชิตจันทร์ เจ้าของโรงตีเหล็กใหญ่ที่สุดของนาป้อได้บอกเล่าให้ฟังว่า แต่เดิมกว่า 200 ปีก่อน นาป้อขึ้นอยู่กับอำเภอกันตัง โดยมีจุดแบ่งเขต คือ คลองนางน้อย ในยุคนั้นมีผู้ทรงภูมิปัญญา 2 ท่าน เรียก ต๊ะหมอเพชร ต๊ะหมอคง จูงควายไปขายที่ท่าเรือกันตัง ระยะเวลาไกล จึงต้องพักค้างคืนระหว่างเดินทาง ครั้งหนึ่งได้เห็นซากเรือเก่า ด้วยความอยากรู้อยากเห็นจึงใช้เท้าถีบซากเรือ เจอตะปูขนาด 6x1 เซนติเมตร เดิมไม่รู้ว่าใช้ทำอะไรจึงนำกลับมาบ้าน แล้วนำไปแทงดินช่วยในการทำไร่ข้าวแทนไม้ไผ่ พบว่าใช้ได้ดีมาก จึงมีเพื่อนบ้านมาขอยืมจนต้องจัดระบบการยืม อยู่มาวันหนึ่งเกิดเหตุว่า ไม่สามารถตกลงกันได้ แต่ด้วยความเหนื่อยอ่อน ได้วางตะปูไว้ข้างตัว ต๊ะคงเอาไปไม้มาเผาตะปู ต๊ะเพชรจึงใช้ไม้ตีบตะปูมาชุบน้ำ ปรากฏว่าตะปูคมขึ้น สามารถนำไปเจาะต้นไม้ได้ จึงไปหาตะปูจากซากเรือเอามาทำของมีคม ภายหลังได้มีต๊ะเต็น เอาความรู้จากต๊ะเพชร ต๊ะคงมาทำมีด ต๊ะช่างหลิอะ เอามาทำเป็นขวานจึงเรียก "ขวานลิอะตี"

ต๊ะคง ต๊ะเพชร ต๊ะเต็น จึงนับถือกันว่าเป็น "ต๊ะครุหมอเหล็ก" ของช่างเหล็กบ้านนาป้อ ในพิธีไหว้ครุหมอเหล็กประจำปี จึงมีการกล่าวนามของครุหมอทั้ง 3 ด้วย

กระบวนการผลิตมีดพร้านาป้อ

1. การตีมีดพร้าของนาป้อ เป็นกิจกรรมของความร่วมแรงร่วมใจโดยแท้จริง กล่าวคือ
 - 1.1 ช่างตีมีดไม่สามารถผลิตมีดได้โดยลำพังคนเดียว การตีมีดต้องประกอบด้วยช่าง 2 คน ช่างมือหนึ่ง (ช่างใหญ่) จะรู้ว่าเหล็กต้องขนาดหรือตีในอุณหภูมิเท่าใดจึงจะพอเหมาะ ช่างมือหนึ่งจะใช้คีมปากแบนตีบนแผ่นเหล็กออกมาจากเตาไปวางและพลิกไปมาบนทั่ง ใช้ค้อนเล็ก น้ำหนักประมาณ 5 ปอนด์ ตีสลับกับช่างมือ 2 (ลูกเนิน) ที่จะใช้ค้อนใหญ่ น้ำหนักประมาณ 10-12 ปอนด์ การตีสลับของช่างทั้ง 2 จะเป็นจังหวะที่สอดรับกันไป
 - 1.2 ขั้นตอนการตีมีดโดยสังเขปจะเริ่มจากการผ่าหรือตัดเหล็ก โดยนำแผ่นเหล็กเผาไฟจนร้อนแดง แล้วตัดเป็นท่อนตามขนาดความต้องการ จากนั้นจึงเนาทางปลา ต่อด้าม ตีขึ้นรูปหรือแปรรูป เจียรเงา ตีหรือประทับตรา และชุบ โดยนำเอามีดที่ร้อนไปจุ่มลงในน้ำ ขั้นตอนการชุบมีผลต่อความคม ความแกร่งของมีด ช่างที่ชำนาญจะรู้จังหวะที่เหมาะสมในการนำมีดพร้าไปชุบในน้ำ สุดท้ายคือการขลิมน้ำมันวานิชผสม แลกเกอร์กันสนิม

1.3 ในขั้นตอนการตีเหล็กจะเป็นภาระงานของชาย ขณะที่การตัดตกแต่งให้มีดขาววาวโดยการเจียรและการทำแล็กเกอร์ผสมน้ำมันวานิช เพื่อป้องกันสนิม เป็นภาระงานที่แรงงานหญิงสามารถเข้ามารับช่วงได้ เนื่องจากขั้นตอนการเจียรจะใช้หินเจียรไฟฟ้า ในสมัยที่โรงเหล็กยังใช้เครื่องสูบลมด้วยมือ แรงงานหญิงจะมีส่วนในขั้นตอนการผลิตมีด โดยชักสูบลม เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการผลิตมีดพัวเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน พ่อ ลูกชาย จะร่วมด้วยช่วยกัน ในขั้นตอนการตีเหล็ก แม่และลูกสาวจะมีส่วนช่วยในการชักสูบลม ชัดวาว ชัดคม และชโลม น้ำมันวานิชผสมแล็กเกอร์กันสนิม

การผลิตมีดพัวแต่ละเล่มจึงเป็นกระบวนการของการร่วมแรงร่วมใจของคนมากกว่า 1 คนเสมอไม่ว่าในยุคปัจจุบันหรือยุคดั้งเดิม

2. วัตถุดิบและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตมีดพัว ประกอบด้วย

2.1 เหล็กเหนบรถยนต์เก่า หาซื้อจากร้านขายเศษเหล็ก เหล็กเหนบรถยนต์จะนำจากจังหวัดพังงาระนอง สัปดาห์ละ 2 วัน อังคารและพฤหัสบดี ราคาจะขึ้นอยู่กับระดับความหนา เหล็กเหนบจะใช้ทำตัวมีด

2.2 เหล็กเส้นหรือเหล็กวิทยาศาสตร์ ใช้ทำบ้องหรือด้าม ซื้อได้จากร้านขายวัสดุก่อสร้างทั่วไป

2.3 ถ่านไม้เคี่ยม จะมาจากจังหวัดกระบี่ พัทลุง สุราษฎร์ธานี พ่อค้าจะนำมาขาย ถ่านไม้เคี่ยมมีคุณภาพดี ให้ความร้อนสูงทำให้เหล็กสุกเร็ว จะลุกเมื่อใช้ลมเป่า ไม่เป็นขี้เถ้าลามหรือปะทุเหมือนถ่านหุงข้าวที่ทำจากไม้อื่น เช่น ไม้โกงกาง

2.4 สูบลม เดิมเป็นกระบอกสูบทำจากลำตัน (ลำตรง) ของไม้เนื้อแข็งที่แกนในผุ ข้างจะเจาะกลางลำตันให้กลวง ต่อมาได้เปลี่ยนใช้ไม้แผ่นมาประกบเป็นกระบอกสูบ 4 เหลี่ยมชักสูบลมด้วยมือ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมอเตอร์หอยโข่ง

2.5 ทัง เป็นเหล็กตันที่ใช้รองเวลาตีเหล็ก ทำมาจากหนูเรียด

2.6 คีม ใช้คีบเหล็กในกระบวนการตีเหล็ก

2.7 ค้อน ค้อนเป็นเครื่องมือของช่างใช้ในการตี

2.8 เตาเผา เดิมก่อด้วยดินผสมเกลบยกสูงขึ้นจากพื้น ในระดับที่พอเหมาะ ปัจจุบันก่อด้วยอิฐ

3. ต้นทุนในการผลิต หากคิดต้นทุนในการผลิตเฉพาะค่าวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงานประกอบด้วย

3.1 วัตถุดิบ

เหล็กเหนบ ราคาประมาณ 16-20 บาทต่อกิโลกรัม

เหล็กเส้น ราคาประมาณ 280 บาทต่อเส้น

ถ่านไม้เคี่ยม ราคาประมาณ 100-115 บาทต่อกระสอบ

3.2 แรงงาน

แรงงานช่างตีเหล็ก 21-30 บาทต่อเล่ม ขึ้นอยู่กับขนาดของมีดพัว

แรงงานคนทำหน้าที่เจียรคมเล่มละ 3 บาท (ขัดทั้งด้าม) หรือเล่มละ 2 บาท (ขัดครึ่งด้าม)

สรุปพัว 1 เล่ม ต้นทุนโดยรวม 60-70 บาท/เล่ม ราคาขาย 130 บาท

เกียรติภูมิของมิดพรำนาป้อ

มิดพรำนาป้อได้ชื่อว่าเป็นของดีของเด่นของเมืองตรัง ขณะนี้ได้รับการบรรจุเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของจังหวัด คุณสมบัติสำคัญของมิดพรำนาป้อ คือ "ความคม ทน น้ำหนักดี" ความคมขึ้นอยู่กับเหล็กที่นำมาทำตัวมิด คือ เหล็กเหน็บ และเทคนิค "การชุบ" น้ำ ที่ทำในจังหวัดที่เหมาะสม ทำให้ได้มิดพรำที่ "แม้จะมีพรำจากภาคอื่น รูปสวย ราคาถูก เข้ามาตีตลาด แต่คุณภาพสู้พรำนาป้อไม่ได้ เพราะความคม และความทนทานดีกว่า ชื่อเสียงของพรำนาป้อยังได้รับการกล่าวขานยืนยันถึงคุณภาพที่ดีเยี่ยม" (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2542, 142) สันมิดพรำนาป้อจะค่อนข้างหนา ทำให้น้ำหนักดี "เหมาะสำหรับพื้นที่ควน"

รูปร่างของมิดพรำนาป้อมีหลายแบบ เช่น พรำห้วงอ พรำลีมงอ พรำหวด พรำเคียว โดยภาพรวมจะเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงาม

มิดพรำนาป้อเป็นความภาคภูมิใจของชาวนาป้อและความภาคภูมิใจนี้ได้ถ่ายทอดไปยังเยาวชนดังตัวอย่าง นักเรียนชั้น ประถมศึกษาที่ 5-6 ของโรงเรียนของโรงเรียนบ้านนาป้อ ทุกคนจะบอกเล่าถึงความภาคภูมิใจในมิดพรำของชุมชนในเรื่อง "ของดีของบ้านนาป้อ"

ในยุคที่มีการตัดป่าถางพงสร้างถนนข้ามเทือกเขาบรรทัด เชื่อมจังหวัดตรังและพัทลุง และปักเสาไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าจากจังหวัดกระบี่ไปทั่วภาคใต้ มิดพรำนาป้อได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง จึงทำให้เกียรติภูมิของมิดพรำนาป้อเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น

พัฒนาการของการตีมิด

การตีมิดพรำของนาป้อเริ่มจากเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทำเพื่อใช้เอง แจกจ่ายให้กับญาติมิตร และทำขายเล็กๆ น้อยๆ ในละแวกใกล้เคียง แล้วขยับขยายเป็นการทำเพื่อการขายส่ง ขณะนี้ได้รับการยอมรับเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัด

พัฒนาการของแรงงาน

แรงงานที่ตีมิดพรำของนาป้อในยุคแรกเป็นแรงงานในครอบครัว พ่อ ลูก ช่วยกันตีในโรงเหล็กของตนเอง พ่อเป็นช่าง ลูกชายวัย 12-13 ขวบขึ้นไปเริ่มเป็นลูกมือ ลูกสาวและแม่อาจช่วยบ้างในบางครอบครัว เช่น ช่วยชักกระบอกลูก หรือตะไบคมมิด แต่ส่วนใหญ่ลูกสาวและแม่จะช่วยหุงหาอาหารให้กับช่างและลูกมือ และอาจต้องเผื่อแม่ไปถึงพ่อค้า แม่ชาย ที่อาจต้องมาค้างคืนเพื่อรอรับมิดพรำบ้างในบางครั้ง จากผลิตภัณฑ์ที่ทำจากฝีมือแรงงานคนทุกกระบวนการ ปัจจุบันเริ่มมีการใช้เครื่องจักรกล เครื่องทุ่นแรง อาทิ พัดลมหอยโข่ง เครื่องเจียร และในกลุ่มของนายสมชาย โส๊ะหาบ และนายประเวศ ชิตจันทร์ มีเครื่องทุบ (ตีเหล็ก) มาช่วยในการตี แต่การขึ้นรูป ตกแต่งรูป ยังคงต้องใช้ฝีมือของช่าง เครื่องจักรกลดังกล่าวช่วยให้การผลิตมิดพรำทำได้รวดเร็วขึ้น ทุ่นแรง แต่เนื่องจากเครื่องตีเหล็กมีราคาสูงมาก (เป็นเรือนแสนบาท) การใช้แรงงานของช่างจึงยังเป็นแกนหลักในกระบวนการตีมิดพรำของนาป้อ

แรงงานหญิงมีมากขึ้นในกระบวนการผลิตมีดพร้า ในขั้นตอนของการเจียรให้คม เนื่องจากปัจจุบันใช้เครื่องเจียร

ในทุกวันนี้การขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม ทำให้หลายครอบครัวต้องปิดโรงเหล็กของตนเอง และช่างตีเหล็กบางส่วนก็ต้องไปเป็นช่างแรงงานรับจ้าง ได้ค่าแรง (เหมาจ่าย) ตามจำนวนมีดที่ตีได้ในแต่ละวัน วันหนึ่งๆ จะตีเหล็กช่วงครึ่งวันตอนเช้า รายได้เฉลี่ย 200-250 บาทต่อคนต่อครึ่งวัน แรงงานจ้างส่วนใหญ่จะมีอาชีพอื่นทำควบคู่ไปกับการตีเหล็ก

ช่างเหล็กในนาบ่อแทบทั้งหมดเป็นมุสลิม บางคนแรกเริ่มไม่ได้เป็นมุสลิม แต่มาแต่งงานกับสาวนาบ่อ และได้เปลี่ยนศาสนาตามนับถือมุสลิม ช่างเหล็กในนาบ่อส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติ หรือ "อยู่ในค้ำ" กันแทบทั้งหมด (อยู่ในวงศ์เครือญาติ - ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) บางสกุลยังมีการสืบทอดอาชีพนี้ต่อเนื่องมาถึง 4 ชั่วคน และบางสกุลลูกหลานได้หันไปประกอบอาชีพอื่นแล้ว การตีเหล็กจึงเป็นเพียงตำนานเล่าสู่ลูกหลานให้รับรู้ตัวอย่างรายชื่อตระกูลช่างและผู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพตีเหล็กของนาบ่อ มีดังนี้

นายโกบ	สีผม
นายแหนด	สีผม
นายจรูญ	สีผม
นายผล	สีผม
นายไย้ย	โปหลง
นายเจริญ	โปหลง
นายหวาบ	สัญกุล
นายสัน	สัญกุล
นายทวี	สัญกุล
นายหย่า	สัญกุล
นายบุญ	สัญวงศ์
นายหีม	หลงจี
นายอะสัน	แอไ้ะ
นายเหนาะ	แอไ้ะ
นายสา	แอไ้ะ
นายแดง	จับปรั้ง
นายมุสา	จับปรั้ง
นายมะสะเหม	จับปรั้ง
นายหมาน	จับปรั้ง
นายโ๊ะะ	จับปรั้ง

นายเหลาะ	วรรณนา
นายหลาก	วรรณนา
นายยุทธ	วรรณนา
นายหาบ	บัวชำ
นายเหรบ	บัวชำ
นายอับดุล	ชันวิจิตต์
นายหมุด	ชันวิจิตต์
นายมนัส	ชันวิจิตต์
นายตะแห	หงส์ทอง
นายเอียด	หงส์ทอง
นายสมชาย	โสีะหาบ
นายเอก	โสีะหาบ
นายกอรา	โสีะหาบ
นายเพชร	โสีะหาบ
นายกะซิม	โสีะหาบ
นายมะหะหมัด	สะมาหลี่
นายเวนิช	ไกรทอง
นายกะหมัด	ไกรทอง
นายหมาด	ไกรทอง
นายสะ	ไกรทอง
นายกะดิน	ไกรทอง
นายอับดุลก้อเดช	เอ็มเอ็ม
นายประเวช	ชิตจันทร์
นายอนันต์	ชิตจันทร์
นายคมสัน	ชิตจันทร์
นายนัตย์	ชิตจันทร์
นายเจริญ	คงดี
นายโดด	ชูช่วย
นายวิสหาดรี	ชุมหมัด ฯลฯ

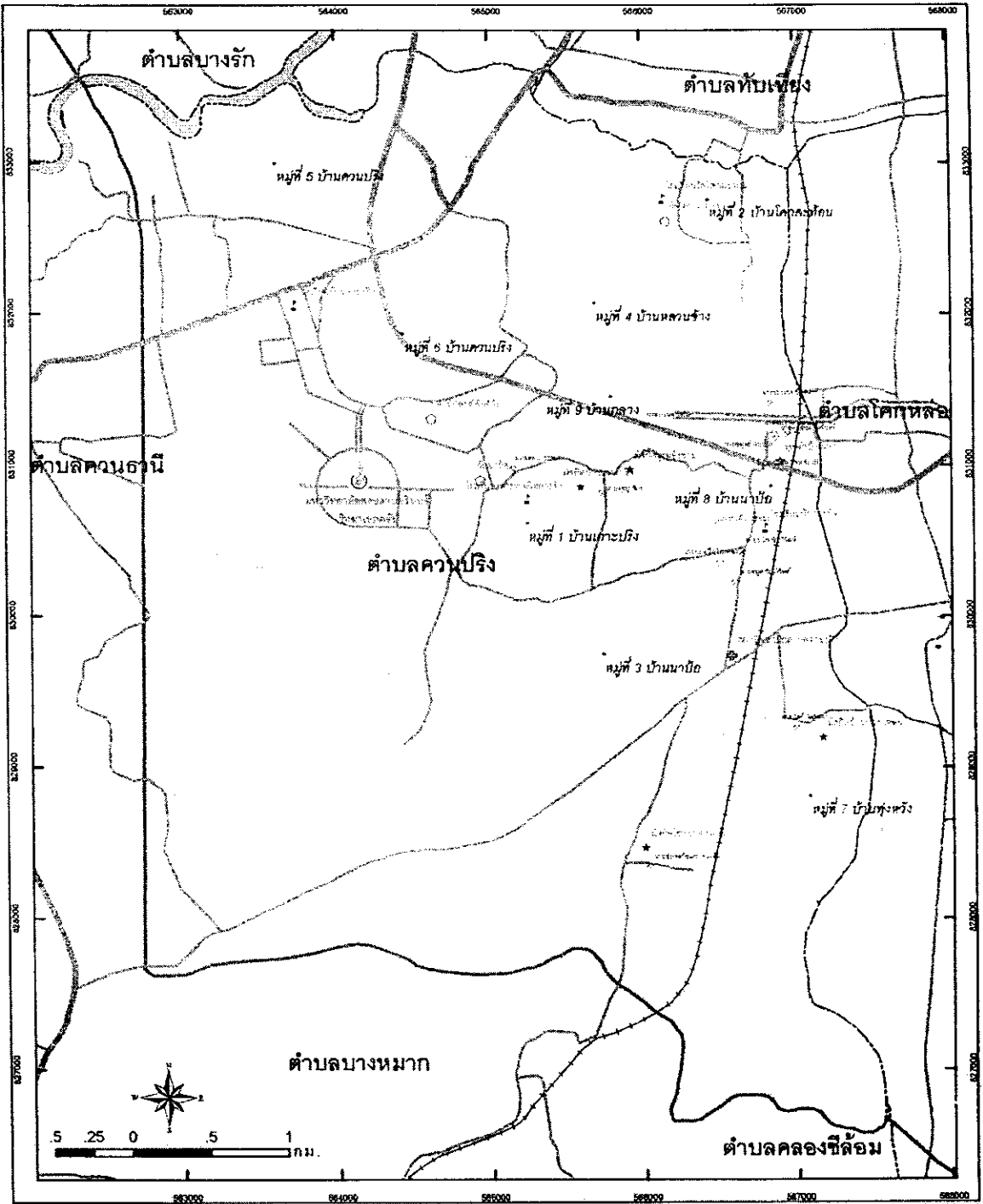
การจะประมวลรายชื่อของช่างเหล็กของนาบ้อให้ครบถ้วนเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากเพราะดังที่ทราบกันดีแล้วว่า คนนาบ้อในอดีตทุกบ้านตีเหล็กทุกครอบครัวจึงเป็นช่างเหล็ก

การจัดตั้งกลุ่มดีเหล็ก

จากเดิมที่แทบทุกครัวเรือนต่างดีเหล็ก หรือมีดพร้าในครอบครั้ว ปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่มช่างดีเหล็ก ใหญ่บ้างเล็กบ้างกระจายอยู่ในพื้นที่หมู่ 9, 8, 7, 4, 3 และ 1 ของตำบลควนปริง รายละเอียดดังตารางที่ 3-1 และภาพที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 แสดงจำนวนและลักษณะการกระจายตัวของโรงดีเหล็ก

	หมู่ที่	จุดใกล้เคียง	ประเภท	หัวหน้ากลุ่ม	อายุหัวหน้า กลุ่ม	ศาสนา	จำนวน เตา	คน
1	9	ริมถนน by pass	อิสระ	นายอะเหตุ(ตุง) แอโสะ	45	อิสลาม	1	2
2	9	ริมถนน by pass	อิสระ	นายมะสะเหม จับปรัง	48	อิสลาม	1	2
3	8		กลุ่ม	นายอคุลย์ จับปรัง	42	อิสลาม	4	6
4	8		กลุ่ม	นายสมชาย ใสะหาบ	47	อิสลาม	5	12
5	8	ทุ่งนาใกล้คลอง ชลประทาน	กลุ่ม	นายประเวช ชิตจันทร์	50	อิสลาม	12	35
6	8		อิสระ	นายคมสัน ชิตจันทร์ แยกจากกลุ่มนายประเวช	37	อิสลาม	1	2
7	8		กลุ่ม	นายกะดิน ไกรทอง	40	อิสลาม	5	12
8	8		อิสระ	นายหมุด ชันวิจิตรต์	55	อิสลาม	1	3
9	3		กลุ่ม	นายอับดุลก้อเดช เอ็มเอ็ม	24	อิสลาม	8	24
10	8		อิสระ	นายมนัส ชันวิจิตรต์	44	อิสลาม	1	2
11	8		อิสระ	นายกะหมัด ไกรทอง แยกจากกลุ่มนายกะดิน	48	อิสลาม	1	2
12	1	มัสยิดควนปริง	กลุ่ม	นายจรูญ สีมม	54	อิสลาม	8	16
13	4	ใกล้ทางเข้า โรงเรียนแสงธรรม	อิสระ	นายเหลาะ วรรณา		อิสลาม	1	2
14	7	หลังเรือนจำ จังหวัดตรัง	กลุ่ม	นายนิตย์ ชิตจันทร์	55	อิสลาม	3	10

สัญลักษณ์

สถานที่ต่าง ๆ	
๙ กลุ่มทำมีดพร้า	ถนน
* มัสยิด	ลำคลอง
๕ โรงเรียน	ทางรถไฟ
○ วัด	เขตตำบล
● สถานีอนามัย	เขตอำเภอ
* สุเหร่า	

มาตราส่วนนำเข้าข้อมูล 1:4000 1:50000 1:250000

แหล่งข้อมูล
 - แผนที่กรมชลประทานภาคกลาง กรมโยธาธิการและผังเมือง
 - แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร
 - ข้อมูลพื้นที่ศึกษา จากเทคโนโลยี GPS
 จัดทำโดย
 ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาพที่ 3-1 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของกลุ่มทำมีดพร้าตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

กลุ่มดีเหล็ก

"กลุ่มดีเหล็ก" ดังปรากฏในผังแสดงจำนวนและลักษณะการกระจายตัวของโรงดีเหล็กและในแผนที่แสดงที่ตั้งของกลุ่มนั้น มิได้เป็นอย่างไรที่เข้าใจกันทั่วไปในลักษณะที่ว่า ช่างเหล็กจำนวนหนึ่งมารวมตัวร่วมลงทุนลงแรง ร่วมบริหารและร่วมรับประโยชน์ในฐานะสมาชิก "กลุ่ม" ช่างเหล็กของนาป้อในความเป็นจริง คือโรงเหล็กที่มีเตาเผามากกว่า 2 เตา และช่างเหล็กไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับใดๆ กับโรงเหล็กนั้น นอกจากการรับจ้างแรงงานกินค่าแรง หรืออาจจะเป็นลูกหลานในครอบครัว ผู้ปรากฏชื่อเป็นหัวหน้ากลุ่มจะเป็นเจ้าของทุน เจ้าของโรงเหล็ก และเป็น "เถ้าแก่" ของช่างเหล็กลูกจ้างนั่นเอง

หลายปีก่อน แนวความคิดจะรวมช่างเหล็กในนาป้อเป็น "กลุ่ม" ตามความหมายของกลุ่มอาชีพของกรมพัฒนาชุมชนหัวเรียวหัวแรงสำคัญ คือ พัฒนาการตำบล นายสำราญ ไชยคร และนายประเวช ชิตจันทร์ ประธานกลุ่มเครือข่ายมีดพร้านาป้อ เพื่อช่วยเหลือกันและกันในระหว่างช่างด้วยกัน เช่น เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองเรื่องราคา การกำหนดราคากลางเป็นการป้องกันปัญหาการขายตัดราคา การขอรับความสนับสนุนจากรัฐ และการช่วยเหลือยับยั้งผลิตภัณฑ์ระหว่างกันกรณีโรงใดโรงหนึ่งผลิตสินค้าไม่ทัน เป็นต้น แต่ความพยายามดังกล่าวล้มเหลว ด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ ความไม่ไว้ใจกันเรื่องการจัดสรรความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ความรู้สึกไม่เป็นอิสระ หากต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และการไม่รู้สึกรู้ว่า "จำเป็น" ต้องรวมตัวเป็นกลุ่ม เนื่องจากแยกกันอยู่ก็สามารถอยู่ได้ ไม่มีปัญหาอะไร ต่างคนต่างทำ ต่างขาย แต่ละคนก็มีลูกค้ามีตลาดของตนเองอยู่แล้ว ฉะนั้น "กลุ่ม" ของโรงเหล็กบ้านนาป้อ ปัจจุบันคือการบอกให้รู้ว่า โรงเหล็กนั้นเป็นของใคร ใครคือเจ้าของโรงเหล็ก เจ้าของทุน เจ้าของอุปกรณ์ และเป็นผู้จ่ายค่าแรงให้กับช่างในกลุ่มนั้นๆ นั่นเอง

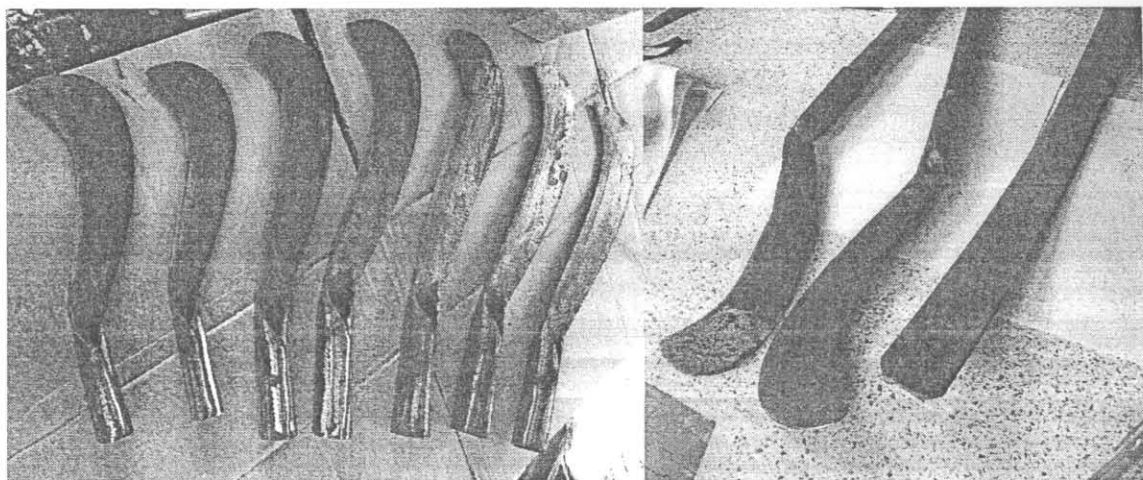
กลุ่มดีเหล็กที่ใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน คือ กลุ่มของนายประเวช ชิตจันทร์ ประธานกลุ่ม OTOP มีดพร้านาป้อ หรือเครือข่ายมีดพร้านาป้อ

พัฒนาการของรูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ชิ้นเอกของโรงเหล็กนาป้อ ที่มีชื่อเสียงต่อเนื่องมาอย่างยาวนานก็คือ มีดพร้า แต่โรงเหล็กของนาป้อยังผลิตอุปกรณ์ทางการเกษตรอื่นๆ นอกเหนือจากมีดพร้า อาทิ เช่น มีดดาบหญ้า มีดจักตอก มีดแทงทะเลลายปาล์ม มีดงอ มีดกรีดยาง กรรไกรคืบหมาก เหล็กแคะเนื้อมะพร้าว มีดทำครีว ขวาน และปัจจุบันยังขยายไปทำผลิตภัณฑ์จากเหล็กอื่นๆ ตามความต้องการของลูกค้า อาทิ เหล็กแหลมสำหรับเสียบตามแนวกำแพงบ้าน คีมคืบถ่าน มีดพก เป็นต้น

มีดพร้า

มีดพร้าของนาป้อมีหลายรูปแบบและขนาด มีชื่อเสียงยอมรับอย่างกว้างขวาง สำคัญ คือ "คม" และ "ทน" เนื่องจากดีจากเหล็กที่ดี คือ เหล็กเหน็บ มีน้ำหนัก รูปแบบและความหนาบางที่เหมาะสม ทำให้ทนแรงในการหวด/ฟัน ที่สำคัญและเป็นเคล็ดลับในกระบวนการผลิต คือ "การชุบน้ำ" ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะตัว ช่างเหน็บ สีมล และนายยะเดช ตาตะ เล่าว่า การชุบจะทำหลังจากเผา จะเผาเหล็กให้แดง "สุก" ขนาดไหนบอกไม่ได้ ช่างจะรู้เอง การชุบในจังหวะที่เหมาะสมทำให้พร้าคมมาก

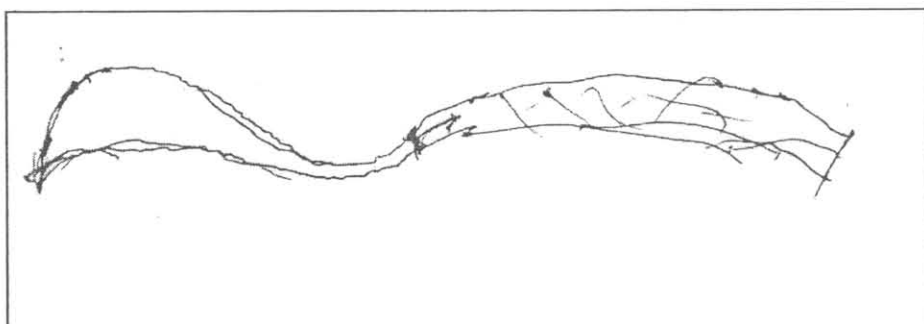

ภาพที่ 3-2 มีดพร้านาป้อ

รูปแบบพร้าที่กำลังสูญหายไป

มีดพร้าโบราณของถิ่นใต้ที่หาช่างเหล็กในปัจจุบันทำได้ยากมากชนิดหนึ่งคือ พร้าโอ หรือพร้าคอ คำว่า "โอ" ตามความหมายของภาคใต้ หมายถึง สวยงาม "พร้าโอ" คือ พร้าที่สวยงามสมส่วนทั้งด้ามและตัวพร้า พร้าชนิดนี้นิยมลับกันจนคมขาว ลับเสร็จแล้วต้องลองกับริมผมจนคมกินเส้นผม และต้องขัดถูอยู่เสมอ ไม่ให้สนิมจับ (ดรุณี แก้วม่วง และ เทอด สุวรรณศิริ 2542, 2569)

พร้าโอที่ช่างนาป้อทำนั้น จะเป็นที่นิยมของชาวพัทลุง ซึ่งนอกจากตัวมีดจะสวยงามและคมแล้ว ยังมีปลอกที่วิจิตรงดงาม มี "กัน" คือ หางแหลมที่จะนำไปใส่ในไม้ ที่เอามาทำเป็นด้ามอัดยึดด้ามและตัวมีดด้วยช่างเหล็กที่เคยตีพร้าโอ และยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันคือ นายไย๋ โปหลง และนายเหนด สีมม นายไย๋ โปหลง สุขภาพร่างกายไม่สามารถจะตีเหล็กได้อีก นายเหนด สีมม จึงเป็นช่างเพียงคนเดียวที่มีความรู้การตีมีดพร้าโอ ที่ยังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงแต่ก็ชราภาพแล้ว

ภาพที่ 3-3 พร้าโอ

ที่มา : วาดโดย ไต่ะอีหม่าเอียด หงส์ทอง

พริกโกล้งจะสูญหายไปจากโรงเหล็กของนาบ่อด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

1. กระบวนการตีเหล็ก และประณีต ต้องใช้ฝีมือสูง ทั้งการตี การใส่ด้าม และการทำปลอก
2. ราคาสูง คนสู้ราคามีน้อย (500 บาท เมื่อประมาณ 20 ปีก่อน)

พริกูปแบบเก่าแก่คูเมืองตรัง

นาบ่อเป็นแหล่งผลิตมีดพริกเก่าแก่คูเมืองตรังที่เรียกว่ามีดอ้ายงอ หรือมีดงอ มีดพริกชนิดนี้ปลายมีดจะโค้งเป็นจะงอย ไม่ทู่เหมือนมีดพริกอื่น จะงอยนี้ ใช้สำหรับเกี่ยวหญ้าเกี่ยวเถาวัลย์ให้มารวมกันก่อนจะใช้คมพริกตัดให้ขาด มีดพริกหัวงอนี้ คนภาคใต้จะออกเสียงเป็น "อ้ายฮอ" ส่วนพริกอีกชนิดหนึ่งหัวหรือปลายสุดไม่โค้งลงเป็นจะงอย คนภาคใต้โดยเฉพาะในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง เรียกว่า "อ้ายลีมงอ"

พริกอ้ายงอ เป็นที่นิยมใช้ของคนภาคใต้มาแต่อดีต เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ มหามกุฏราชกุมาร ได้เสด็จประพาสเมืองปักษ์ใต้ เมื่อประมาณ ร.ศ.128 (พ.ศ. 2452) ทรงกล่าวถึงมีดพริกชนิดนี้ไว้ในพระราชนิพนธ์ เรื่อง จดหมายเหตุเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.128 ตอนหนึ่งว่า

"ได้เสด็จโดยขบวนรถม้าไปทอดพระเนตรตลาดนัด (หมายถึงตลาดนัดจังหวัดตรัง สมัยตั้งเมืองที่อำเภอกันตัง -- สถาพร ศรีสังข์ (ผู้เขียน) ตลาดนัดนี้มีติดต่อกัน 3 วันต่อครั้ง คือนัดวันหนึ่งวัน 2 วัน มีของขายต่างๆ ทั้งของสดของแห้ง ซื่อได้ทั้งสุกรและไก่ ปลาและผลไม้ ทั้งมีดและผักอีกด้วย ก็อยู่ข้างจะสนุกพอใช้ มีดเมืองนี้มีชนิดหนึ่งเรียกว่า "อ้ายฮอ" เพราะหัวงอ รูปร่างก็เหมือนพริก ด้ามยาวๆ หน้อย ยังมีชื่อชนิดหนึ่งที่หน้าตาเหมือน "อ้ายฮอ" แต่หัวไม่งอ จึงเรียก "ลีมฮอ" (ฮ กับ ง ชาวเมืองนี้มักพูดปนๆ กัน เพราะฉะนั้นคำว่า "งอ" จึงเป็น "ฮอ" ไป ที่จริงชื่อที่ตั้งเรียกมีดทั้งสองอย่างนี้เหมาะนัก เพราะฉะนั้นพอได้ยินแล้วไม่ลืมนึกได้ง่ายๆ (สถาพร ศรีสังข์ 2542, 6022)

รูปแบบพริกานาบ่อที่ปรับเปลี่ยนใหม่

รูปแบบที่ปรับเปลี่ยนใหม่ของพริกานาบ่อประมวลได้ 2 ประการ ดังนี้

1. พริกานาบ่อแต่เดิมตัวมีดและบ้องจะเป็นเหล็กชิ้นเดียวกัน ปลายตัวมีดจะเรียวแหลมสอดใส่ในบ้องที่ทำด้วยไม้ อัดแน่นด้วยชัน จึงมีสำนวนว่า พริกานาบ่อนั้นมีรูปลักษณะเป็น "เหล็กเสียบไม้" ต่อมาช่างแดง จับปิ้งได้ริเริ่มทำด้ามพริกเป็นบ้อง โดยตีเหล็กที่ทำส่วนบ้องให้แผ่ออกแล้วม้วนมาบรรจบกันเป็นบ้อง และใช้ไม้สอดทำเป็นด้าม พริกานาบ่อแต่นั้นมาจึงเปลี่ยนรูปลักษณะเป็น "ไม้เสียบเหล็ก" และในปัจจุบันเหล็กส่วนที่ม้วนทำเป็นบ้องจะไม่ใช่ชิ้นเดียวกับเหล็กที่ทำตัวมีด ซึ่งจะใช้เหล็กหนาบ ส่วนบ้องจะใช้เหล็กเส้น หรือเหล็กวิทยาศาสตร์

การปรับเปลี่ยนวิธีการดังกล่าว ทำให้ช่างสามารถผลิตมีดพริกได้เร็วขึ้นและในปริมาณที่มากขึ้นด้วย

2. ตัวมีดพรวนแต่เดิมช่างจะเอาเหล็กกล้า (ตราหมี) ใสเป็น "มีม" (ใส - แขนกลางของตัวมีด -- ผู้วิจัย) แล้วหลอมให้เหล็กเป็นเนื้อเดียวกัน โดยวิธีนี้ตัวมีดจะคมและแข็งแรงมาก ในปัจจุบันไม่มีการใส มีมที่ตัวมีด เพราะทำยากและค่าใช้จ่ายสูง ตัวมีดของพรวนนี้ทำด้วยเหล็กเหนียวเพียงแผ่นเดียว บ้องกับตัวมีดเป็นเหล็กคนละชิ้น นำมาเชื่อมต่อกัน ซึ่งช่างล้วนยืนยันว่า ไม่หลุดออกจากกัน เพราะฝีมือการเชื่อมและวัสดุที่ใช้มีคุณภาพสูง

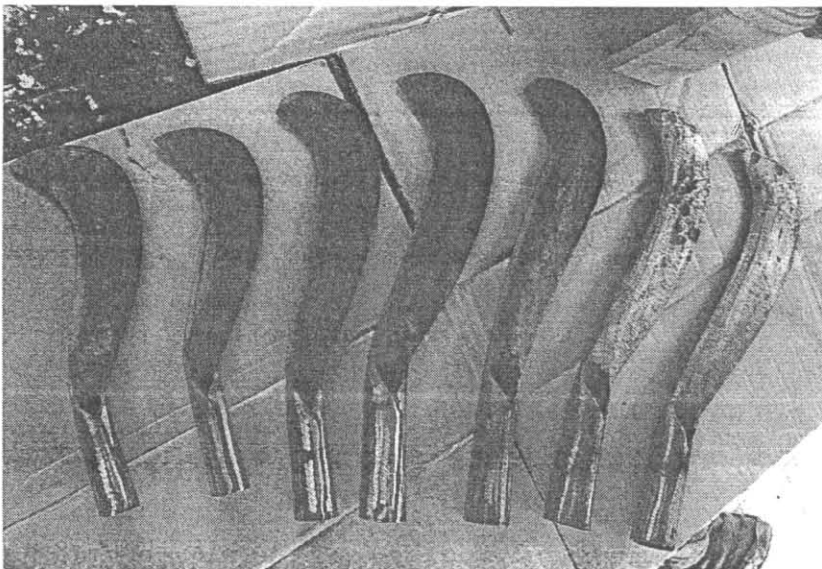
พรวนของนาบ้องที่ส่งออกสู่ท้องตลาดจึงปรับเปลี่ยนมาเป็นพรวนที่มีด้ามเป็นบ้อง ซึ่ง นายธรรมบุญ ตุลยกุล (ผู้รับพรวนนาบ้องไปจำหน่ายที่ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด -- ผู้วิจัย) ได้ให้ข้อคิดต่อพรวนนาบ้องไว้ว่า "ไม่พร้อมใช้" กล่าวคือ ผู้ซื้อต้องไปหาไม้ด้ามมาใส่บ้องก่อนใช้งานจริง กรณีนี้มีเหตุผลที่นายยะเดช ตาเตะ และนายเหน็ด สีมม ผู้อาวุโสของนาบ้อง อธิบายว่า

1. ไม้ที่นำมาทำด้ามในวันจะหาได้ยากขึ้นและราคาแพงขึ้น
2. หากใส่ด้ามให้พร้อมใช้ ราคาที่ขายต้องสูงขึ้น จะมีผลกระทบต่อยอดขายได้

ขนาด รูปร่างและราคาของมีดพรวน

มีดพรวนนาบ้องจะมีหลายขนาด ราคาขายจะขึ้นอยู่กับขนาด (เบอร์) ของมีด ดังนี้

เบอร์	ประมาณราคาขาย (บาท)
0	200
1	180
2	150
3	130
4	120
5	80

ภาพที่ 3-4 ขนาด (เบอร์) ของมีดพรวนนาบ้อง

ตรา (ยี่ห้อ)

มีดพร้านาบ้อมีหลายหลายตรา (ยี่ห้อ) ช่างตีมีดจะใส่ตราให้ตามความต้องการของลูกค้า และตามความนิยมในตลาดที่ส่งมีดไปจำหน่าย โรงเหล็กที่มีตราเป็นของตนเองตั้งแต่เริ่มแรกมีโรงเดียว คือ โรงเหล็กของช่างโกบ ใช้ตราว่า "โกบ นาบ้อม" ต่อมาโรงเหล็กในตำบลทับเที่ยง (ช่างโกว) ได้คิดตรา 22 ขึ้น และตรานี้ก็ไม่มีการนำไปสิทธิบัตร เช่นเดียวกับตราอื่นๆ ฉะนั้นปรากฏการณ์เรื่องตราของมีดพร้านาบ้อม คือ ทุกโรงสามารถใส่ตราที่เหมือนๆ กัน หรือตราเดียวกันได้ จากการสัมภาษณ์ช่างทั้งหลายจะมีทัศนะว่า "เป็นเรื่องน้ำใจ" ช่วยเหลือกัน ไม่มีช่างคนใดที่คิดถึงสิทธิบัตร

ตราของมีดพร้านาบ้อม เท่าที่รวบรวมได้ มีดังนี้

1. โกบ นาบ้อม
2. 007
3. 22
4. ☆☆☆
5. ☆☆☆☆☆
6. 82
7. 55
8. 111
9. ท ท
10. 77
11. 85
12. 999
13. เบตง
14. วงจักร
15. น้ำเต้า
16. จันดี
17. หน่อไม้
18. จระเข้
19. ตรากิ่งไม้ 3 แขนง (ตราเฉพาะของกลุ่มนายประเวช ชิตจันทร์)
20. ไม่มีตรา กรณีนี้ตัวผู้นำไปขายเป็นเครื่องรับรองคุณภาพแทนตรา คนซื้อซื้อเพราะเชื่อว่า พร้าที่คนนั้นๆ นำไปขายเป็นพร้าจากนาบ้อมและเป็นพร้าที่มีคุณภาพ เช่น กรณีการขายที่ตำบลทุ่งต้อ อำเภอห้วยยอด เป็นต้น

เรื่องของตรามีดพร้านาป้อ จึงสรุปได้ดังนี้

1. ความนิยมของตลาดเป็นตัวกำหนดตราของพร้านาป้อ และช่างเหล็กจะรู้ว่าตอกตราอะไรสำหรับป้อนตลาดไหน เช่น

1.1 ตรา ☆☆☆ เบตง 007 ส่งตลาดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส รัฐเคดาห์ และแปดประเทศมาเลเซีย

1.2 ตรา 55 22 ส่งตลาดพัทลุง กระบี่ ตรัง และนครศรีธรรมราช

1.3 ตราน้ำเต้า 22 และหน่อไม้ ส่งตลาดภูเก็ต ระนอง พังงา และเลยเข้าไปถึงชายแดนพม่า

2. "ตรา" ดั้งเดิม 2 ตรา คือ ตราโกบ นาป้อ และตรา 22 มีพยานอ้างอิงถึงผู้ที่เป็นต้นตำรับได้แน่นอน

ตราดั้งเดิมอื่นๆ ยังไม่สามารถสืบค้นไปถึงที่มาได้ชัดเจน ตราที่ริเริ่มใหม่มี 1 ตรา แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเท่าตราดั้งเดิม คือ ตรากิ่งไม้ 3 แขนง ของกลุ่มนายประเวช ชิตจันทร์

ศักยภาพของโรงเหล็กและช่างเหล็กของนาป้อ

โรงเหล็กนาป้อมีผลิตภัณฑ์ทำจากเหล็กอีกหลายตัวมาก นอกเหนือจากมีดพร้าที่ลือชื่อ ช่างเหล็กของนาป้อมีฝีมือและความชำนาญในการตีเหล็กตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างหลากหลาย ผลิตภัณฑ์สำคัญอื่นๆ ได้แก่

- เคียวแหงปาล์ม
- มีดทำครัว
- มีดกรีดยาง
- มีดหวดหญ้า
- จอบ เสียม ขวาน
- มีดพก มีดเหน็บ มีดจักตอก
- กรรไกรคีบหมาก
- มีดตัดหัวปลา เป็นมีดที่สาวโรงงานห้องเย็นในจังหวัดตรังนิยมสั่งไปใช้เป็นมีดประจำตัวโดยเฉพาะโรงงานปลากระป๋องปุมบ้าย
- มีดตัดซี่ยาง
- มีดฮิโต้
- เหล็กแหลมสำหรับเสียบตามแนวรั้ว
- เหล็กชะเนื่อมะพร้าว

ผลิตภัณฑ์รูปแบบที่ช่างเหล็กนาป้อไม่เคยทำมาก่อน เพียงลูกค้าวาดภาพและบอกเล่าความต้องการประกอบช่างนาป้อจะสามารถตอบสนองให้ได้ สำหรับราคาแต่ละผลิตภัณฑ์ของโรงเหล็กทุกโรงจะใกล้เคียงกัน อาทิ เคียวแหงปาล์ม 300 บาท มีดกรีดยาง 120 บาท เป็นต้น สินค้าบางตัว เช่น กรรไกรคีบหมาก จะมีผู้ทำน้อยลง เพราะราคาที่แม่ค้าในตลาดกำหนดให้ช่าง 70 บาท นั้นไม่ค่อยคุ้มค่าแรง และเวลาที่ต้องใช้ในการผลิต

ผลิตภัณฑ์รูปแบบพิเศษ ราคาจะขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างลูกค้าผู้สั่งกับช่าง อาทิ ตามพระจีนผสมทองเหลือง ดำมละ 1,700 บาท คีมคืบถ่าน 300 บาท เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของโรงเหล็กนาป้อจะมีลักษณะสำคัญ คือ เน้นประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงาม ดังที่ช่างคนหนึ่งบอกเล่าว่า งานของนาป้อนั้น เหมาะจะ "เอาไปใช้ ไม่ใช่ตั้งโชว์"

นอกเหนือจากการตีเหล็กเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบที่ทำสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน และรูปแบบตามความต้องการของลูกค้าแล้ว ช่างเหล็กนาป้อยังได้แสดงศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ชิ้นงานตามกระแสความนิยมอีกด้วย ตัวอย่างที่ชัดเจนมาก คือ กลุ่มนายประเวช ชิตจันทร์ ได้ทำมีดทำครัวตามแบบของเกาหลี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันของคนไทยที่ดูละคร "แดจังกึม" เผยแพร่ทางโทรทัศน์ช่อง 3

ปรากฏว่า "มีดแดจังกึม" ขายดีมากในช่วงที่ละครเรื่องดังกล่าวกำลังแพร่ภาพอยู่ และค่อยๆ หมดยุคความนิยมลงไปเมื่อละครดังกล่าวออกอากาศ ล้นสุดการออกอากาศ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ความนิยมเป็นเพียงกระแสของสังคมช่วงนั้น และในความเป็นจริง วิธีการใช้มีดนั้นฝัก ปลาและเนื้อของคนไทยและเกาหลีแตกต่างกัน จึงต้องการมีดทำครัวที่มีลักษณะแตกต่างกัน จะอย่างไรก็ตามกรณีการผลิตมีดแดจังกึม ก็เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงศักยภาพทางการคิด และความฉลาดในเรื่องการตลาดของช่างเหล็กแห่งบ้านนาป้อที่น่ายกย่อง

ตลาดของมีดพร้านาป้อ

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากทุกกลุ่มตีเหล็กและช่างเหล็กอิสระ ที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด คือ มีดพร้านาป้อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหาด้านการตลาดน้อย ตั้งแต่สมัยก่อน ยุคที่แทบทุกบ้านมีโรงเหล็กของตนเอง ยุคนั้นพ่อค้าคนกลางจะมาซื้อมีดพร้าจากผู้ผลิตที่บ้าน บางรายต้องมาพักค้างรอที่บ้านช่างเพราะสั่งสินค้าจำนวนมาก ต้องรอให้ผลิตให้ครบจำนวน การตลาดยุคนั้น มีสถานะเหมือนที่สมาชิกครอบครัวชาวเหล็กนาป้อหลายสกุลบอกเล่าว่า "ไม่พักต้องเดินขาย" ลูกค้าจะมา "นั่งคั่ว (นั่งรอ - ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) ที่บ้าน" ดังนางอะมิ๊ะ โปหลง บอกเล่าว่า "สมัยก่อนพ่อตีมีด พ่อค้ามาซื้อถึงที่ ลูกสาวไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่หุงข้าวต้มแกงให้ลูกค้าที่มาค้างรอรับมีดพร้าตามจำนวนที่สั่งกัน เพราะรายได้จากการตีเหล็ก "พอเลี้ยง"ครอบครัว" ในยุคปัจจุบันโรงเหล็กทุกโรงต่างยืนยันตรงกันว่า ไม่มีปัญหาด้านการผลิต หลายโรงอยู่ในสถานะ "ทำไม่ทัน" เสียด้วยซ้ำ เช่น กลุ่มตีเหล็กนายประเวช ชิตจันทร์ ที่ประธานกลุ่มยืนยันว่า "ขายดี หมดยุคไม่พอ" นายเหนด สีมม กลุ่มโกบนาป้อที่บอกว่า "สินค้าไม่ตกค้าง ขายดี ขายไม่ทัน"

ปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้ยอดขายของมีดพร้านาป้อลดลงบ้างในทุกวันนี้สำหรับบางโรงเหล็ก คือ เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถทำสวนได้ตามปกติ ความต้องการพร้าและเครื่องมือการเกษตรอื่นๆ จึงพลอยลดลงบ้าง

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยขยายตลาดของมีดพร้านาป้อในอดีตจนปัจจุบัน ประมวลได้ดังนี้

1. ผู้ใหญ่เด่น เอ็มเอ็ม ผู้รวบรวมผลิตภัณฑ์ของลูกค้าบ้านและออกรถตระเวนส่งไปทั่วทุกภาคของประเทศ และต่อมาได้ตั้งกลุ่มตีเหล็กขึ้นที่บ้านนาป้อ
2. นายเด่น ชิตจันทร์ พ่อค้าคนกลางที่รับซื้อมีดพร้าของช่างเหล็กในนาป้อ และส่งขายไปยังพื้นที่ต่างๆ

3. แม็กัลยา ธรรมมาวุธ ที่เริ่มต้นด้วยการรับซื้อเม็ดพริกจากช่างนาบ่อไปขายที่ตลาดทับเที่ยง และเมื่อ 10 ปีเศษ ได้ตั้งโรงเหล็กที่หลังจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และจ้างแรงงานจากนาบ่อไปเป็นช่างประมาณ 50 คน ซึ่งรวมถึงนายประเวช ชิตจันทร์ หัวหน้ากลุ่มโรงเหล็กใหญ่ที่สุดในนาบ่อในปัจจุบัน โรงเหล็กของแม็กัลยา จะผลิตพริก 2 ตรา คือ จระเข้ทอง และนกแก้ว ขายในตลาดทับเที่ยง และส่งไปถึงสุโขทัย ภูเก็ต ปาดังเบซาร์ มาเลเซีย เป็นต้น

4. นายประเวช ชิตจันทร์ ประธานกลุ่ม OTOP มีดพร้านาบ่อซึ่งเป็นช่างที่ปัจจุบันไม่มีเวลาตีเหล็กด้วยตนเองแล้ว ได้ใช้ทักษะและศักยภาพทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ช่วยทำให้มีดพร้านาบ่อเป็นที่รู้จักและได้รับการบรรจุเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดตรัง

ตลาดของมีดพร้านาบ่อ ตามสถิติรวบรวมโดยนายประเวช ชิตจันทร์ ประมาณว่ามีส่วนแบ่งการตลาดมีดพร้าอยู่ที่ร้อยละ 60 ของตลาดรวมทั้งประเทศ

ปัญหาการตลาดภายในจังหวัด

แม้มีดพร้านาบ่อจะมีตลาดขยายตัวไปไกลทั่วประเทศจนแม้ประเทศเพื่อนบ้าน แต่การตลาดภายในจังหวัด พบว่า มีปัญหาที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจ กล่าวคือ การศึกษาความนิยมมีดพร้านาบ่อในเขตอำเภอที่ทำการเกษตรสูงสุด 3 อันดับแรกของจังหวัด คือ อำเภอห้วยยอด อำเภอวังวิเศษ อำเภอปะเหลียน พบว่า การตลาดยังมีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ช่องทางการกระจายสินค้า เกษตรกรจำนวนมากให้ข้อมูลว่า ชื่อมีดพริก มีดกรีดจากแม่ค้าในตลาดนัด ตลาดในอำเภอ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของนาบ่อไม่ได้วางขายให้ค้นหาได้สะดวก เกษตรกรที่รู้จักดีศัพท์ของมีดพร้านาบ่อบอกว่า บางครั้งซื้อมาจากงาน OTOP แต่ไม่รู้แหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ที่ซื้อจากร้านค้าที่ตลาดก็ไม่รู้ว่าจะใช้ของนาบ่อหรือไม่ หลายรายพูดตรงกันทำนองว่า "เคยใช้อุปกรณ์ของนาบ่อสมัยพ่อ แต่สมัยนี้ไม่ค่อยได้ใช้ เพราะไม่ค่อยมีคนมาขาย ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่า "มีชื่อ แต่ทำการตลาดไม่ดี"

2. คู่แข่งใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เครื่องมือทางการเกษตรมีโรงเหล็กในพื้นที่ทำออกมาจำหน่าย เกษตรกรสามารถซื้อหา เรียกใช้บริการเปลี่ยนด้าม ต่อด้าม ลับคม เปลี่ยนคม ได้สะดวก โรงเหล็กในพื้นที่ เช่น ที่ทุ่งยาว ห้วยยอด ย่านต่ายาว วังวิเศษ คลองเต็ง และหนองตรุด เฉพาะที่หนองตรุด เป็นโรงเหล็กใหญ่ ทำเป็นอุตสาหกรรมส่งออก เฉพาะมีดกรีดยางจะทำเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ผู้ใช้สามารถประกอบเองได้โดยสะดวก

3. การใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคน พื้นที่การเกษตร เช่น สวนยางแปลงใหญ่ เจ้าของจะใช้เครื่องตัดหญ้าแทนการใช้พริก ความต้องการมีดพริกจึงลดลง

ช่างตีมีด : รายได้ การเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาและความเชื่อ รายได้

ขณะนี้ช่างเหล็กของบ้านนาบือมีจำนวนแน่นอนเท่าไรยังไม่สามารถระบุได้ เนื่องจากไม่มีการรวบรวมจัดทำเป็นทะเบียนช่างไว้ และมีการหมุนเวียนรับจ้าง แต่สรุปได้ว่า ช่างตีมีดยังมีจำนวนมากพอในนาบือ แม้จะลดจำนวนลงบ้าง กล่าวคือลูกหลานในสกุลช่างเดิมได้เปลี่ยนอาชีพมากขึ้น เนื่องจากมีการศึกษาสูงขึ้น โรงงานขยายตัว เกิดการจ้างงานในโรงงาน และสวนยางพาราให้ผลผลิตดีขึ้น จึงเกิดช่างแรงงานรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะรับจ้างเฉพาะครึ่งวันเช้า ค่าแรงที่ได้จะเป็นเหมาจ่ายตามจำนวนผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปจะอยู่ที่ 21 บาทต่อเล่ม ครึ่งวันช่างใหญ่และลูกเนิน (ช่างผู้ช่วย) ทำงานสอดประสานกันทุกขั้นตอน จะตีมีดพร้าได้ประมาณ 30 เล่ม ค่าแรงงานแบ่งกันได้ไม่ต่ำกว่า 200 บาทต่อครึ่งวันต่อคน ในบางช่วงโรงเหล็กบางโรงไม่มีวัตถุดิบ ช่างแรงงานจะหมุนเวียนไปรับจ้างโรงตีเหล็กอื่น ส่วนภาคบ่ายช่างแรงงานรับจ้างมักจะประกอบอาชีพอื่นเสริม

โรงเหล็กของครอบครัวช่างมักเป็นคนในครอบครัว เช่น พ่อ-ลูก-ลูกเขย-พี่-น้อง ช่วยกันทำ รายได้จัดสรรปันส่วนกันในครอบครัว

ช่างแหนด สีมได้สรุปภาวะของรายได้ช่างตีมีดไว้ที่น่าสนใจว่า "พอรอดไปวันๆ ไม่รวย ไม่จน พออยู่ได้"

การเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการตีมีด

การเรียนรู้ภูมิปัญญาตีมีดของช่างบ้านนาบือโดยรวมจะมีลักษณะ เรียนรู้จากการเห็นของจริงในชีวิตประจำวัน ดังคำบอกเล่าของช่างว่า "แลฯ ไปก็ตีได้" และ "ลองทำ" ดังกรณีของนายวิสหาทร์ ชุมหมัดที่เข้าตีเหล็ก บ่ายเช้าเวรเป็น ปรก.ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง ที่ว่า "ไม่ต้องฝึก แลแล้วเป็น" เพราะดังที่ทราบกันแล้วว่าลูกหลานชาวนาบือจะรู้เห็นการตีมีดมาตั้งแต่สมัยพ่อหรือสมัยปู่ เมื่อเล็กจะวิ่งเล่นอยู่แถวโรงเหล็ก อายุ 12-13 ก็ไปช่วยหยิบๆ จับๆ และลงมือลองทำ ที่สุดจึง "ทำได้ไปเอง"

ปัญหาที่น่าเป็นห่วงในประเด็นการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาตีมีดคือ นอกจากจำนวนช่างจะลดน้อยลงแล้ว จากการสังเกตและสัมภาษณ์ แทบจะไม่เห็นช่างตีมีดที่เป็นวัยหนุ่มน้อย (อายุต่ำกว่า 22 ปี) ช่างผู้อาวุโส เช่น นายแหนด สีม ก็มีความเห็นว่า ช่างฝีมือตีมีด "มีโอกาสจะหมด" จากนาบือ เพราะ "เขาส่งเรียนส่งลูกเรียน" ขณะที่ผู้อาวุโสบางท่าน เช่น นายยะเดช ตาเตะ ยังมีความหวังว่า "อาชีพนี้คงคู่กับนาบืออีกนาน เพราะเป็นอาชีพหลัก" หรือนายสา แอโละที่บอกว่า "ไม่หมด เพราะทำงานในบ้าน" และส่วนที่ทำกับโรงเหล็กในลักษณะรับจ้างก็มีพอตี คือ "ไปทำบ้านเก่าแก่ ทำเสร็จได้เบี่ย ตีเสร็จได้เบี่ย" ช่างหลายคนบอกเหตุผลที่ทำอาชีพตีมีดโดยไม่เกี่ยวกับรายได้ว่า "งานหนัก แต่อิสระและภูมิใจ"

ความเชื่อและพิธีกรรม

ช่างตีเหล็กของบ้านนาบ่อจะนับถือ "โต๊ะครูหมอลเหล็ก" ซึ่งหมายถึง "ครูประจำโรงเหล็ก" (โรงตีมีด -- ผู้วิจัย) ทำนองเดียวกับที่ผู้ราโนราต้องนับถือ "ครูโนรา" ครูหมอลเหล็กมีหลายท่าน อาทิ โต๊ะช่างเดิน โต๊ะช่างซ่า โต๊ะช่างหริ โต๊ะหมอลเพชร โต๊ะหมอลคง โต๊ะมัย ช่างสีโอ "ช่างตีเหล็กบ้านนาบ่อจะเชื่อว่าครูหมอลจะช่วยอำนวยความสะดวกและป้องกันให้ช่างเหล็กพ้นภัย เช่น ไฟไหม้ปะทุใส่ เหล็กร้อนไม่หลุดหล่นจากการตีบ ไม่กระเด็นใส่กันระหว่างตี" ครูหมอลเหล็กยังมีอนุภาพอื่นๆ อีก เช่น เด็กที่ชอบร้องไห้เวลากลางคืน เมื่อ "บน" ครูหมอลเหล็ก เอน้ำมะพร้าวที่บูชาครูหมอลมาดบๆบนหัวเด็ก ก็จะไม่ไห้เลย ครูหมอลเหล็กจะ "ร้อนและน่ากลัว" คนที่ถูกคุณไสย ให้เอาขี้เหล็กจากทั้งในโรงเหล็กไปใส่ในตุ่มน้ำ ในบ่อ ก็จะแก้คุณไสยได้

โรงเหล็กจะทำให้บ้าน "อุ่น" คือปลอดภัย โรงเหล็ก ครูหมอลเหล็กจึงเป็นที่นับถือ ทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือน 6 ช่างต้องทำพิธี "กาด" ครูหมอลเหล็ก (กาด คือ บูชา อารธนา - ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) ครอบครวไคที่เคยมีโรงเหล็ก แต่ภายหลังเลิกการตีเหล็กก็ยังคงต้องทำพิธีกาดครูหมอลเหล็ก เพื่อความเป็นสิริมงคลให้อยู่ร่มเย็น บางตระกูลช่างเชื่อว่าบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งของโรงเหล็กจะต้องปล่อยทิ้งไว้ จะไม่สร้างบ้านเรือนทับลงไป ในบริเวณนั้น ดังยายยุท สัญกุล ตัวท่านนั้น "หมื่นบาทจ้างขนดินมาถม ต้องอีกหมื่นบาทจ้างมาค้ำไปที่อื่น" จนแม้แต่จะปลูกต้นไม้ลงไป ในบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งโรงเหล็ก ยังไม่ควรทำ แต่จะใช้วิธีโยนเมล็ดผลไม้ที่กินไปแบบไม่หวังผล กรณีเช่นนี้ ลูกผลที่ออกมาจึงจะกินได้ มิฉะนั้นจะ "เพท" หรือ"กล้า" คือมีอาการไม่สบาย เช่น ปวดท้อง เจ็บไข้

เด็กๆ จะถูกสอนไม่ให้ไปทำอะไรบนที่ตั้งเตา ไม่เช่นนั้นจะ "เจ็บไข้เป็นถึงตาย" การกาดครูหมอลเหล็กจะตั้งเครื่องเช่นที่สำคัญ คือ ขนมโค ข้าวตอก ดอกไม้ หมากพลู มะพร้าวอ่อน แกงพะพะ แกงไก่ เทียนขาว เป็นต้น การกาดทั่วไปจะทำในช่วงเช้า ประมาณ 10 โมง สมาชิกโรงเหล็กจะมาโดยพร้อมหน้ากัน ผู้กาดจะต้องเอ่ยชื่อครูหมอลเหล็กและใช้ด้ายสีขาวมาผูกตามเครื่องมือ

ความเชื่อเรื่องครูหมอลเหล็ก โรงเหล็ก และพิธีกรรมการ "กาด" ครูหมอลเหล็กของช่าง และสกุลช่างที่เลิกการตีเหล็กแล้ว อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่สิ่งที่เป็นแก่นสารที่เหมือนกันคือ อาชีพตีเหล็ก มี "ครูหมอลเหล็ก" เป็นที่เคารพนับถือ และช่างต้องทำพิธี "บูชาครู" ในวันพฤหัสบดี เดือน 6 ของทุกปี

ภาวะคุกคามของอาชีพตีมีดพร้านาบ่อ

จากการสำรวจ พบว่า อาชีพเก่าแก่ดั้งเดิมของชาวนาบ่อ มีปัญหาสำคัญประมวลได้ดังนี้

1. ต้นทุนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะถ่านไม้เคี่ยม มีราคาเพิ่มสูงขึ้น จากเดิมเมื่อ 2-3 ปีก่อน กระสอบละ 65-70 บาท ขณะนี้เพิ่มเป็น 100-115 บาท บางครั้งพ่อค้าจะปลอมปนถ่านไม้อื่นมาด้วย เนื่องจากไม้เคี่ยมหาได้ยากขึ้น
2. คนวัยหนุ่มจะไม่สนใจมาเป็นช่างเหล็กเพราะงานหนัก และสกปรก แม้ในปัจจุบันแรงงานยังไม่ขาดแคลนแต่การที่ช่องทางและโอกาสในการเลือกอาชีพที่เปิดกว้างขึ้น แนวโน้มที่จะขาดผู้สืบทอดอาชีพตีมีดพร้าจึงอาจเกิดขึ้นได้

3. ทุนของผู้ประกอบการ โรงเหล็กเล็กๆ หลายโรงต้องยุบเลิกไป ลูกหลานสกุลช่างที่เคยมีโรงเหล็กเป็นของตนเองต้องไปเป็นช่างรับจ้างเหมารายวันในโรงเหล็กของผู้มีทุน โรงเหล็กที่มีอยู่ก็มักมีปัญหาเรื่องทุนอยู่เช่นกัน ทำให้ไม่สามารถขยายงานหรือจัดหาเครื่องจักรกลมาใช้ผ่อนแรงในกระบวนการผลิตได้

4. ด้วยเหตุผลเรื่องแรงงานและทุน โรงเหล็กบางโรงจึงไม่สามารถใช้งานได้เต็มศักยภาพ เช่น มีเตาอยู่ 10 เตา จะใช้เพียง 8 เตา เป็นต้น

5. สุขภาพอนามัยของช่างเหล็ก ฝุ่นละอองและเสียงที่ดังในกระบวนการผลิตล้วนมีผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและระบบการได้ยินของช่าง การไอออกมาเป็นเลือดของช่างตีเหล็กเป็นภาวะที่พบเห็นได้มากภายในนาปี

6. ขณะนี้มีการริเริ่มหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาการตีมีดในหลายพื้นที่ ทำให้เกิดโรงเหล็กเพิ่มขึ้น และบางโรงจะมีทุนความรู้ ทุนเงินตรา ทำให้สามารถปรับรูปแบบการผลิตและเพิ่มการบริการ เช่น โรงเหล็กของนายรด (นายภูกิจ เพชรอินทร์) หมู่ 5 อำเภอวังวิเศษ ที่ไม่ได้ตีตัวมีด แต่ซื้อตัวมีดและมาให้บริการต่อตำม เปลี่ยนคมมีดที่แห้งหรือบิ่น หรือด้ามหักก็บริการต่อตำมใหม่ โรงเหล็กในพื้นที่ให้บริการคนในพื้นที่ได้รวดเร็วและตรงกับความต้องการ

ด้วยภาวะคุกคามเหล่านี้ อาจมีผลให้ส่วนแบ่งการตลาดมีดพร้าของนาปีในอนาคตได้รับผลกระทบหากไม่สามารถขยายหรือเปิดตลาดใหม่เพิ่มขึ้น

วัวชนและการชนวัวในควนปริง

วัวเป็นสัตว์เลี้ยงที่พบเห็นทั่วไปในตำบลควนปริง กลางทุ่ง ริมถนน และลานข้างบ้าน วัวที่เลี้ยงกันอยู่ในตำบลควนปริงสามารถจำแนกเป็น 2 พวก พวกแรก คือ วัวที่เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารหรือขายเป็นอาหาร ปัจจุบันไม่มีการใช้แรงงานวัวในการทำงาน ทักษะของคนควนปริงจำนวนหนึ่งจึงเห็นว่าวัว "เหมือนหมู คือเป็นอาหาร" วัวอีกจำพวกหนึ่ง คือ วัวชน เลี้ยงเพื่อนำไปชน หรือเพื่อขายให้เอาไปชน การชนวัวเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมภาคใต้ จัดเป็นกีฬาพื้นเมืองอย่างหนึ่งของคนภาคใต้ นายเกษม เข้มสัน หนึ่งในผู้รักและเลี้ยงวัวชน บอกเล่าว่า "สมัยทวดก็เล่น (วัวชน) วัวชน 1 ตัว ต้องใช้แรงงานและความเอาใจใส่ของคนมากกว่า 1 คนในการเลี้ยงดู และวัวชนเป็นสิ่งดึงดูดให้คนนับ 2,000-3,000 คน มารวมตัวกันในสถานที่ เวลาเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดกระแสหมุนเวียนของเงินจำนวนมาก จากกิจกรรมต่อเนื่องที่ลากหลายในพื้นที่

นายบาทลี หนูคง ผู้ที่คนควนปริงรู้ว่ารักและเลี้ยงวัวชนมาอย่างต่อเนื่องได้ขยายความว่า คนควนปริงที่เลี้ยงและเล่นวัวชนต่างมีอาชีพหลักอยู่ด้วย ไม่ได้เลี้ยงหรือเล่นวัวชนอย่างเดียว เช่น ตนเองอาชีพหลัก คือ ทำสวนยาง หรือนายเกษม เข้มสัน ก็ตีมีดในช่วงเช้า เป็นต้น

วัวชนจึงเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงกว่าวัวทั่วไปที่เลี้ยงเป็นอาหาร

วัยรุ่นควนปริง

จากการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ค้นพบว่า ควนปริงไม่ใช่แหล่งเพาะพันธุ์วัยรุ่นชั้นชื่อ วัยรุ่นของควนปริงขณะนี้ไม่มีตัวใดเป็นระดับ “ตัวเก่ง เด่น และดัง” มาก คนที่รักและเลียดวัยรุ่นในควนปริงได้ขยายความในประเด็นนี้ว่า “วัยรุ่นควนปริงที่สนามควนธานีส่วนมาก เพราะไม่เก่งพอที่จะไปสนามไกลๆ”

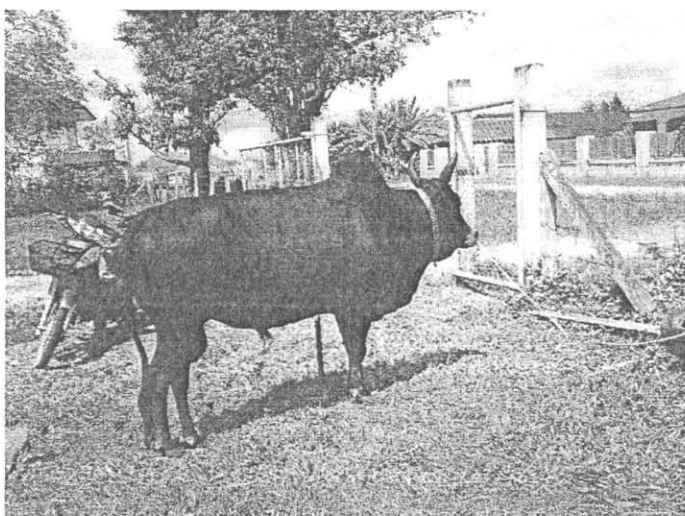
คนควนปริงเลียดวัยรุ่นกันมาเป็นเวลานานแล้ว ผู้ที่มีใจรักวัยรุ่นในควนปริงหลายคนได้ให้ข้อมูลทำนองเดียวกันว่า คนควนปริงชอบวัยรุ่น เลียดกันมาตั้งแต่สมัยพ่อ บ้านละตัวสองตัว เช่น นายทะนงศักดิ์ ทองย้อย “ผมเกิดมาก็มีวัยรุ่นให้เห็นแล้ว” หรือนายณรงค์ แก้วขวัญ “ผมเกิดมาก็เห็นเขาเลียดกันแล้ว” วัยรุ่นควนปริงส่วนมากชื่อมาจากที่อื่น เป็นลูกแก้วบ้าง โตแล้วบ้าง โดยดูจากลักษณะที่ว่า “ดี” หรือ “มีสายพันธุ์วัยรุ่น” การเลียดจะเป็นลักษณะบ้านละ 1-2 ตัว และเกือบทั้งหมดจะเลียดกันเองในครอบครัว ลูกๆ หลานๆ ช่วยกันเลียดเมื่อประมาณ 5 ปีก่อน มีผู้เลียดจำนวนหลายๆ ตัว เช่น นายบาทลี หนูคง ที่เล่าว่า “เคยเลียดเป็นฝูง จ้างเขาเลียดต่อมายังมีมากขึ้นเลยเหลือ 2 ตัว”

ปัจจุบันประมาณว่าวัยรุ่นของควนปริงที่อยู่ในวัยพร้อมชนได้มีไม่เกิน 30 ตัว นายทะนงศักดิ์ ทองย้อยได้ให้ข้อสังเกตว่า “ทุกวันนี้ในควนปริงคนเลียดน้อยลง แต่คนเล่นวัยรุ่นมากขึ้น หากยังมีคนเล่นก็ยังมีคนเลียดแน่นอน มันเป็นเรื่องคู่กัน” และนายบุญมี ศรีสุวรรณ อีกหนึ่งผู้มีความสนใจเรื่องวัยรุ่น ตำบลควนปริงก็มีความเห็นว่า “ตอนนี้ผมคิดว่ามีการเลียดเยอะกว่าเก่าอีก โดยเฉพาะตอนนี้วัยรุ่นมันชอบ คงประมาณ 20-30 โดยมากก็จะเป็นวัยรุ่นของชาวบ้านพวกเรานี้แหละเลียดกันเยอะทีเดียว”

แต่วัยรุ่นที่พบเห็นในควนปริงดูจะมีจำนวนมากกว่าจำนวนที่มีอยู่จริงในตำบล ในช่วงเช้าหากไปยื่นสังเกตการณ์บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง จะเห็นวัยรุ่นที่ถูกจูงเดินผ่านไปนับเป็นสิบตัว บนถนนจะมีร่องรอยของมูลวัยรุ่นถ่ายออกมาขณะเดินบนถนนให้เห็นเป็นประจำวันที่เป็นเช่นนี้เพราะควนปริงเป็นแหล่งพักวัยรุ่นก่อนการชนที่สนาม(บ่อน)ชนวัยรุ่นควนธานี บ่อนควนธานีเป็นบ่อนเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดตรัง นอกเหนือจากบ่อนของเทศบาลเมืองตรัง บ่อนควนธานีตั้งอยู่ในบริเวณรอยต่อแดนระหว่างตำบลควนปริงและตำบลควนธานี ของอำเภอกันตัง ใกล้กันกับหอพักสบายจัง และใกล้กับที่ตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง

ทำเลดังกล่าวทำให้ควนปริงสามารถสนองตอบธรรมชาติของการเตรียมความพร้อมของวัยรุ่นก่อนการชนที่บ่อนควนธานี คือ มีระยะทางที่เหมาะสมแก่การที่เจ้าของวัยรุ่นจะนำวัยรุ่นมาเลียดพักรอประมาณ 15-20 วันก่อนการชน เพื่อให้วัยรุ่น “ลงที่” หรือ “ชินที่” “ชินบ่อน” (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ 2548, 75) หรือ “เซียนที่ เซียนคอก” ในภาษานักเลงวัยรุ่นควนปริง

วัยรุ่นที่พบเห็นในควนปริงจึงมีจำนวนมากกว่าจำนวนที่มีอยู่จริงในพื้นที่ วัยรุ่นในควนปริงจึงจำแนกได้เป็นวัยรุ่นของคนควนปริง และวัยรุ่นที่มาจากจังหวัดอื่นๆ เช่นพัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี กระบี่หรือต่างอำเภอในจังหวัดตรัง เช่น กันตัง ย่านตาขาว วังวิเศษ นาโยง เป็นต้น ที่มาพักและเจ้าของ “ปรีอ” ให้พร้อมที่จะชนที่บ่อนควนธานี

ภาพที่ 3-5 วัวชนควนปริง

มูลเหตุการเลี้ยงวัวชนในควนปริง

จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงวัวชนในควนปริง ประมวลได้ว่า คนควนปริงเลี้ยงวัวด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อเอาไปชน โดยซื้อมา "ปรน" เลี้ยงดูบำรุงอย่างดี เมื่อถึงอายุชนได้ ประมาณ 5-6 ปีก็เอาไปชน
2. เพื่อขาย วัวชนที่เลี้ยงไว้หากมีผู้เห็นว่า "แหวดี" ก็จะขายเอากำไร การเลี้ยงเพื่อขายแม้ผู้หญิงก็เลี้ยง

เช่น นางชุมศรี ชิตชลธาร ที่บอกว่า "เหมือนสมเบี้ย" (สะสมเงิน - ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) "ดีกว่าเลี้ยงหมู หมูต้องซื้ออาหารให้มัน วัวชนไม่ต้อง เราตัดหญ้าให้มันกิน ซื้อมา 3,000 บาท เลี้ยงมา 3 เดือนกว่า ตอนนี้มีคนสนใจซื้อแล้ว 8,000 บาท" ทำนองเดียวกัน นายเกษม เข็มสันที่บอกว่า "ซื้อมารกฏาคม 2549 ราคา 9,000 บาท ตอนนั้น มกราคม 2551 มีคนให้ราคา 22,000 บาท เราล่ำมไว้ให้กินเฉยๆ ถ้าเราไม่วางให้มันกินหญ้าแถวนี้ไม่ต้องมีคอกวัว ไม่ต้องไปยุ่งกับมันเลย ถ้าวัวถูกคู่แล้วจะกันคอกให้อยู่เวลากลางคืน" วัวชนมีราคาแม้ชนแพ้แล้วก็ยังขายได้ จะมีคนไปคอยซื้อ ประมาณ 20,000 บาท ที่สนามเลยทีเดียว หากชนชนะราคายิ่งสูงขึ้น นายไสว ชอบทำกิจการนายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรัง เจ้าของคอกวัวชนใหญ่ได้ให้ตัวอย่างการทำกำไรจากวัวชндังนี้

ซื้อมา	10,000	บาท
ชนชนะได้	50,000	บาท
ขายต่อไป	20,000	บาท
รวมได้เงิน	70,000	บาท
หักที่ซื้อมา	10,000	บาท
กำไร	60,000	บาท

3. ใจรัก ชอบ มีผู้เลี้ยงผู้เล่นวัวชนหลายรายให้ข้อมูลทำนองเดียวกันว่า "ชอบ รักวัวชนและการชนวัว" ซื้อหาวัวมาเลี้ยง "ไม่ใช่อาชีพ แต่รัก ชนบ้างไม่ชนบ้าง" เช่น นายเกษม เข็มสัน ที่บอกว่า "หนูก (สนุก- ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) แล้วออกกำลังกาย หรือนายบาทลี หนูคง ที่ยืนยันว่า "รัก" วัวชนและเห็นว่า "บ้าวัว ดีกว่าไป

ห้องอาหาร" การเดินจูงวัวไปมา "เป็นการออกกำลังกายไปในตัว" หรือนายธวัชชัย หนูคง "ผมว่าเป็นเรื่องของความชอบ พ่อผมแกชอบ ผมก็ชอบตามกันมา"

4. วัวชนเป็นเครื่องมือในการสร้างมิตรสร้างเครือขายคนรู้จัก ประมวลคำให้สัมภาษณ์ของนักเลงวัวในควนปริง สรุปได้ว่า คนชอบวัวชน เลี้ยงวัวชน และชนวัวจะมีเรื่อง "วัว" ให้สนทนากันตามร้านน้ำชา ตามบ้าน ไม่ว่าพุทธหรืออิสลามล้วน "รู้เรื่อง" "แหลง (พูด - ภาษาถิ่นใต้ -- ผู้วิจัย) เรื่องเดียวกันคือภาษาวัว แหลงถูกคอกัน" ทำนองเดียวกันกับผู้ชอบนกเขา ก็จะมีแวดวงของคนชอบนกเขาที่รู้จักคุ้นเคยกันนั่นเอง และที่บ่อนวัว เจ้าของวัวจะได้เพื่อน ไม่มีชั้นวรรณะ

คอกวัวในตำบลควนปริง

วัวชนที่เป็นของคนควนปริงจะพักในคอกของเจ้าของวัว ซึ่งจะสร้างใกล้บ้านพักอาศัยและในกรณีที่ได้วัวชนตัวใหม่มาและเจ้าของจะสร้างคอกให้วัวตัวนั้น เพื่อนผู้มีใจรักวัวจะมาร่วมด้วยช่วยกันสร้างคอกให้วัวของเพื่อน นับเป็นมิตรไมตรีในเครือขายผู้รักวัวชน

วัวต่างถิ่นที่ได้คู่ชนแล้ว จะต้องมาเช่าคอกที่ควนปริงก่อนวันชนประมาณ 15 วัน เพื่อ "ปรีอ" วัวให้พร้อมสำหรับการชน เจ้าของวัวหรือคนเลี้ยงจะต้องพาเดินออกกำลังกาย เรียกว่า "การเดินวัว" คือเดินไปตามที่ต่างๆ ทุกวัน เช้า-บ่าย อาบน้ำ ให้น้ำ ใหหญ้า และตากแดด คือ ผูกวัวกับหลักที่ปักไว้กลางแจ้ง กลางแดด ก่อนนำเข้าพักผ่อนในคอก ในทุกวันคนเลี้ยงจะต้องจูงวัวไปสนาม (บ่อน) เพื่อให้เรียนรู้และคุ้นเคยกับสภาพของสนามใหม่ ไม่ตื่นตกใจและชนได้นาน

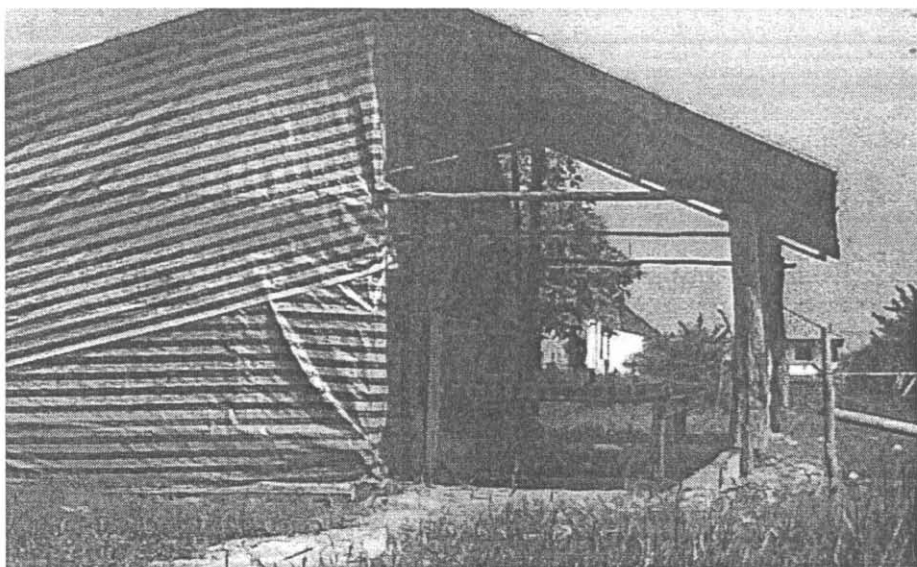
โดยเหตุที่สนาม (บ่อน) ชนวัวควนธานี บ่อนใหญ่เก่าแก่ของจังหวัดตั้งอยู่ชิดติดแดนกับตำบลควนปริงควนปริงจึงเป็นทำเลที่เหมาะสมในการให้บริการคอกเช่าแก่วัวต่างถิ่น คอกเช่าในควนปริง เช่นเดียวกับที่อื่นๆ คือเป็นคอกถาวร คือ เป็นโรงเรือน มีหลังคา ฝากระดาน และคอกเช่าชั่วคราว (เต็นท์) คอกถาวรค่าเช่าตกประมาณ 1,000-1,500 บาท/คอก/ครั้ง คอกเช่าชั่วคราวประมาณ 300 บาท/คอก/ครั้ง การเช่าจะคิดราคาเป็นแต่ละครั้งไป แต่หากเจ้าของวัวเคยเช่าคอกไต่อยู่และวัวชนชนะ เจ้าของวัวจะ "ถือ" คือจะเป็นเจ้าประจำคอกนั้นๆ

คอกเช่าในตำบลควนปริงจะตั้งอยู่บริเวณหอพักสบายจัง และปากทางเข้าหอสบายจัง คือ บริเวณสวนปาล์มของโรงเรียนบ้านควนปริง ดังแผนที่แสดงที่ตั้งคอก คอกเช่านั้นเจ้าของที่ดินอาจสร้างและให้เจ้าของวัวเช่า หรืออาจจะมีผู้มาเช่าที่ดินไปสร้างคอก บริหารจัดการคอกและแบ่งค่าเช่าให้กับเจ้าของที่ เช่นกรณีของโรงเรียนบ้านควนปริง จะได้รับส่วนแบ่ง 500 บาท/ครั้ง/คอก (ขณะนี้มืออยู่ 7 คอก) และมีแนวโน้มว่าจำนวนคอกน่าจะเพิ่มขึ้นอีกเรื่อยๆ

นอกจากเจ้าของคอกและเจ้าของที่บริเวณใกล้สนาม (บ่อน) จะมีรายได้จากการให้บริการเช่าคอกแล้ว การมีคอกวัวเช่ายังเป็นโอกาสให้คนควนปริงได้ "แล้ววัว" ฟรี และทำให้ดูเหมือนว่าควนปริงเป็นพื้นที่ที่มีวัวชนเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 3-7 คอกพักวัวถาวร

ภาพที่ 3-8 คอกพักวัวชั่วคราว

ผู้ที่มีความรู้เรื่องวัวชนในควนปริง

ในพื้นที่ควนปริงขณะนี้ ผู้ที่อยู่ในแวดวงวัวชนและมีความรู้เรื่องวัวชน เป็นที่ยอมรับกันในแวดวงเดียวกัน มีดังนี้

นายสมหมาย	ยอห์น	5 ม.5
นายสมพร	จิตราวุธ	34 ม.4
นายสมนึก	ดอกรักษ์	26 ม.2
นายสนิท	ทองอ่อน	40 ม.4
นายเสวีรัฐ(จีน)	อรรณรัฐ	37/1 ม.5
นายมณี	เกลี้ยงรัตน์	
นายทะนงศักดิ์ (ขุน)	ทองย้อย	7 ม.6
นายบาทลี(นกเขา)	หนูคง	14/1 ม.9
นายสำเร็จ(โผน)	หนงระตะ	67/7 ม.5
นายวิชาญ	ชิตชลธาร	
นายนิพนธ์	เกลี้ยงรัตน์	86/3 ม.6
นายรัชชัย (บัว)	หนูคง	
นายณรงค์(รงค์)	แก้วขวัญ	
นายบุญมี (ไซ)	ศรีสุวรรณ	
นายวิจิต(จิต)	แก้วสมัย	
นายมนัส(บัง)	แก้วสุวรรณ	

การเลี้ยงวัวชนในควนปริง

การเลี้ยงวัวชนในควนปริงก็เป็นเช่นเดียวกับการเลี้ยงวัวชนของคนภาคใต้ทุกจังหวัด และเป็นเช่นที่ อาคม เดชทองคำ (2543, 8) สรุปไว้คือ วิถีชีวิตของคนเลี้ยงวัวชน จะต้องกินอยู่หลับนอนกับวัว เสมือนหนึ่งว่าเป็นบุคคลในครอบครัว บ่อยครั้งที่วัวชนได้รับการเลี้ยงดูดีกว่าบุคคลในครอบครัว ทั้งลูกและเมียต่างก็ยอมรับสภาพดังกล่าวนี้ เพราะพวกเขาถือว่า วัว ก็คือ “หุ้นส่วนชีวิต” ของเขาด้วยเช่นกัน

ผู้เลี้ยงวัวชนของควนปริงอธิบายลักษณะการเลี้ยงวัวชนในควนปริงสั้นๆ ง่ายๆ ว่า “เลี้ยงไปแบบนั้นแหละ กินดี อยู่ดี” และเลี้ยงดีกว่าลูก “จูงพาเดินวันละ 1-3 กิโลเมตร ทางดิน อาบน้ำ ทาขมิ้น ให้กินหญ้า ล่ามหลัก ตากแดด ซีดยาถ่ายพยาธิ ทาเขา เหลาเขา นวดกล้ามเนื้อ ...” กระบวนการเรียนรู้ ศาสตร์การเลี้ยงวัวชนของคนควนปริง คือ การบอกต่อ การจำจากคนรุ่นก่อน จากเพื่อน และจากประสบการณ์ที่เลี้ยงไปศึกษาไป ไม่มีตำราอ้างอิง การเรียนรู้เรื่องวัวชนนั้น “ยิ่งกว่า (เหนือกว่า—ผู้วิจัย) ปริญญาเอก เพราะเรียนไม่จบ ไม่มีการจบ”

ปัจจัยส่งเสริมการเลี้ยงวัวชนที่ควนปริง

ตำบลควนปริงมีปัจจัยส่งเสริมการเลี้ยงวัวชนสำคัญ 2 ประการ

1. ที่ตั้งที่อยู่ใกล้สนาม (บ่อน) ซึ่งผู้เลี้ยงหลายรายจะบอกว่าเป็นข้อได้เปรียบ อาทิ "เราอยู่ใกล้บ่อนได้เปรียบ ชินกับอากาศ ชินกับสนามแล้ว" "จุดเด่น ได้เปรียบเรื่องแรง เราอยู่ใกล้กับบ่อนได้ซ้อมเยอะ คนบ้านเราชยันด้วย" "ความได้เปรียบเรื่องแรง วัวเราไม่เหนื่อย อยู่ใกล้บ่อนวัวชน"
2. หญ้าที่ใช้เลี้ยงวัว เช่น หญ้าขน สามารถหาได้ ตัดได้เองในพื้นที่ เช่น อาณาเขตบริเวณของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรง จะมีผู้เลี้ยงวัวเข้ามาตัดหญ้าเป็นประจำ

วัวชนและคนควนปริง

การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้และผู้สนใจเรื่องวัวชนในตำบลควนปริงเกี่ยวกับทัศนคติต่อวัวชนและการชนวัวสามารถจำแนกความคิดเห็นออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. เห็นว่าเป็นเกมกีฬาไม่ใช่การทารุณสัตว์ กลุ่มนี้มีเหตุผลสนับสนุนหลายประการ อาทิ
 - "ไม่ทรมาณ สัตว์ชนกันโดยธรรมชาติ วัวในทุ่งมันก็ชนกันอยู่"
 - "วัวสู้ไม่ได้มันก็เล่น (วิ่ง - ภาษาถิ่นใต้ - ผู้วิจัย) ตายคาสนามไม่ค่อยมี มาตายที่บ้านสัก 4-5 วันก็ไม่มี"
 - "แผลลึกลึกไม่มาก เจาะหน้า วัวก็แพ้ ไม่มีการไล่ให้เข้าไปใหม่ วัวที่ชนะก็ยืนนิ่ง จนเจ้าของไปจับมา"
 - "วัวชนเหมือนการชกมวย สู้ไม่ได้ก็เลิก เดินไปเลย ส่วนไก่ชนเป็นการทารุณสัตว์"
 - "วัวสู้ไม่ได้มันไป แรงไม่มีก็วิ่ง ไก่ไม่รู้จักแพ้ ไก่ตายติดบ่อน ไก่ต่อเดือย วัวชนไม่มีอาวุธอื่น"
 - "ตามกฎหมาย เรียกกีฬาชนโค"
 ซึ่งจะเห็นทัศนคติที่สอดคล้องกับวิเชียร ณ นคร (2542, 1895) ที่ว่ากีฬาชนวัวหรือชนโค ไม่ได้เป็นกีฬาการต่อสู้ที่เป็นการทรมานสัตว์ เพราะวัวชนรู้จักแพ้ชนะ อันเป็นธรรมชาติของสัตว์โลกที่รู้จักเอาตัวรอด ไม่เหมือนการต่อสู้ระหว่างคนกับวัว อย่างเช่นในบางประเทศ"
2. เห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์ เป็นการทารุณที่ "หนักคนแล" (คนดูสนุก- ภาษาถิ่นใต้, ผู้วิจัย)

วัวชนและเยาวชนควนปริง

จากการทดสอบให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนบ้านควนปริง เขียนเรียงความเรื่องวัวชนพบว่า หนึ่งในสามของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จะมีความรู้เรื่องวัวชนในระดับดี สามารถเขียนเล่าให้เข้าใจได้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น

"หญ้าที่วัวชนกินต้องงาม ถ้าไม่งามมันก็จะไม่กิน และทุกๆเช้า เราก็ต้องพามันไปออกกำลังกาย และเมื่อเราพามันไปออกกำลังกายเสร็จ แล้วก็พาวัวมาพักผ่อนสักหนึ่งชั่วโมงแล้วก็อาบน้ำให้มัน เมื่ออาบน้ำเสร็จเราก็เอาวัวมาเช็ดตัว เมื่อเช็ดตัวเสร็จเราก็เอาขมิ้นทาให้มัน พอทาเสร็จเราก็เอาวัวมาตากแดด เมื่อถึงบ่าย 3 โมงครึ่ง เราก็นำวัวเข้าที่...." (เด็กชายธีระศักดิ์ อรรถรัฐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

"วู้ชุน คือ วัวตัวผู้ที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยงโดยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะป็นอาบนํ้าให้ ตัดหญ้าให้กิน และพาเดินในตอนเช้าตรู่ และก็พาออกตากแดดในตอนกลางวัน" (เด็กชายอภิรักษ์ ชาตรีกุล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

"การชนวัว เจ้าของวัวจะต้องเลี้ยงวัวอย่างดี จะต้องตัดหญ้าให้มันกิน ซึ่งจะต้องไปตัดในท้องทุ่ง และ พามันเดินออกกำลังกายทุกเช้าตรู่ เพื่อที่จะให้มันแข็งแรง พอเลี้ยงมันและพร้อมที่จะชน ก็มานับมาเคียงคู่ หาราคชน พอได้คู่ชนแล้วก็จะวางเดิมพันกัน" (เด็กหญิงทิพย์ปัทม์ บุญทวี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

"ต้องคอยให้หญ้าให้นํ้าอยู่ตลอดเวลา และต้องดูแลอย่างดี พอเช้าเจ้าของวู้ชุนก็พาไปออกกำลังกาย ตามท้องถนน พอเย็นต้องก่ไฟให้วู้ชุน พร้อมกับให้หญ้าด้วย พอตอนเที่ยงก็พาไปที่บ่อนวู้" (เด็กหญิงวรรณดี สะดี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

นักเรียนที่เขียนเรียงความก็มีทัศนะเรื่องวู้ชุนและการชนวัวไม่ต่างจากคนควนปริงคือ แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เห็นว่าเป็นเกมกีฬาและกลุ่มที่เห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์ เป็นการพนัน ตัวอย่างความคิดเห็นของ 2 กลุ่ม มีดังนี้

"วู้ชุนเป็นกีฬาที่คนชอบดูกันมาก และเป็นกีฬาที่ชอบกันหลายจังหวัด และเป็นกีฬาประจำภาคใต้ มีมาตั้งแต่รุ่นทวด ซึ่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน กีฬาชนวัวเป็นกีฬาที่สนุกสนาน แต่ก็มีกการพนันกันบ้าง แต่ก็เป็นกการพนันที่ถูกกฎหมาย เพราะได้รับอนุญาตมา จึงให้เล่นการพนันนี้ได้" (เด็กชายอนุชา เปาะทอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

"กีฬาวู้ชุนมีทั้งความสนุกสนาน รื่นเริง เด็กๆ ดูได้ แต่ต้องมีผู้ปกครองให้คำแนะนำด้วย เพราะมีภาพ ที่รุนแรงบางครั้ง และไม่ควรเล่นการพนัน และควรให้คำเตือนกับลูกหลานด้วยนะครับ" (เด็กชายวรวิทย์ สุภิชัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

"มีการชนวัวเดือนละครั้ง หากมีเทศกาลจะทำการชน 3 วัน เช่น วันลอยกระทง เป็นต้น เด็กๆ อย่าเล่น การพนัน มันไม่ผิดกฎหมายแต่ผิดศีลธรรม ด้วยความห่วงใยจากตริภพ มากขาว (เด็กชายตริภพ มากขาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

"กีฬาวู้ชุนเมื่อก่อนเขาชนกันเพื่อสนุก และตอนนี้กีฬาวู้ชุนกลายเป็นการพนันเสียแล้ว แต่ทุกคนก็ ยังชอบ เพราะมันสนุก" (เด็กชายไตรภพ ทองฤทธิ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

"วู้ชุนคือการพนันอย่างหนึ่งโดยใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ ช่วยในการทำมาหากิน เพื่อแลกกับเงินแต่ ไม่กีฬา โดยไม่คิดถึงความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับ มนุษย์ส่วนมากเห็นแก่ตัว ยอมทำทุกอย่าง เพื่อให้ได้เงินมา ยอมแม้กระทั่งทำบาป ไม่คิดหรือนึกถึงชีวิตของวัว" (เด็กหญิงชิตชนก ไทรงาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

"วู้ชุน ข้าพเจ้าคิดว่าไม่ดี เพราะทำให้คนเล่นการพนัน การพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นผลดีกับตัวเอง แต่บางคนก็มีความสุขกับการเล่นวู้ชุน ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้ว่าวู้ชุนก็มีส่วนดีบ้างในบางครั้ง" (เด็กหญิงพิมพ์ชนก บุญแก้ว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

วุ้นชนกับการสร้างงานและรายได้ในชุมชน

การเลี้ยงวุ้นชนและการชนวุ้นมีส่วนช่วยให้เกิดการจ้างงาน ช่วยให้คนมีงานทำ มีรายได้ โดยเฉพาะในวันที่มีการชนวุ้น เดือนละ 1 วัน ช่วงเทศกาลสำคัญก็จะเพิ่มเป็น 2-3 วัน เช่นเทศกาลลอยกระทง จัด 3 วัน เป็นต้น อาชีพและรายได้สืบเนื่องจากวุ้นชนประมวลได้ ดังนี้

1. อาชีพตัดหญ้า และรับจ้างเลี้ยงวุ้น กรณีที่เจ้าของวุ้นไม่ได้เลี้ยงเอง ค่าจ้างจะอยู่ในระหว่าง 2,500-3,000 บาท ต่อวุ้นหนึ่งตัว ในช่วงที่วุ้นยังไม่ถูกคู้ โดยปกติจะจ้างคนตัดและเลี้ยงเพียง 1 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 2-3 คน เมื่อวุ้นถูกคู้แล้ว

2. อาชีพให้บริการคอกวุ้นเช่า อัตราค่าเช่าโดยทั่วไปจะอยู่ที่ 1,000-1,500 บาท/คอก/ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพของคอกและบริการ

3. อาชีพขายอาหารและเครื่องดื่มในบ่อน ซึ่งผู้เข้าไปเล่นวุ้นบอกว่า “แพงมาก” เช่น ข้าวแกงราดแต่น้ำแกง 40 บาท การชนวุ้นแต่ละนัด มีผู้เข้าชมเป็น 2,000-3,000 คน

4. อาชีพรับฝากรถ ที่ที่รับฝากคือบริเวณริมถนน ที่ว่างหน้าหรือข้างโรงเรียน ในหมู่ 5 และ 6 อัตราค่าบริการรับฝากขึ้นอยู่กับประเภทของรถ คือ มอเตอร์ไซด์ 10 บาท รถกระบะ 20-30 บาท รถเก๋ง 50 บาท

5. อาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้าง คนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการรับ-ส่งคนไปบ่อน

6. อาชีพพาทษวุ้น หรือพิธีกร ผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดเรื่องกับวุ้นที่ชน

7. อาชีพรับพิมพ์ใบประกาศ โฆษณาประชาสัมพันธ์

8. อาชีพค้าขายอื่นๆ อาทิ ก๋วยเตี๋ยว กล้วยน้ำว้า ขายเครื่องประดับของวุ้น

9. อาชีพสัตวแพทย์ จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายยาฉีด ยากิน บำรุงวุ้น

10. อาชีพซื้อ-ขายวุ้นชน โดยปกติจะซื้อลูกวุ้นมาเลี้ยงเพื่อขาย

วุ้นชนในอีกมิติหนึ่ง จึงเป็นปัจจัยช่วยให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนควนปรัง ทำนองเดียวกับกรณีของบ่อนวุ้นและการชนวุ้นที่นครศรีธรรมราช ที่ศึกษาโดยอาคม เดชทองคำนั้นเอง

บทที่ 4

ความเชื่อมโยงระหว่างมรดกภูมิลักษณ์ และวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ประมวลมาได้จากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิลักษณ์ ผู้รู้ ผู้เลี้ยง ผู้รักวัฒนธรรมและการชนวน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่ การศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอนและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงาน ด้านวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ตัวแทนองค์กรการปกครองส่วนตำบล และ ผู้นำชุมชนในตำบลควนปริง ดังนี้

1. ด้านการท่องเที่ยว

มรดกภูมิลักษณ์และวัฒนธรรมสามารถเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ

1.1 ทั้งมรดกภูมิลักษณ์และวัฒนธรรมสามารถใช้เป็น “จุดขาย” (attractions) ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ จึงเป็นการเพิ่มจุดขายใหม่ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด นอกเหนือจากขายการท่องเที่ยวทะเลตรัง ซึ่งเป็นรายการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในขณะนี้

1.2 โดยที่นาป้อและควนปริงตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถบรรจุไว้ในรายการท่องเที่ยวภายในเวลา 1 วัน (one day tour) หรือผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายการเที่ยวชมเมือง (city tour) ของจังหวัดได้

1.3 ในชุมชนควนปริงและพื้นที่ใกล้เคียงยังมีทุนทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่สามารถจัดรวมเป็นรายการการท่องเที่ยว (package tour) ทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจของจังหวัด อาทิ พิพิธภัณฑสถานพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ต้นยางพาราต้นแรกที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ นำเข้ามาปลูกในประเทศไทย ที่อำเภอกันตัง ศาลหลักเมืองที่ตำบลควนธานี อำเภอเมือง รวมทั้งการรวมกลุ่มผลิตสินค้าพื้นบ้านของกลุ่มแม่บ้านนาป้อ เช่น การทำขนมลา (ขนมที่ใช้ในงานสารทเดือน 10 ของภาคใต้ – ผู้วิจัย) การทำเครื่องแกงตำมือ และการสานเสื่อจากต้นคล้า (สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทำผ้าเปดานหรือผืนห่อ – ผู้วิจัย) ในชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

1.4 ชุมชนนาป้อ เป็นชุมชนมุสลิมที่อยู่กันอย่างสมถะ ยึดมั่นในหลักศาสนา และอยู่ร่วมกับไทยพุทธได้อย่างสันติสุขมาอย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของชาวนาป้อจึงอาจเป็นอีกหนึ่ง “จุดขาย” สำหรับผู้สนใจ

จึงสรุปได้ว่า ทั้งการตีมรดกภูมิลักษณ์ และการเลี้ยงวัฒนธรรมทั้งการชนวนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) ที่เป็น “ทุน” หรือ “ศักยภาพ” ที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ให้งอกเงยเพิ่มขึ้นได้ด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในลักษณะท่องเที่ยวเชิงประเพณีและศิลปวัฒนธรรม (traditional and art tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism or village tourism) โดยนักท่องเที่ยวยังจะได้ชม

การตีผิด การเลี้ยว และการชนวัว รวมทั้งผู้สนใจยังมีโอกาสได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งบ้านเรือนได้ ได้พบปะและเรียนรู้ความเชื่อของผู้คนในชุมชนนาบือและควนปริง ในแง่มุมต่างๆ ตามความสนใจ

ข้อจำกัดของวัวชนควนปริงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากกิจกรรมการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้ขอค้นพบข้อจำกัดการเชื่อมโยงวัวชนควนปริงเข้ากับการท่องเที่ยว ดังนี้

1. วัวชน แม้จะมีลักษณะจำเพาะที่สง่างาม มีกระบวนการบำรุงเลี้ยงดูที่ผู้รักวัวชนบอกเล่าว่าเป็นศาสตร์ที่ "ยิ่งกว่าปริญญาดอก" เพราะเรียนไม่จบก็ตาม แต่ลักษณะจำเพาะและกระบวนการเลี้ยงไม่สามารถใช้เป็น "จุดขาย" ทางการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากผู้เลี้ยงหรือเจ้าของวัวจะไม่อนุญาตให้คนแปลกหน้าเข้าใกล้วัวของตนก่อนการชน เนื่องจากไม่ไว้วางใจ เพราะการชนวัวแต่ละนัดจะเกี่ยวข้องกับการพนันที่การแพ้ชนะจะเป็นเรื่องของการ "ได้-เสีย" เงินในจำนวนที่สูงมาก

กรณีวัวชน สิ่งที่สามารถใช้เป็น "จุดขาย" สำคัญของการท่องเที่ยวจึงเป็น "การชนวัว" ที่แม้จะมีมุมมองที่ต่างกัน 2 ขั้ว คือ ขั้วหนึ่ง เห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์และการพนัน อีกขั้วหนึ่งเห็นว่าเป็น "กีฬาพื้นบ้าน" ที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ แต่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและตัวแทนองค์การภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อว่า การชนวัวสามารถยกยู่ "เป็นสุดยอดของจุดขาย" ทางการท่องเที่ยวได้อย่างแน่นอน

2. ตลาดนักท่องเที่ยวที่จะมาชมการ "ชนวัว" ประมวลผลจากการสนทนาจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมนิยมกีฬาชนวัว เช่นเดียวกับชาวใต้ และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่นิยมความตื่นเต้นและความแปลกใหม่ ซึ่งในปัจจุบันก็มีแวะเวียนมาบ้างประปราย โดยมากกับผู้นำทัวร์ด้วยรถตู้ ซึ่งทางสนามจะผ่อนผันไม่เก็บค่าผ่านประตู เนื่องจากเป็นการมาในลักษณะแวะเข้ามาชมในระยะเวลาสั้นๆ

3. โดยข้อเท็จจริง วัวชนของควนปริง และการชนของวัวชนของชาวควนปริง ยังไม่โดดเด่นถึงระดับจะยกเป็น "จุดขาย" ทางการท่องเที่ยวได้ แต่ทำเลที่ตั้งของสนามชนวัวควนธานีที่ตั้งอยู่ชิดพรมแดนควนปริง ช่วยให้ควนปริงพลอยได้รับอานิสงส์จากการชนวัวไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการการชนวัว มีจุดอ่อนที่ทำให้การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวไม่ดีเท่าที่ควร ประมวลผลจากการบอกเล่าของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่มีหน้าที่ประสานงานการท่องเที่ยวระดับจังหวัดที่ว่า ผู้ประกอบการและฝ่ายประสานงานการท่องเที่ยวพยายามแสวงหา "จุดขายใหม่" ทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเสมอ กรณีการชนวัวแม้จะสามารถยกยู่เป็น "สุดยอด" (hi-light) ของรายการการท่องเที่ยวในภาคใต้ แต่ตารางเวลาการชนวัวที่ไม่ได้กำหนดแน่นอนล่วงหน้า ในระยะเวลาที่ยาวนานพอที่จะสามารถนำไปบรรจุในแผนการจัดการท่องเที่ยวได้ การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวจึงทำได้น้อยกว่าความน่าจะเป็น

สาเหตุของปัญหาดังกล่าว ประมวลผลได้จากการสัมภาษณ์นายสนามชนวัวเทศบาลนครตรัง พบว่า เนื่องจากสนามชนวัวในภาคใต้ 14 จังหวัดมีเป็นจำนวนมาก การจัดการชนวัว โดยช่วงปกติจะจัดได้เดือนละ 1 ครั้งต่อสนาม หมุนเวียนกันไปโดยยึดหลักเกณฑ์ว่าในจังหวัดเดียวกันและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช แต่ละสนามจะพยายามเลี้ยงไม่ซ้ำวันกัน จังหวัดที่ไกลออกไปอาจจะชนซ้ำ

วันกันบ้าง เช่น จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นจังหวัดใหญ่มีหลายสนามมาก จึงอาจจะซ้ำวันกับทางจังหวัดตรงบ้าง นอกจากนี้การชนวัวจะจัดได้หลังการเปรียบวัว (หาคู่ชนได้แล้ว—ผู้วิจัย) ฉะนั้นตารางกำหนดการชนวัวจึงไม่สามารถประกาศได้แน่นอนล่วงหน้านานๆ จะประกาศได้เป็นแต่ละเดือนไป ซึ่งผู้สนใจสามารถสอบถามได้จากนายสนาม

การชนวัว จึงเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดโดยธรรมชาติของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้

ตัวแทนอาจารย์ผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาเห็นพ้องกันว่า นาบ้อสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะอย่างยิ่ง การตีมีดได้อย่างดีเยี่ยม โดยกระบวนการนำเยาวชนมาทัศนศึกษา หรือมอบหมายให้มาศึกษาในลักษณะกรณีศึกษา หรืออาจนำสาระเนื้อหาภูมิปัญญาดังกล่าวไปบรรจุในหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งที่สถานศึกษาถูกคาดหวังว่าต้องทำ แต่ปัญหาในขณะนี้ เท่าที่ประมวลจากการสนทนากลุ่มครู อาจารย์ผู้สอนเอง ด้วยเหตุปัจจัยบางประการ อาทิ ยังขาดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและขาดแหล่งสืบค้นอ้างอิง ครูบางโรงเรียนบอกแล้วว่า เคยได้ยินชื่อมีดพร้านาบ้อ แต่ไม่เคยมาเยี่ยมชม แม้โรงเรียนจะมีนโยบายให้นำนักเรียนออกศึกษานอกสถานที่เป็นประจำทุกปี ครูต้องนำไปศึกษาในพื้นที่ไกลๆ ออกไป เพราะไม่เคยรู้จักนาบ้อมาก่อน

ที่ประชุมจึงมีความยินดีที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังได้ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เรื่องมีดพร้านาบ้อและวัชชนควนปริงขึ้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลชุมชนที่ทุกฝ่ายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ภูมิปัญญาการตีมีดเป็นทุนทางสังคมของชุมชนนาบ้อ ที่อาจใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีได้จำกัดเฉพาะแก่เยาวชนเท่านั้น ตัวแทนหน่วยงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษาต่างเห็นพ้องกันว่า ยังสามารถขยายรวมไปถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ข้าราชการหรือนักพัฒนาในพื้นที่อาจมาเยี่ยมชมหรือนำผู้ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาดูงาน เรียนรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ของตนต่อไปได้

3. การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้

โดยตัวของมีดพร้านาบ้อและวัชชนควนปริง เป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถนำไปสร้างประโยชน์ทางการท่องเที่ยวและการเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างแน่นอน แต่เช่นเดียวกับทุนทางสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายในประเทศของเราที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี จึงไม่สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างคุ้มค่าได้

การบริหารจัดการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว คณะอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาการท่องเที่ยว ได้ให้ความเห็นว่า นอกเหนือจากการมีมีดพม่าและวัวชนเป็นจุดขายแล้ว การส่งเสริมการท่องเที่ยวยังต้องการการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบความเห็นชอบของชุมชน นับตั้งแต่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มตีมืด ผู้เลี้ยงผู้เล่นวัวชน นายสนามวัวชน รวมทั้งผู้นำในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป เนื่องจากว่าการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชน การเห็นชอบจะทำให้เกิดความร่วมมือในการสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน เช่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร ดูแลรักษา ปรับปรุงบ้านเรือน อาณาบริเวณให้สะอาด ช่วยกันดูแลให้ความช่วยเหลือ ให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เหล่านี้ล้วนเป็น “เสน่ห์” ที่ช่วยสร้างนักท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นและรักษานักท่องเที่ยวให้คงอยู่
2. ความสะอาด สะดวกและปลอดภัย นับตั้งแต่ถนน ที่จอดรถ ป้ายบอกทางและที่สำคัญมาก คือ ห้องน้ำที่นอกจากจะต้องสะอาดแล้ว ควรต้องมีจำนวนที่เพียงพอด้วย
3. ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาด รวมทั้งร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และของที่ระลึก
4. มีทัศนียภาพที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมารยาทที่ดี
5. กิจกรรมที่จะให้ชมหรือร่วมทดลอง ทดสอบ กรณีมีดพม่า คือการได้เห็นกระบวนการตีมีดพม่า ได้พบได้พูดคุยสอบถามกับช่างตีมีดและอาจรวมถึงการได้ทดลองตีเหล็ก ทดลองใช้มีดพม่า นอกเหนือจากการได้เห็นตัวผลิตภัณฑ์และกรณีวัวชน คือ การได้ดูการชนวัวในสนามนั่นเอง
6. การจัดทำรายการท่องเที่ยวในลักษณะเป็นสำรับ โดยการผนวกกิจการทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เข้าไว้ในรายการท่องเที่ยวครั้งเดียวกัน (package) เช่น นอกเหนือจากการชมการตีมีด หรือการชนวัว แล้วยังมีกิจกรรมเดินชมหุบ (ทำนองหุบไล่กา แต่สร้างตามความเชื่อ/ชาวลื้อ---ผู้วิจัย) ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นและนำไปปักไว้บริเวณหน้าบ้านเพื่อแก้เคล็ดในเรื่องราวต่างๆ ตามความเชื่อพื้นบ้าน หรือแวะชมหัตถกรรม (การสานเสื่อคล้า--- ผู้วิจัย) ในชุมชน เช่นนี้จะเป็นการเพิ่มความรู้จัก “คุ้มคำ” ให้กับนักท่องเที่ยวได้
7. การกำหนดตารางเวลาจัดกิจกรรมตีมีดและชนวัว ที่แน่นอน ชัดเจน ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถนำไปบรรจุลงในปฏิทินการท่องเที่ยวเพื่อทำการประชาสัมพันธ์ได้ล่วงหน้า
8. จัดให้มีศูนย์ประสานบริการ เป็นสถานที่แรกรับนักท่องเที่ยว มีบุคลากรที่พร้อมให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะและความช่วยเหลือ

สภาพความเป็นจริงของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ควนปรัง

จากการสังเกตและการสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ค้นพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ควนปรังมีอยู่บ้างแล้ว ดังนี้

กรณีมิดพร้าว

1. กลุ่มตีมิดของนายประเวศ ชิตจันทร์ จะมีนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษามาเยี่ยมชมเป็นระยะๆ และจากคำบอกเล่าของนายประเวศ ชิตจันทร์ การท่องเที่ยวและการมาศึกษาดูงานที่กลุ่มของตนมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ และช่วยให้ตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้นมาก จนทำให้ขณะนี้ได้ดำเนินการขยายโรงเหล็กเพื่อจัดสร้างเป็นส่วนพิพิธภัณฑ์ หอรับรอง ร้านค้า ร้านบริการเครื่องดื่ม เพื่อรองรับผู้มาเยี่ยมชม สำหรับกลุ่มอื่นๆ อาทิ กลุ่มโกบนนาป้อ มีผู้มาเยี่ยมชมบ้างในลักษณะประปราย นานๆ ครั้ง

2. นอกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักเรียน นักศึกษา ยังมีกลุ่มตีมิดจากตำบลน้ำน้อย จังหวัดสงขลา มาศึกษาดูงานการตีมิดของกลุ่มนาป้อ กลุ่มที่ไปศึกษา ก็คือกลุ่มของนายประเวศ ชิตจันทร์

3. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เนื่องจากมิดพรานาป้อ เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรองให้เป็นสินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์ของดีของเมืองตรัง จึงได้รับการประชาสัมพันธ์จากจังหวัดในหลากหลายรูปแบบ และตามที่ต่างๆ อาทิ ในเว็บไซต์ของจังหวัด โปสเตอร์ปิดไว้ในที่สาธารณะ เช่น ที่สนามบิน เป็นต้น และเมื่อหลายปีมาแล้ว หน่วยงานของจังหวัดยังเคยจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ประลองความคมโดยการแข่งฟันหยวก ซึ่งชาวบ้านยังจำได้และบอกเล่าว่า "สนุกและมีคนมาร่วมงานกันมาก"

กรณีวัวชน

จากการสังเกต และการสอบถาม พบว่า มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมการชนวัวอยู่บ้างในลักษณะแวะมาชมเป็นกลุ่มเล็กๆ เดินทางมาโดยรถตู้ และทางสนามไม่ได้เก็บค่าผ่านประตู

ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการท่องเที่ยว : กรณีศึกษากลุ่มนายประเวศ ชิตจันทร์

กลุ่มตีมิดของนายประเวศ ชิตจันทร์ เป็นที่รู้จักมากที่สุดในบรรดากลุ่มตีมิดของนาป้อในปัจจุบัน จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมมากที่สุด ทั้งด้วยจำนวนคนและจำนวนครั้ง ปัจจัยส่งเสริมสำคัญที่กลุ่มนี้มีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ประมวลได้ดังนี้

1. คุณสมบัติเฉพาะตัวของนายประเวศ ชิตจันทร์

เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ จึงเล็งเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นเป็นประจำ ทั้งการเข้าร่วมประชุม นำผลิตภัณฑ์ไปจัดแสดงและจำหน่ายในเทศกาล งานที่จัดขึ้นในสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมถึงที่กรุงเทพมหานคร

นายประเวศ ชิตจันทร์จึงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ ควบคู่กับมิดพรัานาป้อ ซึ่งนายประเวศ ชิตจันทร์บอกเล่าด้วยความภาคภูมิใจว่า มิดพรัานาป้อทำให้ตนเองได้รับโอกาสให้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาแล้วครั้งหนึ่ง และความเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางนี้ น่าจะส่งเสริมให้นายประเวศ ชิตจันทร์ สามารถเข้าถึงองค์กรที่จะให้การสนับสนุนได้ง่ายกว่าและมากกว่าด้วย

2. การมีทักษะทางความคิดและการพูดสูง

นายประเวศ ชิตจันทร์ จัดเป็นนักคิดและนักพูดที่มีทักษะสูงมาก จึงทำให้เป็นแหล่งอ้างอิงที่มีผู้พูดถึงมากที่สุดในปัจจุบันเกี่ยวกับมิดพรัานาป้อ และทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ นายประเวศ ชิตจันทร์ เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพการตีมีดและวิถีชีวิตมุสลิมนาป้อ ดังที่นายประเวศ ชิตจันทร์ จะบอกเล่าเสมอว่า วิถีชีวิตมุสลิมนาป้อ สามารถใช้เป็น "จุดขาย" ของชุมชนได้เช่นเดียวกับ "มิดพรัานาป้อ"

3. ความเป็นนักการตลาดที่ชาญฉลาด จึงสามารถกระจายผลิตภัณฑ์ได้อย่างกว้างขวาง และสามารถสร้างสรรค์ ปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาให้น่าสนใจดังตัวอย่างที่น่าชื่นชม เช่น ช่วงที่ภาพยนตร์เกาหลี แดจังกึมกำลังแพร่ภาพและเป็นที่ยอมรับสูงสุดในประเทศไทย นายประเวศ ชิตจันทร์ มีผลิตภัณฑ์มีดแบบที่ใช้ในวังหลวงเกาหลี (มีดแดจังกึม—ผู้วิจัย) วางจำหน่าย ซึ่งปรากฏว่าขายดีมาก

4. ทำเลที่ตั้งของกลุ่ม โรงตีเหล็กของนายประเวศ ชิตจันทร์ตั้งอยู่กลางนา ใกล้กับคลองชลประทาน กว้างขวาง โปร่งโล่ง แยกเป็นเอกเทศจากกลุ่มอื่นๆ และจากกลุ่มบ้านเรือนอาศัยทั้งของตนเองและผู้อื่น จึงเป็นโรงตีเหล็กที่รถบัสสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกที่สุด และยังมีพื้นที่สำหรับจอดพักรถและรับรองนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

5. ความพร้อมของทรัพยากร ทุนและกำลังคน นอกเหนือจากเป็นกลุ่มตีเหล็กที่ใหญ่ที่สุดและมีผลิตภัณฑ์ที่มียอดจำหน่ายสูงมากแล้ว นายประเวศ ชิตจันทร์ ยังมีทุนทรัพย์หมุนเวียนจำนวนมากกว่า และภรรยาที่เป็นกำลังสำคัญช่วยดูแลโรงเหล็ก ซึ่งช่วยให้ นายประเวศ ชิตจันทร์ สามารถไปบุกเบิกด้านการตลาดได้อย่างเต็มที่

สัญญาณที่ดีจากพื้นที่

จากการประชุมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้พบสัญญาณที่ดีในการเชื่อมโยงมิดพรัานาป้อกับการท่องเที่ยว ดังนี้

1. รองประธานองค์การบริหารส่วนตำบลที่เข้าร่วมประชุมได้แสดงความสนใจในแนวทางที่หารือกันเป็นอย่างมาก และกระตือรือร้นรับจะดำเนินการให้สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์ประสานบริการรับรองนักท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูลเบื้องต้น รวมถึงการอำนวยความสะดวกอื่นๆ อาทิ การต้อนรับ การประสานในพื้นที่ เป็นต้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาได้แจ้งยินดีสนับสนุนการใช้นาป้อเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ความสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือ ครูจะบรรจุการเยี่ยมชมมิดพรัานาป้อในโครงการทัศนศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนส่งเสริมให้จัดเป็นประจำทุกปี

3. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวยินดีที่จะมี "จุดขาย" เพิ่มขึ้นในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. หน่วยงานระดับจังหวัด ประกอบด้วยวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดได้แสดงความสนใจจะร่วมจัดกิจกรรม รวมทั้งจัดหางบประมาณสนับสนุนเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เยี่ยมชมการผลิตมีดพร้านาป้อ ในจังหวัดและโอกาสที่เหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมและทำนุบำรุงมรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่น

5. ตัวแทนผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการมีดได้แสดงความสนใจและตอบรับแนวคิดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

6. คณะอาจารย์ผู้วิจัยเรื่องมีดพร้านาป้อและวัฒนธรรมปริงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง ยินดีจะให้นำ องค์ความรู้ที่รวบรวมไว้เป็นรายงานไปใช้ประโยชน์ได้ โดยถือว่าเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ 3 ประเด็น คือ มีดพรำนาป้อและวัชชนเป็นทุน คือ ศักยภาพของชุมชนควนปริงอย่างไร รวมทั้งจะสามารถเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างไร และ มหาวิทยาลัยจะมีบทบาทเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างไร

ข้อค้นพบสำคัญ

จากการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

กรณีมีดพรำนาป้อ

การตีมีดพรำนาป้อ เป็นภูมิปัญญาที่ชาวมุสลิมในบ้านนาป้อใช้เลี้ยงชีพต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน อย่างน้อย 150 ปีมาแล้ว และเคล็ดลับในขั้นตอนของ "การชุบมีด" ทำให้มีดพรำนาป้อสามารถคงเอกลักษณ์ คือ "ความคมและทน" จึงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและตลอดประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด

กระบวนการตีมีดด้วยช่างฝีมือเป็นศักยภาพที่เป็นทั้ง "ตัววัฒนธรรม" และ "ทุนทางปัญญา" ดั้งเดิมที่มุสลิมนาป้อได้สั่งสมสืบทอดกันมา สามารถใช้เป็นอีกหนึ่ง "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดและเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชนและ "แหล่งศึกษาดูงาน" ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

กรณีวัชชนควนปริง

แม้คนควนปริงจะรักวัชชนและเลี้ยงวัชชน แต่ควนปริงไม่ใช่แหล่งวัชชนสายพันธุ์เด่น ดี เก่งขึ้นชื่อ คนควนปริงเลี้ยงวัชชนในลักษณะครอบครัวละตัวสองตัว วัชที่อยู่ในวัยชบได้มีอยู่เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น วัชชนที่เห็นเป็นจำนวนมากในควนปริงเป็นวัชชนต่างถิ่นที่มาจากเตรียมความพร้อม รอคารชน ที่สนามชนวัว ตำบลควนปริง (เรียกสนามควนธานี - ผู้วิจัย) ซึ่งตั้งอยู่ต่อแดนกับตำบลควนปริง

จำนวนวัชชนที่ควนปริงนำเชื่อได้ว่า จะลดลงอย่างแน่นอน หากสนามวัวควนธานีย้ายออกไปจากที่ตั้งเดิมในขณะนี้

ภูมิปัญญาในการเลี้ยง การฝึกวัชชน โดยเนื้อหาสาระจัดเป็น "ทุนทางปัญญา" ของชุมชนได้อย่างแน่นอน แต่ไม่สามารถนำมาเป็น "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากในกระบวนการเลี้ยงและฝึกวัชไม่อนุญาตให้ "คนนอก" (คนที่ไม่ใช่เจ้าของ หรือผู้เลี้ยง หรือผู้ที่เจ้าของวัชไว้วางใจ - ผู้วิจัย) เข้าไปใกล้ตัววัช

ฉะนั้นในส่วนของวัชชน สิ่งที่จะยกเป็น "จุดขาย" ได้ คือ กิจกรรมการ "ชนวัว" ซึ่งเป็นกีฬาพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ แม้จะมีผู้เห็นว่าเป็นกิจกรรมทารุณกรรมสัตว์ก็ตาม แต่จำนวนผู้ที่สนับสนุนให้การชนวัวเป็น "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวทำนองเดียวกับ "กีฬาสู่วัวกระทิง" ของประเทศสเปนก็มีอยู่จำนวนไม่น้อย

การอภิปรายผล

แม้ชุมชนโดยผู้นำ ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตีพิมพ์และการเลี้ยงวัวชนที่สนใจเข้าร่วมการประชุมหารือ จะมีความเห็นพ้องกันว่าชุมชนน่าป้อ ควบปริง พร้อมรับการท่องเที่ยว แต่จากการทำ SWOT (SWOT analysis การประเมินสภาพการณ์ด้านจุดแข็ง จุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายใน โอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก รวมทั้งผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าว – ผู้วิจัย) คณะผู้วิจัยมีความเห็นดังนี้

กรณีมิดพร้า

1) ด้านตัวผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิต แม้มิดพร้านาป้อจะมีรูปลักษณ์ไม่สวยงาม และยังไม่พร้อมใช้ (ไม่มีด้ามไม้สอดใส่ไว้-ผู้วิจัย) แต่ด้วยจุดแข็ง คือ คุณภาพและบวนการผลิตที่ยังคงใช้การผลิตด้วยมือโดยช่างที่ชำนาญการเป็นหลัก จึงยังเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การศึกษาและเยี่ยมชม ดังข้อค้นพบของ สุพัตรา ปรีดาศักดิ์ และวรรณภา แก้วพรหม (2539, 4, 5) ที่ว่า “จะมีบ้างที่บางช่วง มิดพร้าจากที่อื่นเข้ามาทำให้มิดพร้านาป้อซบเซาไป แต่มิดพร้านาป้อก็สามารถยืนอยู่ได้ด้วยคุณภาพ”

2) ด้านความพร้อมของพื้นที่ ที่จะรองรับการท่องเที่ยว ปัญหาใหญ่ที่สุดของทุกโรงเหล็ก ยกเว้นกลุ่มของนายประเวศ ชิตจันทร์ คือ สภาพของถนนที่ค่อนข้างแคบ ที่ตั้งโรงเหล็กที่ตั้งอยู่ในหอย่อมบ้าน ใกล้ตัวเรือนอาศัย ไม่ได้เอื้อริมถนน และมีอาณาบริเวณค่อนข้างจำกัด ทำให้การเข้าถึงและการมีพื้นที่ให้บริการ เช่น ที่นั่ง ที่ยื่น ห้องน้ำ พลอยถูกจำกัดไปด้วย เฉพาะอย่างยิ่งหากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นคณะด้วยรถบัส ซึ่งปัจจุบันมักนิยมเป็นรถสองชั้น ที่ทั้งสูงและใหญ่

3) ด้านจำนวน / กลุ่มผู้มาท่องเที่ยวและเยี่ยมชม

3.1 โอกาสที่จะมีผู้มาเยี่ยมชมที่เป็นนักเรียนจะมีมากขึ้น เพราะหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ 2545, 23-24) ได้วางกรอบการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ

3.2 นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักเรียนที่มาศึกษาเยี่ยมชมแล้ว นักท่องเที่ยวเป้าหมายใหม่ของมิดพร้าอาจจะขยายไปถึงกลุ่มผู้ที่มาศึกษาและนำสิ่งที่ได้ไปสร้างหรือพัฒนางานในพื้นที่ของตน ดังเช่นที่สุชาติ เย็นวิเศษ (2547, 1, 2, 65) ได้ดำเนินการและได้ข้อสรุปมาแล้วว่า “ผู้วิจัยได้นำกลุ่มผู้ผลิตมิดพร้าน้อยและกลุ่มเยาวชนไปดูงานของผู้ผลิตมิดพร้าที่ตำบลนาป้อ จังหวัดตรัง มีผลทำให้กลุ่มเยาวชนและช่างตีมีดรุ่นปัจจุบันต่างมีความกระตือรือร้น และหันกลับไปให้ความสนใจในอาชีพนี้เพิ่มมากขึ้น”

4) ในนาป้อ และชุมชนใกล้เคียงยังมี “จุดขาย” สามารถผนวกเข้ากับการเยี่ยมชมกระบวนการตีมีดพร้า อาทิ การทำเครื่องแกงตำมือ การสานเสื่อจากต้นค้ำ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ วิถีชีวิตมุสลิม การ

ได้รู้ได้เห็นความเชื่อ วิถีปฏิบัติของมุสลิมในมัสยิด ในเทศกาลประเพณีต่างๆ ประกอบกับความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น โต๊ะอิหม่า เป็นต้น ก็เป็นช่องทางในการเพิ่มโอกาสของการร้อยโยงมีดพร้านาป้อกับการท่องเที่ยว เพราะโดยธรรมชาติของการจัดการท่องเที่ยวมักจัดในลักษณะคล้ายสำหรับ (package) เสนอสนองจุดสนใจมากกว่า 1 ไว้ในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งซึ่งหากทำได้เช่นนี้ โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะสนใจมาเยี่ยมชมก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

5) ความกระตือรือร้นในการร่วมคิดในเวทีประชุมกลุ่มของตัวแทนภาครัฐ และเอกชน ทั้งระดับจังหวัดและพื้นที่ทั้ง 3 ครั้ง ทำให้น่าเชื่อได้ว่า โอกาสการเชื่อมโยงมีดพร้านาป้อกับการท่องเที่ยวน่าจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

กรณีวิวัชน เฉพาะอย่างยิ่งการชนวัว

แม้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวจะยืนยันจุดแข็งของการชนวัว ในฐานะเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของภาคใต้ว่าสามารถเป็น “จุดขาย” ที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกลุ่มเป้าหมายสำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่นเดียวกับภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีกิจกรรมการนำสัตว์มาชนเอาแพ้เอาชนะกัน และกลุ่มนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ต้องการความ “ตื่นเต้น” ในการได้ชมวัฒนธรรมของการต่อสู้ แต่การชนวัวที่เป็นอยู่ขณะนี้ที่สนามชนวัวควนธานี มีจุดอ่อนสำคัญ 3 ประการ ที่ทำให้ลดทอนโอกาสที่จะเชื่อมร้อยการชนวัวเข้ากับการท่องเที่ยวในควนปริง ดังนี้

- 1) ทักษะที่เห็นว่าการชนวัวไม่ใช่กีฬาแต่เป็นกิจกรรมทารุณสัตว์และการพนัน

การสนับสนุนอย่างแข็งขันจริงจังของภาครัฐและส่วนอื่นๆ จึงมีข้อจำกัด ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา

- 2) การที่นายสนามไม่สามารถกำหนดตารางการชนวัวได้ล่วงหน้า มากกว่า 1 เดือน

เนื่องจากการประกบคู่วัวชน ต้องผ่านกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลา เช่น การเปรียบวัว เป็นต้น รวมทั้งการพยายามเลี่ยงหลบวันชนวัวของสนามใกล้เคียงมิให้ตรงกันในแต่ละเดือน

ข้อจำกัดเช่นนี้ จึงเป็นอุปสรรคในการทำประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการธุรกิจ และหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่นสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด เป็นต้น

- 3) สภาพแวดล้อมของสนามชนวัว ความสะอาดของบริเวณ ความแข็งแรงของอัฒจันทร์สำหรับผู้เข้าชม รวมทั้งห้องน้ำ ร้านค้า ที่ถูกสุขอนามัยและมีจำนวนที่เพียงพอ

ทั้งหลายเหล่านี้ โดยสภาพของสนามที่เฉอะแฉะ เพราะส่วนหนึ่ง (บริเวณรอบนอกของสนาม – ผู้วิจัย) เป็นที่พักและฝึกซ้อมของวัว สภาพของอัฒจันทร์ ประตูและรั้วของสนามที่ทรุดโทรม เนื่องจากเจ้าของสนามไม่กล้าลงทุน เนื่องจากช่วงระยะเวลาการเช่าสั้นและที่สำคัญสำหรับสนามควนธานี คือ กำลังจะสิ้นสุดสัญญาการเช่าในอนาคตอันใกล้ ฉะนั้นโอกาสที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการรองรับการท่องเที่ยวจึงแทบจะทำได้ไม่ได้เลย

ข้อสรุป

คณะผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า มีดพร้านาป้อและวัชชนควนปริง สามารถใช้เป็น “จุดขาย” ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรังได้ การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้มีดพร้านาป้อและวัชชนเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีคุณค่ายิ่งของชุมชน ดัง David Throsby ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง “ทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีต มีคุณค่าต่อมนุษย์และความต้องการของสังคม นอกเหนือจากการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจ” (media thai ,2549) หรืออย่างที่ Pierre Bourdieu ได้ให้ข้อสรุปไว้อย่างกระชับว่า “ทุนวัฒนธรรม ก็คือ “วัฒนธรรม” ที่มีอยู่เดิมของสังคมนั้นๆ ที่สั่งสมสืบทอดกันมา ซึ่งปรากฏในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยอาจจะเป็นนามธรรมอย่างประเพณี ความเชื่อ หรือเป็นรูปธรรมอย่าง วัดวาอาราม โบราณสถาน หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น ผ้า เครื่องปั้นดินเผา และอาหาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ยังเป็นสิ่งที่สังคมนั้นๆ เห็นคุณค่า ยังเป็นที่ต้องการ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้องอกเงยขึ้นมาได้ (media thai news,2549)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมภูมิปัญญาพื้นบ้านในนาป้อของหน่วยงานจากภายนอก อาทิ สำนักงานการท่องเที่ยว องค์การของจังหวัดควรเป็นลักษณะการหนุนเสริม เช่น ช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ เฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ หรือจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เป็นครั้งคราว ทำนองเดียวกับที่เคยจัดมาแล้ว ที่ชาวบ้านยังจดจำได้และบอกเล่าด้วยความสุขใจว่าปีที่คุณปนัดดา วงศ์ผู้ดี เป็นนางสาวไทย มีการจัดแข่งขันประลองความคมของมีดพร้านาป้อ มีคนมาร่วมเป็นจำนวนมาก และทุกคนสนุกสนานกันมาก หรือหนุนเสริมในเรื่องการคมนาคม เช่น ปรับปรุงถนนหนทางในหมู่บ้าน

คนในชุมชนนาป้อ เจ้าของโรงเหล็ก ช่างเหล็ก ควรมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว เริ่มจากความตื่นตัว และยินดีให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน สมควรใจลงทุนเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เช่น ปรับปรุงสภาพแวดล้อม จัดให้มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอในบริเวณโรงตีเหล็กของตนเอง การท่องเที่ยวจึงจะบรรลุผลอย่างจริงจังและยั่งยืน ดังกรณีตัวอย่างของนายประเวศ ชิตจันทร์

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมวิทยาการชั้นสูง จึงเรียกว่าสถาบันอุดมศึกษา และเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรบุคคลที่เชื่อว่ามีความรู้หลากหลายจำนวนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่งของประเทศ จึงเป็นที่คาดหวังว่าจักต้องทำหน้าที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนอกเหนือจากหน้าที่การสอน การวิจัย และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง ตั้งอยู่ในตำบลควนปริง และเปิดสอนสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว ข้อค้นพบจากการศึกษา เรื่องมีดพร้านาป้อและวัชชนควนปริงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดตรัง จึงเป็นการสร้างฐานข้อมูลที่จะช่วยให้ชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รู้ถึง

ศักยภาพ หรือ “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีอยู่จริงในชุมชน และเป็นการเพิ่มช่องทางและโอกาสในการปรับใช้ทุนที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

งานวิจัยเรื่องนี้ จึงมีความสำคัญและเป็นการทำบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังที่ เสรี พงศ์พิศ (2006,4, 6) ได้เสนอไว้ดังนี้

“... เราต้องค้นหาศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาของชาวบ้าน และส่งเสริมให้พวกเขาพัฒนาตัวเองบนฐานของสิ่งที่พวกเขามีอยู่และเป็นอยู่” และ “มหาวิทยาลัยจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน แนวคิด ประสบการณ์ ปัญหา ความต้องการและศักยภาพของพวกเขา พอมีปัญหาวิกฤตสังคมและกระแสชุมชนเริ่มเกิดใครๆ ก็วิ่งค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน หน่วยงานราชการไม่ต้องพูดถึง เพราะไม่มีอยู่แล้ว (แม้แต่กระทรวงเดียวกันยังไม่รู้ว่าการมอื่นทำอะไร) มหาวิทยาลัยแม้แต่ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค ในจังหวัดต่างๆ ก็ยังหาข้อมูลชุมชนท้องถิ่นของตนเองไม่ได้ ถ้ามีก็เป็นพื้นๆ ไม่มีพลัง ไม่สร้างปัญญาที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลความรู้และปฏิบัติในชีวิตจริง ต้องวิ่งไปหาองค์กรพัฒนาเอกชนเล็กๆ ที่มีคนทำงานไม่กี่คน งบประมาณไม่กี่บาท แต่มีข้อมูลมากมาย”

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาขั้นนี้เป็นเพียงการพยายามเสนอแนวทางในการเชื่อมโยงทุนที่ชุมชนมีอยู่กับการท่องเที่ยว เป็นการพยายามสร้างฐานข้อมูลชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาไปพิจารณาดำเนินการต่อไป
2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่น่าจะส่งเสริมให้เกิดขึ้น ควรเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community - based tourism) ชุมชนควรต้องมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้การหนุนเสริม เช่น จัดกิจกรรมเกี่ยวกับมีดพรานาป้อในงาน “ของดีเมืองตรัง” ที่จังหวัดจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. สำนักบริหารการทะเบียน. 2550. จำนวนประชากร. ม.ป.ท. : สำนักบริหารการทะเบียน
กรมการปกครอง. (อัดสำเนา)
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544. ม.ป.ท. : สำนักบริหารการทะเบียน
กรมการปกครอง. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2542. วัฒนธรรม
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญา จังหวัดตรัง (ออนไลน์). สืบค้นจาก:
<http://www.m-culture.go.th/province/trang/default.html> [26 พฤศจิกายน 2551]
- งานเทศกาลหมุย่าง (ออนไลน์). 2550. สืบค้นจาก: <http://www.tat.or.th> [14 มิถุนายน 2550]
- จินตนา กาญจนานิล และ บัญชา คำโชติ. 2544. โครงการเรื่อง ภูมิปัญญาไทย: มีดพร้าวนาป้อ. รายงาน
ประกอบเรื่อง ภูมิปัญญาไทย ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏภูเก็ต. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
(อัดสำเนา)
- ขวลิต เชียงกุล. 2542. โลหะวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
ตรังสาร. 2482. ม.ป.ท. : กรมการเจ้าหน้าที่ในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2482.
- ต้นทุนทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ออนไลน์). 2550. สืบค้นจาก : <http://www.mediathai.net>
[31 สิงหาคม 2549]
- ทัวร์ประเพณี ... วิถีตรัง (ออนไลน์). 2550. สืบค้นจาก: <http://travel.sanook.com/> [14 มิถุนายน 2550]
- ปาริฉัตร ขวณานนท์. 2547. "แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง", สารนิพนธ์
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ผอบ ชนวรรณโณ. 2546. "วัฒนธรรมการตีเหล็กบ้านนาป้อ ตำบลควนปริง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง",
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ. (สำเนา)
- พิทักษ์ รังสีธรรม. ม.ป.ป. ตรัง : จากวันวานถึงวันนี้ของเมืองตรัง. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- พงษ์จันทร์ พยาขม. 2542. แหล่งท่องเที่ยวตรัง. กรุงเทพฯ : ชุณหสาส์น พัชลิขชิง.
- วัดพระพุทธราย. ม.ป.ป. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(ออนไลน์). สืบค้นจาก :
<http://www.watpraphutthachai.com> [27 กันยายน 2551]
- วิเชียร ณ นคร. 2542. "ชนวัว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. 4, 1871-1875.
- ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ม.ป.ป. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(ออนไลน์). สืบค้นจาก :
<http://conservation.forest.ku.ac.th> [27 กันยายน 2551]
- สถาพร ศรีสังข์. 2542. "มีดอ้ายงอ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. 12, 6021-6022.
- สมเจตนา มณีโมไนย. 2538. ตรัง. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. 2548. กีฬาพื้นเมืองใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2. ม.ป.ป. จังหวัดตรัง(ออนไลน์). สืบค้นจาก:

<http://www.tat.or.th/south02> [14 มิถุนายน 2550]

สถิติจังหวัดตรัง. 2550. รายงานสถิติจังหวัดตรัง พ.ศ. 2550. สำนักงานสถิติจังหวัดตรัง : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุชาติ เย็นวิเศษ. 2547. รายงานการวิจัยการพัฒนากระบวนการผลิตและสร้างเตาเผาเหล็กแบบ ในการผลิต มีดน้ำน้อย จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.

สุพัตรา ปรีดาศักดิ์ และ วรณา แก้วพรหม. 2539. มีดพร้านาป้อ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

เสรี พงศ์พิศ. 2549. มหาวิทยาลัยทักษิณเพื่อปวงชน (ออนไลน์). สืบค้นจาก:

http://cddweb.cdd.go.th/cdregion03/cdr03/Taksin_p.html. [22 พฤศจิกายน 2550]

อภิรดี ไทงาม. 2547. "ปัจจัยทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัดตรัง", สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

อาคม เดชทองคำ. 2543. หัวเขือกัวชน. รายงานการวิจัย โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทัย ดุลยเกษม. 2545. "พลวัตวิธีวิทยาการวิจัยชนบทไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต", ใน สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา: แนวคิดเกี่ยวกับกาวิจัยและการพัฒนา, หน้า 80 – 95. สุเทพ บุญซ้อน, บรรณาธิการ, พระนครศรีอยุธยา : เทียนวัฒนา.

องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง. 2549. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผน 3ปี. ตรัง : องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง. (อัดสำเนา)

_____. 2550. (ร่าง) แผนพัฒนาสามปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2553. ตรัง : องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง. (อัดสำเนา)

นามานุกรม

มิดพร้านาป้อ

กะตั้น ไกรทอง. ประธานกลุ่มตีมีดหมู่ 3. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

คมสันต์ ชิตจันทร์. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

ธรรมบุญ ตูยกุล. อาจารย์. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2550.

ประเวช ชิตจันทร์. ประธานกลุ่มOTOP. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

มนัส ชันวิจิตร. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

ยุทธ สัญกุล. ผู้รู้เรื่องมิด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550.

สมชาย ไล่หาบ. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

หมุด ชันวิจิตร. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

หมั่ง ฟองโฮย. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2550.

แหนด สีนม. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2551.

เหลาะ วรณา. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550.

หาบ บัวข่า. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550.

อดุลย์ จับปรัง. ตีมีด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550.

อามีนะ สัญกุล. มิด. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2550.

อับดุล ชันวิจิตร. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลควนปรัง. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550.

อับดุลก้อเดช เอ็มเอ็ม. ประธานกลุ่มตีมีดหมู่ 3. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550.

วีชนควนปรัง

ชุมศรี ชิตชลาธาร. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2550.

ณรงค์ แก้วขวัญ. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2550.

เด่น แดหวา. วัวหมู่ 7. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550.

ทวี อินทวิเศษ. เลี้ยงวัว. หมู่ 1 ตำบลวังมะปรางเหนือ อำเภอวังวิเศษ. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3

พฤศจิกายน 2550.

ทะนงศักดิ์ ทองย่อย. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550.

บาทลี หนูคง. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2550.

บุญมี ศรีสุวรรณ. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550.

ประเสริฐ อรรถรัฐ. เลี้ยงวัวหมู่ 5. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2550.

ปลอบ หนูเนื่อง. เลี้ยงวัว. หมู่ 7 ตำบลวังมะปรางเหนือ. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2550.

พร จิตราวุธ. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550.

เพ็ญพร ชนะพลา. เลี้ยงวัวหมู 4 ตำบลอ่าวตง อ.วังวิเศษ. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2550.

มนัส แก้วสุวรรณ. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550

เริง ไสมสง. อาจารย์. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2550.

วิจิตร แก้วสมัย. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2550.

วิชาญ ชิตชลธาร. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2550.

วิชัย ดำรงค์ดี. ผู้รู้. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2551.

สนิ เหมสัน. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2550.

สมชัย ยอหัน. เลี้ยงวัวหมู 5. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2550.

สมนึก ดอกรักษ์. เลี้ยงวัวหมู 2. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2550.

ไสว ขอบธรรมกิจ. รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรัง. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2550.

อัครชัย หลีเจียง. เลี้ยงวัว. จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2550.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสวนากลุ่ม

การเสวนาครั้งที่ 1 ในวันที่ 8 มีนาคม 2551

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

1) นายจรรยา	สีฉม
2) นายดลเหลาะ	สีฉม
3) นายเลาะ	ไปหลง
4) นายวิสหาดร์	ชุมหมัด
5) นายวะเหตุ	แอไสะ
6) นายมนัส	ชันวิจิตต์
7) นายเหลาะ	วรรณา
8) นางอะมินิ	สัญกุล
9) นายเหลาะ	ไปหลง
10) นายมะสะเหม	จับปั้ง

การเสวนาครั้งที่ 2 ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2551

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

1) นายวิชัย	รัตมณี	นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง
2) นายกฤษฏา	รัตนพฤษ์	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดตรัง
3) นายสงวน	กิตติเชษฐ์	มุกุเทศก์
4) นางจงกลณี	อุสาหะ	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ้าใหม่ ทัวร์
5) นางสาวจุฑาทิพย์	เกตรัตน์	บู๊ปป์ ทัวร์
6) พ.ต.ต.ชอุ่มพร	จับพลัน	ตำรวจท่องเที่ยว
7) ต.ต.รัตนพงษ์	สว่างแจ้ง	ตำรวจท่องเที่ยว

การเสวนาครั้งที่ 3 ในวันที่ 28 มิถุนายน 2551

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

1) นางสาววิภาพรรณ	เจริญกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ตรัง
2) นายประยูร	หนูสุก	สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดตรัง
3) นายศุภศักดิ์	ศรีหมาน	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตรัง
4) นางสาวเมธาวี	ว่องกิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาตรัง
5) นายทรงสิน	ธีระกุลพิสุทธิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง
6) นางสาวนัยนา	คำกันศิลป์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

การเสวนาครั้งที่ 4 ในวันที่ 16 สิงหาคม 2551

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

1) นางสุนน	จวิงจิตร	โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา
2) นายวันชัย	พงษา	ผอ.สพท.ตรัง เขต1
3) นางชวีศา	ผลิลล	โรงเรียนดรุณเอนทัย
4) นายประสิทธิ์	แดงหย้า	องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง
5) นายปลื้ม	ทอบาง	องค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง
6) นางรัตนา	เทอดสุวรรณ	โรงเรียนบูรณะรำลึก
7) นายชัยวุฒิ	จับปริง	โรงเรียนนุรุลงอิงซาน
8) นายสุชาติ	จวิงจิตร	โรงเรียนวิเชียรมาตุ
9) นายจบ	แก้วพิบูลย์	โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัยตรัง

การเสวนาครั้งที่ 5 ในวันที่ 7 กันยายน 2551

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

1) นายสา	แอไส๊ะ	กลุ่มตีมีด
2) นายดลเหลาะ	สีम्म	กลุ่มตีมีด
3) นางปาลิตา	คำป็นนา	ททท.สำนักงานตรัง
4) นายเหลาะ	วรรณา	กลุ่มตีมีด
5) นายประเวช	ชิตจันทร์	กลุ่มตีมีด
6) นายอัปดล	ชันวิตต์	ผู้ใหญ่บ้าน
7) นายปลื้ม	ชาวบาง	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง
8) นายประสิทธิ์	แดงหย้า	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลควนปริง
9) นายเฉลิม	สุทธิโภชน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
10) นายบุลิน	สิริรักษ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1

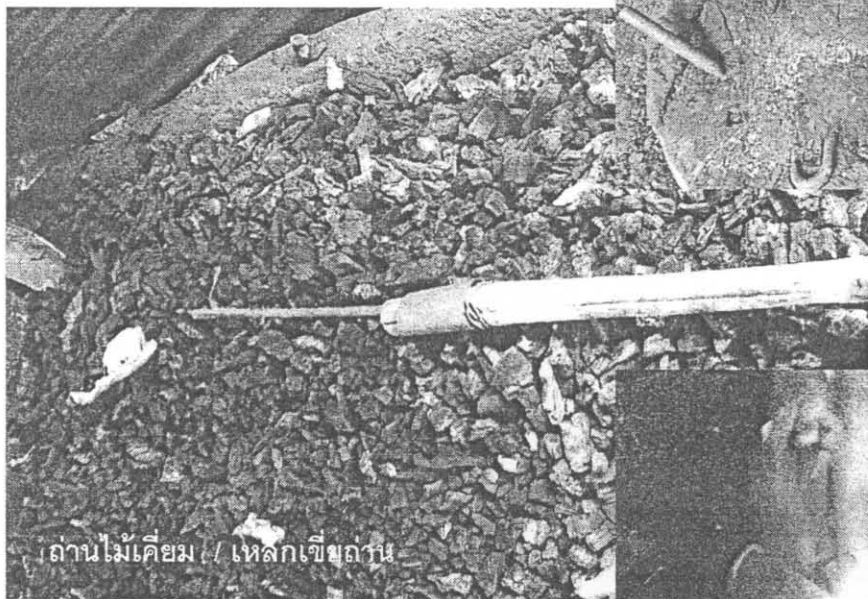
อุปกรณ์และผลิตภัณฑ์มีดพร้านาป้อ

เหล็กตัดเหล็กแหวน

เหล็กทำข้อ

ถ่านไม้เคี่ยม / เหล็กเขี่ยถ่าน

สับลม

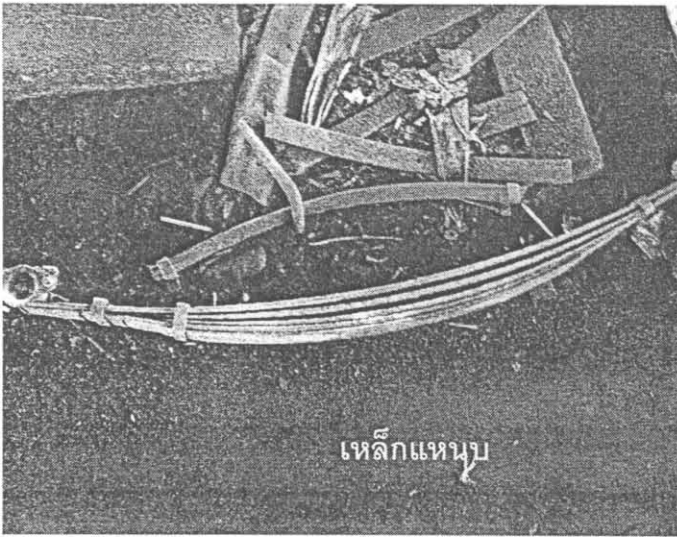
เหล็กทำงอ / เหล็กทำบ้อง

ถังและค้อนตีมีด

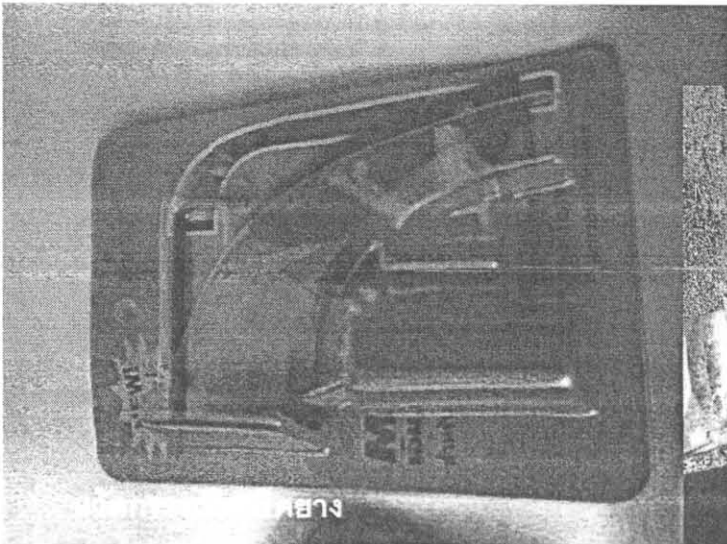
เครื่องตีมีด

เหล็กแหนุบ

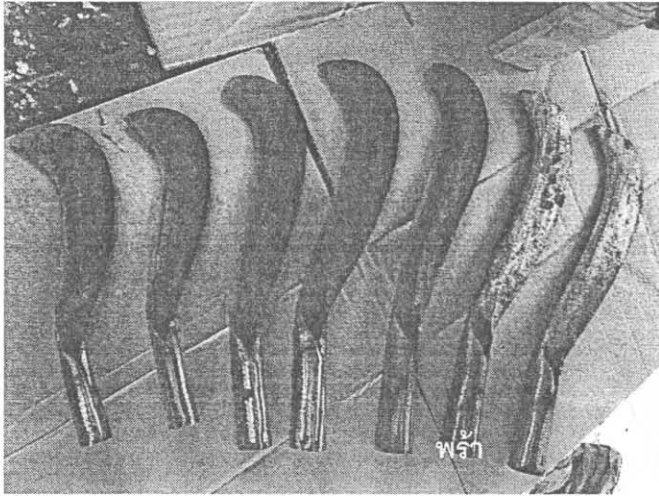
การชุบมีด

ค้อน

การตบ้องด้วยเหล็กสำเร็จ

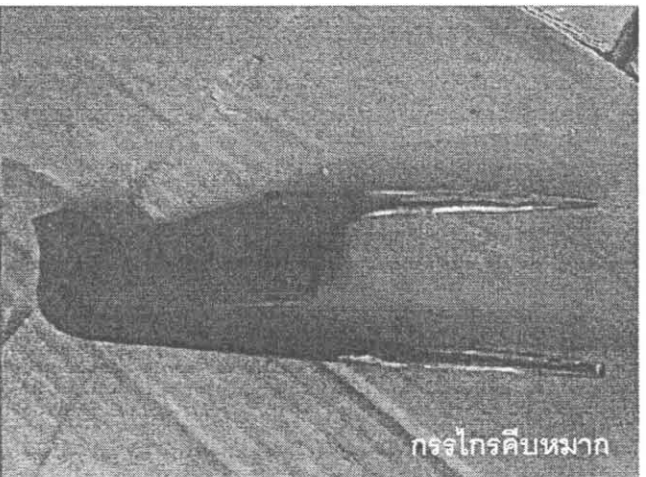
พรั

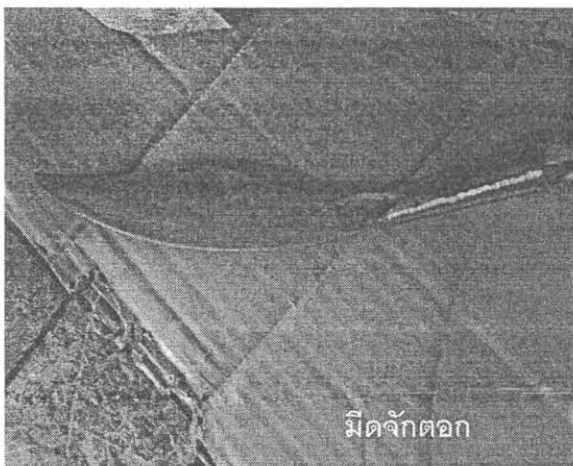
กระต่ายขูดมะพร้าว

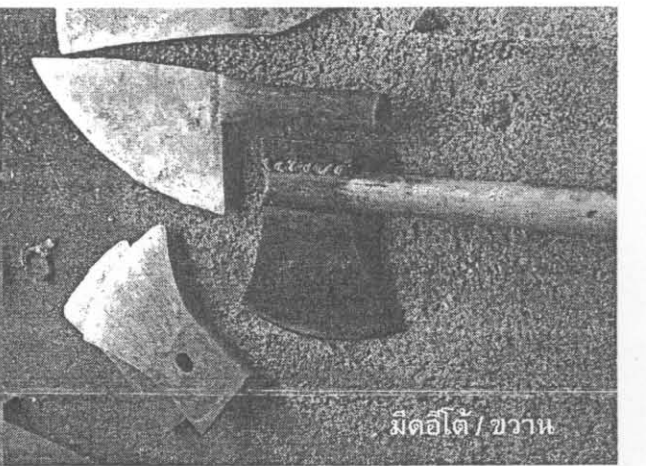
มีดกรีดยาง

กรรไกรคืบหมาก

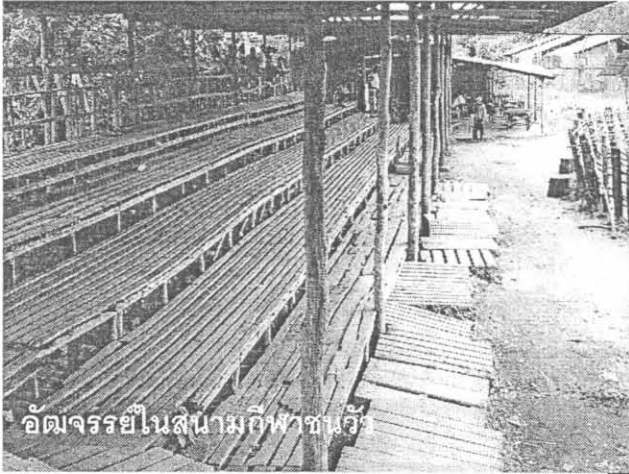

มีดจักตอก

มีดอีโต้ / ขวาน

ประเภททั่วไป ประจำปี 2550

อัตรารายในสนามกีฬาชนวัว

สนามชนวัว

ผลิตภัณฑ์บำรุงและรักษาวัวชน

ที่พักรัวถาวร

ที่พักรัวชั่วคราว

ที่พักวัวชั่วคราว

วัวที่มาพักก่อนชน

การสัมภาษณ์

การสนทนากลุ่ม